

ภาคผนวก ก

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

เรื่อง การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมของ
ชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลัก เบญจศีล
เบญจธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus groups)

เรื่อง การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมของชุมชนตำบล
ท่าสองคอน และแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลัก เบญจศีล เบญจธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียง

ดำเนินการสนทนาเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.2558

พิธีกรผู้จัดบันทึก

ผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม.....

คำชี้แจง แบบบันทึกการสนทนากลุ่มนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนตามหลัก
เบญจศีล และหลักเบญจธรรม ในตำบลท่าสองคอน แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. รายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนา

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....
- 8.....
- 9.....
10.
11.
12.
13.

- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.
- 24.
- 25.
- 26.
- 27.
- 28.
- 29.
- 30.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

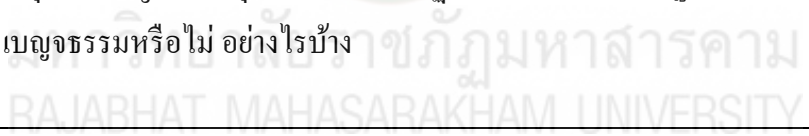
ตอนที่ 2 แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล และหลักเบญจธรรม

1. ชุมชนมีการปฏิบัติตนอย่างไร โดยไม่ให้เกิดการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือการเบียดเบียนทั้งปวง รวมถึงมีการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร ด้วยหลักศีลข้อที่ 1

2. ชุมชนมีการปฏิบัติตนอย่างไร โดยไม่ให้เกิดการลักทรัพย์ หรือไม่ถือเอาทรัพย์ของผู้อื่น รวมถึงมีการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร ด้วยหลักศีลข้อที่ 2

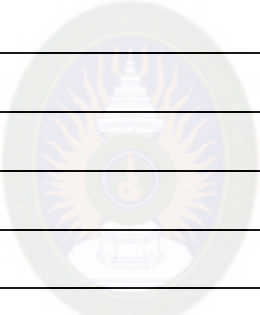
7. บุคคลที่จะถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมควรมีคุณสมบัติอย่างไร

8. บุคคลมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ตอนที่ 3

11. ข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก
(.....)

ภาคผนวก ข

แบบวัดคุณสมบัติพุทธศีลธรรมระดับชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบวัดคุณสมบัติทศศีลธรรมระดับชุมชน

บุคคลที่ถูกประเมิน ชื่อ.....นามสกุล.....

คำชี้แจง

การบันทึกให้ กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง

เกณฑ์การประเมิน

จัดลำดับคุณภาพตามคะแนนซึ่งคะแนนเต็มในแต่ละด้าน เท่ากับ 25 คะแนน

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การตัดสิน
ดีมาก	ได้คะแนนรวมระหว่าง 21 -25 คะแนน และ ไม่มีผลการประเมินข้อใดข้อหนึ่งต่ำกว่า 2 คะแนน
มาก	ได้คะแนนรวมระหว่าง 16-20 คะแนน และ ไม่มีผลการประเมินข้อใดข้อหนึ่งได้ 0 คะแนน
ปานกลาง	ได้คะแนนรวมระหว่าง 11-15 คะแนน และ ไม่มีผลการประเมินข้อใดข้อหนึ่งได้ 0 คะแนน
น้อย	ได้คะแนนรวมระหว่าง 6-10 คะแนน และ ไม่มีผลการประเมินข้อใดข้อหนึ่งได้ 0 คะแนน
น้อยที่สุด	ได้คะแนนรวม ระหว่าง 0 – 5 คะแนน

พฤติกรรม ความเป็นครู (T)		ระดับการปฏิบัติ (คะแนน)				
		5	4	3	2	1
1	แต่งกายสะอาด เรียบร้อย					
2	ตรงต่อเวลา					
3	มีความรับผิดชอบ					
4	มีความรัก ความพึงพอใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ทุกศีลธรรม					
5	มีจิตอาสา					
รวม						
2. พฤติกรรม Attitude การมีเจตคติที่ดี (A)						
1	เป็นผู้ที่ช่วยเหลืองานส่วนรวมอย่างสม่ำเสมอ					
2	เป็นผู้ที่มีเหตุผล					
3	ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นภายใต้ต้องค้ความรู้ของหลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
4	ประพฤติตัวเป็นแบบอย่างไม่เลื่อมเสีย ตั้งอยู่ในของหลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
5	มีเมตตาต่อเพื่อนและผู้ร่วมงาน					
รวม						
3. การประเมิน Knowledge การมีความรู้						
1	เป็นพุทธศีลธรรมที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
2	มีการเตรียมแผนการอบรมไว้ล่วงหน้า					
3	มีกระบวนการนำเข้าสู่เนื้อหาหลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน่าสนใจ					
4	เลือกใช้สื่อสำหรับถ่ายทอดหลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย					
5	มีเทคนิคการสร้างบรรยากาศในการอบรมให้น่าสนใจ					
รวม						
4. การประเมิน Awareness มีความตระหนักในการเป็นพุทธ						
1	ระลึกเสมอว่าตนเป็นพุทธศีลธรรมระดับชุมชน					
2	การรับรู้และยินดีที่จะเป็นพุทธศีลธรรมระดับชุมชน					

พฤติกรรม ความเป็นครู (T)		ระดับการปฏิบัติ (คะแนน)				
		5	4	3	2	1
3	มีความภาคภูมิใจและเกิดค่านิยมในการเป็นทวด ศิษกรรมระดับชุมชน					
4	สร้างคุณค่าของการเป็นทวดศิษกรรมระดับชุมชน					
5	การแสดงออกถึงลักษณะนิสัยของการเป็นทวดศิษกรรม ระดับชุมชน					
รวม						
5. การประเมิน B (Best) การปฏิบัติหน้าที่ทวดศิษกรรม						
1	เป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้ทำหน้าที่ทวดศิษกรรมระดับ ชุมชน					
2	มีการเตรียมความพร้อมก่อนถ่ายทอดความรู้เรื่องหลัก เบญจศีล เบญจธรรม และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
3	มีวิธีการถ่ายทอดโดยใช้สื่อที่หลากหลาย					
4	มีวิธีการประเมินด้วยเครื่องมือประเมินหลายชนิด					
5	มีการแจ้งการประเมินให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทราบผล การปฏิบัติงานของตนเองพร้อมนำไปปรับปรุงแก้ไข					
รวม						
รวมทั้งหมด						

บันทึกเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้ประเมิน

ลงชื่อ.....

()

ภาคผนวก ค

แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรม ทุตศีลธรรมระดับชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรม ทักษะการระดับชุมชน

ชื่อผู้ถูก

สังเกต.....

สังเกตวันที่..... วันที่ เดือน พ.ศ.

ที่	คุณลักษณะ/พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับพฤติกรรม					คะแนนที่ได้
		5	4	3	2	1	
1. ความมีมนุษยสัมพันธ์							
	1.1 แสดงกิริยาท่าทางสุภาพต่อผู้อื่น						
	1.2 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น						
2. ความมีวินัย							
	ปฏิบัติตามกฎระเบียบของการอบรม ข้อบังคับ และข้อตกลงต่าง ๆ ตามระเบียบ และข้อบังคับ ตรงต่อเวลา						
3. ความรับผิดชอบ							
	3.1 มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนและการปฏิบัติงาน						
	3.2 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ						
	3.3 มีความเพียรพยายามในการเรียนและการปฏิบัติงาน						
4. ความเชื่อมั่นในตนเอง							
	4.1 กล้าแสดงความคิดเห็น						
	4.2 กล้าพูด กล้าแสดงออก						
5. ความสนใจใฝ่รู้							
	5.1 ใฝ่เรียนรู้						
	5.2 ตั้งประเด็นคำถามสอดคล้องกับเนื้อหา						
6	ความรักสามัคคีร่วมมือในการทำงาน						
7	ความกตัญญูกตเวที มีสัมมาคารวะต่อวิทยากรผู้ให้การอบรม ต่อหน้าและ ลับหลัง						

รวมคะแนนที่ได้ทั้งหมด = คะแนน

ภาคผนวก ง

แบบประเมินหลักสูตรการอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชน
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

**แบบประเมินหลักสูตรการอบรมทูตศิธรรมระดับชุมชน
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ**

คำชี้แจง

แบบประเมินนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรการอบรมทูตศิธรรมระดับชุมชน โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญประเมินหลักสูตร

ตอนที่ 2 ประเมินหลักสูตรการอบรมทูตศิธรรมระดับชุมชน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ 5 ระดับต่อไปนี้

- 5 หมายถึง ท่านเห็นด้วยมากที่สุด
- 4 หมายถึง ท่านเห็นด้วยมาก
- 3 หมายถึง ท่านเห็นด้วยปานกลาง
- 2 หมายถึง ท่านเห็นด้วยน้อย
- 1 หมายถึง ท่านเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรในด้านต่าง ๆ ในส่วนท้ายของแบบสอบถามแต่ละด้าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ.....นามสกุล.....
 วุฒิการศึกษา.....
 สถานที่ประเมิน.....
 วันที่ประเมิน.....

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเพื่อการประเมินหลักสูตรในด้านต่าง ๆ ดังนี้

รายการประเมิน		ระดับความคิดเห็น (คะแนน)				
		5	4	3	2	1
1.	องค์ประกอบหลักสูตร					
	1.1 หลักการและเหตุผล					
	1.2 วิสัยทัศน์					
	1.3 พันธกิจ					
	1.4 เป้าหมาย					
	1.5 ระยะเวลาในการดำเนินงาน					
	1.6 วิธีการดำเนินงาน					
	1.7 เนื้อหาของหลักสูตร					
	1.8 กิจกรรม					
2.	บทบาทผู้ให้การอบรม					
	2.1 คุณสมบัติ					
	2.3 การถ่ายทอดความรู้					
	2.4 การสร้างบรรยากาศในการดำเนินกิจกรรม					
	2.5 การใช้สื่อที่หลากหลาย					
3.	บทบาทผู้เข้ารับการอบรม					
	3.1 เข้ารับการอบรมด้วยความสนใจ					
	3.2 กิจกรรมเหมาะสมกับผู้เข้าอบรม					
	3.3 มีการแสดงความคิดเห็น					
	3.4 เข้าร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม					

รายการประเมิน		ระดับความคิดเห็น (คะแนน)				
		5	4	3	2	1
	3.5 มีการใช้สื่อประกอบในการอบรม และกิจกรรม					
4.	การวัดและประเมินผล					
	4.1 การประเมินคุณสมบัติผู้ศึกษาระดับชุมชน					
	4.2 การทดสอบความรู้ความเข้าใจ					
	4.3 สอบถามความพึงพอใจ					
	4.4 สังเกตพฤติกรรมระหว่างการอบรม					
รวม						

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรในด้านต่าง ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมทูต

ศีลธรรมระดับชุมชน ณ วัดขุนพรหมดำริ ต.ท่าสองคอน

อ.เมือง จ.มหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

**แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจ ของผู้เข้ารับการอบรมทฤษฎีธรรมระดับชุมชน
ณ วัดขุนพรหมดำริ ต.ท่าสองคอน อ.เมือง จ.มหาสารคาม**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมทฤษฎีธรรมระดับชุมชน ณ วัดขุนพรหมดำริ ต.ท่าสองคอน อ.เมือง จ.มหาสารคาม
2. ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กลุ่มกลุ่มข้าราชการเกษียณ กลุ่มข้าราชการ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเยาวชน ที่เข้ารับการอบรมทฤษฎีธรรมระดับชุมชน ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
3. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา จำนวน ๓ ข้อ
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน จำนวน 15 ข้อ
 - ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ จำนวน 1 ข้อมีลักษณะคำถามปลายเปิด

ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระซึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามประการใด และข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้จะนำเสนอในภาพรวม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการทฤษฎีธรรมระดับชุมชน ในปีต่อไป ดังนั้นผู้ตอบจึงไม่จำเป็นต้องตอบตามหลักวิชาการ โปรดกรุณาตอบตามความคิดเห็นโดยให้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด

พระครูสารกิจประยุต (กาบ/ฐานตุโต)

ตอนที่ 1

ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมายถูก () ลงในวงเล็บ () ให้ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

- () ชาย () หญิง

2. อายุ

- () 9 - 12 ปี
 () 13 - 15 ปี
 () 16 - 18 ปี
 () 19 - 24 ปี
 () 25 - 30 ปี
 () 31 - 40 ปี
 () 41 - 50 ปี
 () 60 ปี ขึ้นไป

3. การศึกษา

- () ประถมศึกษา
 () มัธยมศึกษาตอนต้น
 () มัธยมศึกษาตอนปลาย
 () กำลังศึกษาระดับอุดมศึกษา
 () ปริญญาตรี
 () ปริญญาโท
 () ปริญญาเอก

4. ท่านอยู่ในกลุ่มใด

- () กลุ่มกลุ่มข้าราชการเกษียณ
 () กลุ่มข้าราชการประจำ
 () ผู้นำชุมชน
 () ชาวบ้าน
 () เยาวชน

ตอนที่ 2

ความพึงพอใจ ของผู้เข้ารับการอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชน
ณ วัดขุนพรหมตำริ ต.ท่าสองคอน อ.เมือง จ.มหาสารคาม

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาระดับความพึงพอใจของท่านว่ามีความพึงพอใจ อยู่ในระดับใด โดยทำเครื่องหมายถูก (☐) ลงในช่องระดับความพึงพอใจ ของท่าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ที่	รายการพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
ด้านความรู้ เนื้อหาการจัด โครงการ						
1.	ความรู้หลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักปรัชญาแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเข้าร่วมโครงการ					
2.	ความรู้หลังเข้าร่วมโครงการ หลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเข้าร่วมโครงการ					
3.	มีความเข้าใจในเนื้อหา และกิจกรรมที่วิทยากรถ่ายทอด					
4.	เนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์					
5.	หลังจากการอบรมในครั้งนี้ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้ในการอบรม ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้					
ด้านกิจกรรมการอบรม						
6.	ผู้เข้าอบรมได้ทำกิจกรรมร่วมกัน					
7.	ผู้เข้าอบรมได้ศึกษาหลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเข้าร่วมโครงการ					
8.	ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้จากสื่อบุคคล					

ที่	รายการพิจารณา	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
9.	ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้จากสื่อแหล่งเรียนรู้					
10	ผู้เข้าอบรมได้นำหลักเบญจศีล เบญจธรรม และแนวคิดเศรษฐกิจไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
ด้านการบริหารโครงการ						
11	ได้ทราบการประชาสัมพันธ์ จากเสียงตามสาย					
12	สถานที่ความเหมาะสมเรียบร้อย					
13	การใช้เวลาอบรมแต่ละเรื่องเหมาะสม					
14	ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ โสตทัศนศึกษา					
15	พี่เลี้ยง วิทยากรได้รับคำแนะนำ ให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาการอบรม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชน

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฉ

หลักสูตรทฤษฎีธรรมระดับชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หลักสูตรพุทธศึกษาระดับชุมชน

พระครูสารกิจประยุต (กาบ ฐานตฤโต/วังหอม)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หลักสูตรการอบรมจัดทำขึ้น ตามหลักสูตร ปรัชญาคุณภิวัตน์ (ปร.ค)

สาขา นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คำนำ

วัดขุนพรหมคำริได้นำหลักเบญจศีล เบญจธรรม รวมไปถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาประชาชน เยาวชน และผู้ที่มีความสนใจทั่วไป มาอบรมหลักสูตรพุทธศีลธรรมระดับชุมชน เพราะในปัจจุบันสังคมไทยมีความคาดหวังและมีความตื่นตัวที่จะมีคนดี มีความซื่อสัตย์ มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์เป็นบุคคลคนที่จะต้องมีการมีพื้นฐานคือหลักเบญจศีล เพราะการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในเพศฆราวาสควรเริ่มต้นที่การมีศีล 5 ไว้ประจำใจเป็นอย่างน้อย กล่าวคือ เว้นจากการทำบาปฆ่าสัตว์ เบียดเบียนผู้อื่น เว้นจากการลักขโมย อยากรได้ของจากผู้อื่นที่ไม่ใช่ของตนเอง เว้นจากการประพฤติดีกาม เว้นจากการพูดปด โกหก หลอกลวง เว้นจากการดื่มสุรา ยาเสพติดให้โทษ เพราะถ้าทุกคนปฏิบัติตามหลักเบญจศีลแล้วจะมีผลทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นผลดีกับองค์กร หน่วยงาน โดยหลักสูตรที่ใช้อบรมเป็นกิจกรรมอบรมหลักเบญจศีลศีล เบญจธรรม นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเนื้อหาหลัก และหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมตามภาวะของผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่ หลักฆราวาสธรรม 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักภาวนา 4 หลักสังคหวัตถุ 4 พุทธวิธีในการสื่อสาร และวัตรปฏิบัติที่ดี เป็นเนื้อหาอบรมเสริม

ผู้วิจัยขอขอบคุณและขออนุโมทนา เจ้าของผลงานประพันธ์ ตำรา หนังสือ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้วิจัยได้ใช้เป็นเอกสารสำหรับอ้างอิง เพื่อศึกษาค้นคว้า รวบรวมและเรียบเรียงในการเขียนหลักสูตร ขอขอบพระคุณพระมหาเถระและอนุโมทนากับญาติโยม ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรอบรมในครั้งนี้

พระครูสารกิจประยุต (กาบ ฐานตฺโต/วังหอม)

ผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
หลักสูตรอบรมพุทธศีลธรรมระดับชุมชน วัดขุนพรหมคำริ	267
สำหรับ กลุ่มข้าราชการเกษียณ กลุ่มข้าราชการ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน	
หลักการและเหตุผล	267
วิสัยทัศน์	267
พันธกิจ	268
เป้าหมาย	268
เนื้อหาของหลักสูตร	269
หลักสูตรอบรมพุทธศีลธรรมระดับชุมชน วัดขุนพรหมคำริสำหรับกลุ่มเยาวชน	277
แผนการฝึกอบรม	285
แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง หลักเบญจศีล และเบญจธรรม	288
1. ชุดความรู้ที่ 1 หลักเบญจศีล และเบญจธรรม	294
แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	302
2. ชุดความรู้ที่ 2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	307
แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องหลักภavana 4	314
3. ชุดความรู้ที่ 3 หลักภavana 4	318
แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องพรหมวิหาร 4	319
4. ชุดความรู้ที่ 4 พรหมวิหาร 4	232
แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องฉวาสธรรม 4	325
5. ชุดความรู้ที่ 5 เรื่องฉวาสธรรม 4	330
แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องสังคหวัตถุ 4	332
6. ชุดความรู้ที่ 6 สังคหวัตถุ 4	337
แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัตรปฏิบัติที่ดี	340
7. ชุดความรู้ที่ 7 วัตรปฏิบัติที่ดี	344
แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องพุทธวิธีในการสื่อสาร	355
8. ชุดความรู้ที่ 8 พุทธวิธีในการสื่อสาร	359
แบบทดสอบ	360

หลักสูตรอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชน วัดขุนพรหมตำริ สำหรับ กลุ่มข้าราชการเกษียณ กลุ่มข้าราชการ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน

หลักการและเหตุผล

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันว่ามีความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศด้านเทคโนโลยี จนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความสะดวกสบายทางวัตถุมากขึ้น ขณะเดียวกันความเสื่อมทางด้านจิตใจที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นจนน่าวิตก จึงเห็นควรนำ กลุ่มข้าราชการเกษียณ กลุ่มข้าราชการ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน เข้าอบรมเพื่อเป็นทศศีลธรรมระดับชุมชน ตามแนวทางของศาสนาให้รู้จักควบคุมตนเอง รู้จักลด ละ เลิก สิ่งที่ไม่ดีงาม มุ่งประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม รู้หน้าที่ตนเองนำหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้

การจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาทศศีลธรรมระดับชุมชน เพื่อให้เป็นนวัตกรรมทางสังคมที่สร้างประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้เป็นบุคคลมีความรู้ความสามารถ ผสานกับความมีหลักเบญจศีลหลักเบญจธรรม และรวมถึงแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสุขในการดำรงชีวิตท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกในยุคปัจจุบัน ตลอดจนมีความสามารถในการถ่ายทอดวัตรปฏิบัติดังกล่าวให้แก่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และส่งผลต่อการดำรงวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นการพัฒนาชุมชนและพัฒนาประเทศต่อไป

วิสัยทัศน์

ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน โดยให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้นำค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยมาเป็นฐานในการพัฒนาคนและสังคม บ่มเพาะให้คนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิต ให้รู้จักใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้อง มีจิตสำนึกในการดำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของครอบครัวไทย

พันธกิจ

1. อบรมทศศีลธรรมระดับชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถ จริยวัตรตรงตาม และมีหลักเบญจศีล เบญจธรรม และการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ทศศีลธรรมระดับชุมชน

2. จัดเตรียมชุดศีลธรรมระดับชุมชนผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมไว้ให้แก่ชุมชนในตำบลท่าสองคอน และตำบลอื่นๆ ต่อไป

3. สนองงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดขุนพรหมคำริ ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

เป้าหมาย

1. เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องหลักเบญจศีล เบญจธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้กับกลุ่มข้าราชการเกษียณ กลุ่มข้าราชการ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านตำบลท่าสองคอน
2. เพื่อสร้าง “ชุดศีลธรรมระดับชุมชน” ในพื้นที่วัดขุนพรหมคำริ ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มข้าราชการเกษียณ กลุ่มข้าราชการประจำ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน ในตำบลท่าสองคอน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. พระครูสารกิจประยุต (กาบ ฐานตฺโต) รองเจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดขุนพรหมคำริ
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
3. พระลูกวัด
4. ผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน

ระยะเวลาในการดำเนินงาน กลุ่มละ 5 วัน 4 คืน

สถานที่อบรม วัดขุนพรหมคำริ อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

วิธีการดำเนินงาน

1. แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการ
2. มีหนังสือแจ้งข่าวการฝึกอบรมฯ ให้กับวัดและหน่วยงานต่างๆ ได้ทราบ
3. ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในชุมชน

เนื้อหาของหลักสูตร

หลักสูตรอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชนมีเนื้อหาได้แก่ หลักเบญจศีล และเบญจธรรม รวมถึงนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเนื้อหาหลัก และหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมตามภาวะของผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่ หลักฆราวาสธรรม 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักภavana 4 หลักสังกตวัตถุ 4 พุทธวิธีในการสื่อสาร และวัตรปฏิบัติที่ดี รวมถึงการศึกษาคุณงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเนื้อหาอบรมเสริม

กิจกรรมอบรม

วันที่ 1 ต้อนรับผู้ร่วมธรรม

เวลา	กิจกรรม
08.15 - 08.45	ลงทะเบียนรายงานตัว เข้าสู่ที่พัก
08.45	เข้าศาลาเพื่อเตรียมความพร้อม
09.00	พิธีเปิดค่ายทศศีลธรรมระดับชุมชน โดย ประธานในพิธี <ul style="list-style-type: none"> - ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย - กล่าวบูชาพระรัตนตรัย - หัวหน้าโครงการกล่าวรายงาน - ประธานกล่าวเปิดโครงการ - ประธานสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถา
09.30	กิจกรรมต้อนรับผู้ร่วมธรรม <ul style="list-style-type: none"> - ปฐมนิเทศกิจกรรม - แนะนำคณะวิทยากร/พี่เลี้ยง - ชี้แจงเกี่ยวกับคุณสมบัติทศศีลธรรมระดับชุมชน ตาม TAKAB Model - การทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชน
10.00	พิธีมอบตัวเป็นศิษย์/สู่ความเป็นทศศีลธรรมระดับชุมชน <ul style="list-style-type: none"> - ผู้แทนผู้ปกครองกล่าวมอบลูกหลานแด่พระอาจารย์ - ผู้แทนเยาวชนกล่าวมอบตัวเป็นศิษย์ - ธรรมบรรยาย เรื่อง “ความเป็นทศศีลธรรม” - รับปณิธานเป็นทศศีลธรรมและกตีกาสัญญาใจ - กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (แบ่งกลุ่มธรรม)/หลักเบญจธรรม/ฆราวาสธรรม 4

เวลา	กิจกรรม
11.00	รับประทานอาหารเช้า
11.45	พักผ่อนอริยาบถตามอัธยาศัย
12.30	บำเพ็ญบารมี "ทำความสะอาดที่พัก"
13.00	- ฝึกกรรมฐานเบื้องต้น (ฝึกทำความรู้สึกตัว)
13.30	ศาสนพิธีและมารยาทไทย
14.00	หลักเบญจศีล/ มารยาทชาวพุทธ
15.00	ธรรมบรรยายเรื่อง “หลักเบญจธรรม พร้อมน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง”
16.30	เข้าที่พัก/ทำกิจส่วนตัว
17.00	ดื่มน้ำปานะ
18.00	กิจกรรมบำเพ็ญจิตภาวนา - ไหว้พระสวดมนต์เย็น - ฝึกปฏิบัติกรรมฐานเบื้องต้น
20.00	หลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของฆราวาส
21.30	กิจกรรมกระจกส่องใจ (พบพี่เลี้ยง/ประเมินกลุ่ม)
22.00	ธรรมะสุนิทร่า (กราบพระก่อนนอน - ราตรีสวัสดิ์)

* หมายเหตุ มีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการฝึกอบรมทุกกิจกรรม

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วันที่ 2

เวลา	กิจกรรม
04.00	ตื่นนอน/ทำกิจส่วนตัว
04.30	กิจกรรมบำเพ็ญจิตภาวนา - ไหว้พระสวดมนต์เช้า - ธรรมะส่องใจ : รับวันใหม่ใจเบิกบาน - ปฏิบัติกรรมฐาน
06.00	กิจกรรม โยคะสมาธิ
06.30	กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
07.00	รับประทานอาหารเช้า

เวลา	กิจกรรม
07.30	พัก/ทำกิจส่วนตัว
08.00	ธรรมบรรยาย "หลักและวิธีการสอนพระพุทธศาสนา "
09.00	กิจกรรมวิถีแห่งสติ/ฝึกอาราธนาศีล/อาราธนาธรรม
11.00	รับประทานอาหาร
11.30	พักผ่อนอริยาบถตามอัธยาศัย
12.30	บำเพ็ญบารมี "ทำความสะอาดที่พัก"
13.00	กิจกรรม ใจซื่อซื่อใจ
15.00	ธรรมบรรยายเรื่อง “หลักสังคหวัตถุ 4”
16.00	การฝึกความเป็นทูตโดยการสื่อสาร
16.30	เข้าที่พัก/ทำกิจส่วนตัว
17.00	ดื่มน้ำปานะ
19.00	กิจกรรมบำเพ็ญจิตภาวนา - ไหว้พระสาวกมณฑลเข็ญ - ปฏิบัติกรรมฐาน - โยคะสมาธิ
20.00	ธรรมะบรรยาย หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
21.00	กิจกรรมกระจกส่องใจ (พบพี่เลี้ยง/ประเมินกลุ่ม)
21.30	ธรรมะสุนิทร่า (กราบพระก่อนนอน - ราตรีสวัสดิ์)

* หมายเหตุ มีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการฝึกอบรมทุกกิจกรรม

วันที่ 3

เวลา	กิจกรรม
04.00	ตื่นนอน/ทำกิจส่วนตัว
04.30	กิจกรรมจิตภาวนา - ไหว้พระสาวกมณฑลเข็ญ - ธรรมะส่องใจ: รับวันใหม่ใจเบิกบาน - ปฏิบัติกรรมฐาน
06.00	กิจกรรมโยคะสมาธิ
06.30	บำเพ็ญประโยชน์
07.00	พัก/ทำกิจส่วนตัว

เวลา	กิจกรรม
07.30	รับประทานอาหารเช้า
08.00-10.00	งานทิวทัศน์ธรรมระดับชุมชน
10.00 -11.00	หน้าที่ชาวพุทธ
11.00	รับประทานอาหารเช้า
12.00	บำเพ็ญบารมี "ทำความสะอาดที่พัก"
13.00 - 15.00	การให้คำปรึกษา การประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่
15.00 - 16.00	ธรรมบรรยายเรื่อง “หลักกรรมวาจาธรรม 4”
16.30	เข้าที่พัก/ทำกิจส่วนตัว
17.00	ดื่มน้ำปานะ
19.00	กิจกรรมจิตภาวนา - ไหว้พระสวดมนต์เย็น - ปฏิบัติกรรมฐาน - โยคะสมาธิ
20.00	การฝึกความเป็นทูตโดยการสื่อสาร
21.00	กิจกรรมกระแຈส่องใจ (พบพี่เลี้ยง/ประเมินกลุ่ม)
21.30	ธรรมะสุนิทร่า (กราบพระก่อนนอน - ราตรีสวัสดิ์)
* หมายถึง มีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการฝึกอบรมทุกกิจกรรม	

วันที่ 4

เวลา	กิจกรรม
04.00	ตื่นนอน/ทำกิจส่วนตัว
04.30	กิจกรรมบำเพ็ญบุญภาวนา - ไหว้พระสวดมนต์เช้า - ธรรมะส่องใจ: รับวันใหม่ใจเบิกบาน - ปฏิบัติกรรมฐาน
06.00	กิจกรรมโยคะสมาธิ
06.30	บำเพ็ญประโยชน์
07.00	พัก/ทำกิจส่วนตัว

เวลา	กิจกรรม
07.30	รับประทานอาหารเช้า
08.00-10.00	ศึกษาดูงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงบ้าน
10.00 -11.00	จิตภาวนา
11.00	รับประทานอาหารเช้า
12.00	บำเพ็ญบารมี "ทำความสะอาดที่พัก"
13.00 - 15.00	หลักเบญจศีล และเบญจธรรม
15.00 - 16.00	หลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตมรณวาสธรรม 4
16.30	เข้าที่พัก/ทำกิจส่วนตัว
17.00	ดื่มน้ำปานะ
19.00	กิจกรรมจิตภาวนา - ไหว้พระสวดมนต์เย็น - ปฏิบัติกรรมฐาน - โยคะสมาธิ
20.00	การฝึกความเป็นทูตโดยการสื่อสาร
21.00	กิจกรรมกระแຈส่องใจ (พบพี่เลี้ยง/ประเมีนกลุ่ม)
21.30	ธรรมะสุนัทร (กราบพระก่อนนอน - ราตรีสวัสดิ์)

* หมายถึง มีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการฝึกอบรมทุกกิจกรรม

วันที่ 5

เวลา	กิจกรรม
04.00	ตื่นนอน/ทำกิจส่วนตัว
04.30	กิจกรรมจิตภาวนา - ไหว้พระสวดมนต์เช้า - ธรรมะส่องใจ: รับวันใหม่ใจเบิกบาน - ปฏิบัติกรรมฐาน
06.00	กิจกรรมโยคะสมาธิ
06.30	บำเพ็ญประโยชน์
07.00	พัก/ทำกิจส่วนตัว

เวลา	กิจกรรม
07.30	รับประทานอาหารเช้า
08.00 -10.00	เล่าเรื่อง ความประทับใจในการเป็นพุทธศาสนิกชน
10.00 -11.00	กิจกรรมทอดผ้าป่าความดี/เผาผีความชั่ว
11.00	รับประทานอาหารเช้า
11.30	ทดสอบความรู้ความเข้าใจการอบรมพุทธศาสนิกชนระดับชุมชนหลังการฝึกอบรม
12.00	บำเพ็ญบารมี "ทำความสะอาดที่พัก"
13.00	กิจกรรมทบทวนความทรงจำก่อนอำลา - ทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่ออบรมพุทธศาสนิกชนระดับชุมชน - ทำแบบประเมินคุณสมบัติพุทธศาสนิกชนระดับชุมชน
14.00	พิธีปิดโครงการ - แสดงความรู้สึก - ขอขมาคณะพระอาจารย์และคณะวิทยากร - มอบประกาศนียบัตร/มอบรางวัล - อำนวยอวยพร - ถ่ายรูปหมู่ และ ปิดโครงการ
15.00	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ
* หมายเหตุ มีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการฝึกอบรมทุกกิจกรรม	

สื่อที่ใช้ในการอบรม ได้แก่

1. พาวเวอร์พ้อยต์
2. ใบความรู้ จำนวน 8 ชุด ได้แก่
 - 2.1 หลักเบญจศีลศีล เบญจธรรม
 - 2.2 นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.3 หลักฆราวาสธรรม 4
 - 2.4 หลักพรหมวิหาร 4
 - 2.5 หลักภavana 4
 - 2.6 หลักสังคหวัตถุ 4
 - 2.7 พุทธวิธีในการสื่อสาร
 - 2.8 วัตรปฏิบัติที่ดี
3. วีซีดี

4. สื่อบุคคล/วิทยากร
8. แหล่งเรียนรู้บ้านดอนมัน

การประเมินผล

1. แบบวัดคุณสมบัติพุทธศีลธรรมระดับชุมชน
2. แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน
3. แบบสังเกตพฤติกรรม
4. แบบสอบถามความพึงพอใจ

เนื้อหา	เรื่อง	เวลา (ชม.)	หมายเหตุ
1. หลักเบญจศีล และเบญจธรรม	หลักเบญจศีล และเบญจธรรม ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต	5	
2. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมกับการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ศึกษาคุณงามในหน้าที่ที่ประสบผลสำเร็จ	5	
3. หลักฆราวาสธรรม 4	ศึกษาหลักการดำเนินชีวิตตามหลักฆราวาสธรรม 4	5	
4. หลักพรหมวิหาร 4	ศึกษาหลักการดำเนินชีวิตตามหลักพรหมวิหาร	5	
5. หลักภาวนา 4	ศึกษาและปฏิบัติกรรมฐานทั้งสมถะและวิปัสสนากรรมฐาน ฝึกการปฏิบัติจริงการสอนและการสอบอารมณ์	5	
6. หลักสังคหวัตถุ 4	ศึกษาหลักการดำเนินชีวิตตามหลักสังคหวัตถุ 4	5	
7. พุทธวิธีในการสื่อสาร	หลักการสื่อสาร และการสอนธรรมะ รวมถึงเทคนิคและวิธีการงานพุทธศีลธรรมระดับชุมชน	5	
8. วัตรปฏิบัติที่ดี	ศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ถูกต้อง	5	
รวม		40	

หลักสูตรอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชน วัดขุนพรหมตำริ สำหรับ กลุ่มเยาวชน

หลักการและเหตุผล

ในสภาพประเทศไทย ปัจจุบันมีปัญหามากมาย ทั้งด้าน การเมือง เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในอนาคตภายภาคหน้านี้ เด็กและเยาวชน ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและเติบโตขึ้น เพื่อดูแลประเทศไทยของเราต่อไป เด็กและเยาวชนนั้นในวัยศึกษาอบรมได้รับการศึกษาจากรั้วโรงเรียน ทั้งในระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตามลำดับ การศึกษานั้นก็จะเป็แนวทางในการบ่มเพาะความรู้ ความสามารถ และวิชาการแขนงต่างๆ แต่ไม่จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ในด้านวิชาการเท่านั้น เด็กและเยาวชน ควรมีการเรียนรู้ในด้านสังคม การเป็นคนดีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมในปัจจุบัน

โครงการ “ทศศีลธรรมระดับชุมชน” เกิดจากประกายความคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะความเป็นทศ และความมีศีลธรรม รู้หลักเบญจศีล เบญจธรรม รวมถึงการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรอื่นๆ ที่เหมาะสมกับวัย และเหมาะแก่การเป็นทศศีลธรรมที่จํานำไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนด้วยกันได้ทราบและเข้าใจ เพราะเยาวชนมีอายุที่ไม่แตกต่างกันมาก มักจะเข้าใจปัญหาซึ่งกันและกัน โครงการ “ทศศีลธรรมระดับชุมชน” จึงได้เริ่มขึ้น โดยโครงการนี้มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพการเป็นทศที่ดี ตั้งแต่รุ่นเยาวชน โดยให้คำปรึกษา และทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ได้ซึมซับธรรมะ และที่สำคัญที่สุดคือการได้ตระหนักถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ควบคู่ไปกับทักษะการเป็นคนดี มีหลักเบญจศีล เบญจธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และต่อไปในอนาคตได้

คณะผู้จัดทำโครงการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ในอนาคตอันใกล้ นี้ จะมีเยาวชนเติบโตขึ้นไปเป็นผู้ใหญ่ และที่ดีในอนาคต ซึ่งเริ่มต้น จากกิจกรรม และโครงการเล็กๆ แต่น่าจะส่งผลต่อสังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน

วิสัยทัศน์

จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศีลธรรมอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม โดยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง และของผู้อื่นด้วยความเกื้อกูลกัน

พันธกิจ

1. อบรมทศศีลธรรมระดับชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถ จริยวัตรตรงตาม และมีหลักเบญจศีล เบญจธรรม และการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ทศศีลธรรมระดับชุมชน
2. จัดเตรียมทศศีลธรรมระดับชุมชนผู้มีความสมบัติเหมาะสมไว้ให้แก่ชุมชนในตำบลท่าสองคอน และตำบลอื่นๆ ต่อไป
3. สนองงานการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์

1. เสริมสร้างจิต กระจ่ต้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนสภาพทางจิต ยกจิตจากรู้คุณภาพไปสู่คุณภาพ โดยคิดใหม่ คิดล่วงหน้า เพื่อจัดพฤติกรรมแบบเก่าๆ แล้วทดแทนด้วยความคิดแบบใหม่ เพื่อสร้างพฤติกรรมใหม่ในทางสร้างสรรค์
2. กระจ่ต้นให้เกิดความมุ่งมั่น มีอุดมการณ์ที่ค้ำจุน มีความเคารพ
3. ปลูกจิตสำนึกในการทำงานเป็นทีม เป็นทีมงานธรรมทายาท มีวิญญูณแห่งการทำงานเป็นทีม คุณธรรม คือหัวใจของความสำเร็จ รู้จักใช้ระบบการสื่อสารยุคไร้พรมแดนเพื่อก้าวไปสู่โลกแห่งศตวรรษใหม่อย่างรู้เท่าทัน มุ่งไปข้างหน้า มิใช่ถอยหลังและหยุดอยู่กับอดีต
4. ปรับตัวเข้านำภาวะการเปลี่ยนแปลง กล้าปรับ กล้ารู้ระบบ กล้านำ กล้าทำ กล้าเป็นผู้รับใช้ผู้อื่น ละมานะทิฎฐิได้
5. ฝึกให้มีวินัยในตนเอง และเคารพกฎกติกาทางสังคม รู้จักการเป็นคนดีทางจริยธรรม ทั้งในการทำ การพูด
6. ตั้งฐานจิต พิชิตการทำงาน เพื่อสร้างอุทยานแห่งความสำเร็จ (สัมมาสติ)
7. ฝึกให้เก่งสุด อดทนเป็นเลิศและเย็นสุด (สัมมาสมาธิ) อยู่ตรงกลางระหว่างใหม่กับเก่า สุขกับทุกข์ ดีกับชั่ว ต่ำกับสูง ช้ำกับขบข่า หน้ากับหลัง บนกับล่าง ร้อนกับเย็น เห็นความจริงปรากฏแจ่มชัด ผ่องใส เบิกบาน

หลักสูตรที่ใช้อบรมเป็นกิจกรรม

ภาควิชาการ หลักสูตรอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชนมีเนื้อหาได้แก่ หลักสูตรศีลศีลเบญจธรรม รวมถึงนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเนื้อหาหลัก และหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมตามภาวะของผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่ หลักฆราวาสธรรม 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักภavana 4 หลักสังคหัตถ์ 4 พุทธวิธีในการสื่อสาร และวัตรปฏิบัติที่ดี เป็นเนื้อหาอบรมเสริม

ภาคปฏิบัติ ฝึกมารยาทตามวัฒนธรรมไทย เช่น การกราบไหว้ การทำความเคารพ การลุกนั่ง การยืน การเดิน การรับประทานอาหาร การทำวัตรสวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา เดินจงกรม แผ่เมตตาพระพุทธรูปของวัดขุนพรหมคำริ ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

พื้นที่ดำเนินงาน

1. ศูนย์ประชาสัมพันธ์โครงการ “ทศศีลธรรมระดับชุมชน”

ที่ตั้ง : วัดขุนพรหมคำริ ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัด

มหาสารคาม

ระยะเวลาการดำเนินงาน

โครงการ “ทศศีลธรรมระดับชุมชน” จัดในลักษณะค่ายให้ความรู้ โดยมีระยะเวลาการอบรมสูงสุด 3 วัน 2 คืน

กิจกรรม

วันที่ 1 ต้อนรับสู่ธรรม

เวลา	กิจกรรม
08.15 -08.45	ลงทะเบียนรายงานตัว เข้าสู่ที่พัก
08.45	เข้าศาลาเพื่อเตรียมความพร้อม และทดสอบความรู้ความเข้าใจการอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชน
09.00	พิธีเปิดค่ายทศศีลธรรมระดับชุมชน โดย ประธานในพิธี - ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย - กล่าวบูชาพระรัตนตรัย - หัวหน้าโครงการกล่าวรายงาน - ประธานกล่าวเปิดโครงการ

เวลา	กิจกรรม
09.30	กิจกรรมต้อนรับผู้ร่วมธรรม - ปฐมนิเทศกิจกรรม - แนะนำคณะวิทยากร/พี่เลี้ยง - หลักเบญจศีล/ มารยาทชาวพุทธ
10.00	พิธีมอบตัวเป็นศิษย์/สู่ความเป็นทูตศีลธรรมระดับชุมชน - ผู้แทนผู้ปกครองกล่าวมอบลูกหลานแด่พระอาจารย์ - ผู้แทนเยาวชนกล่าวมอบตัวเป็นศิษย์ - ชรรถมบรรยาย เรื่อง “ความเป็นทูตศีลธรรม” - รับปณิธานเป็นทูตศีลธรรมและกติกาสัญญาใจ - กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (แบ่งกลุ่มธรรม)/หลักเบญจธรรม/ฆราวาสธรรม 4
11.00	รับประทานอาหาร
11.45	พักผ่อนอริยาบถตามอัธยาศัย
12.30	บำเพ็ญบารมี "ทำความสะอาดที่ปาก"
13.00	ฝึกกรรมฐานเบื้องต้น (ฝึกทำความรู้สึกตัว) / ศาสนพิธีและมารยาทไทย
15.00	ชรรถมบรรยายเรื่อง “หลักเบญจธรรม พร้อมน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง”
16.30	เข้าที่พัก/ทำกิจส่วนตัว
17.00	คืนน้ำปานะ
18.00	กิจกรรมบำเพ็ญบุญภาวนา - ไหว้พระสวดมนต์เย็น - ฝึกปฏิบัติกรรมฐานเบื้องต้น
20.00	กิจกรรมจุดเทียนแห่งปัญญา
21.30	กิจกรรมกระจอกส่องใจ (พบพี่เลี้ยง/ประเมินกลุ่ม)
22.00	ธรรมะสุนันทรา (กราบพระก่อนนอน - ราตรีสวัสดิ์)
*หมายเหตุ มีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการฝึกอบรมทุกกิจกรรม	

วันที่ 2

เวลา	กิจกรรม
04.00	ตื่นนอน/ทำกิจส่วนตัว
04.30	กิจกรรมบำเพ็ญบุญภาวณา - ไหว้พระสวดมนต์เช้า - ชรรมะส่องใจ: รับวันใหม่ใจเบิกบาน - ปฏิบัติกรรมฐาน
06.00	กิจกรรม โยคะสมาธิ
06.30	กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
07.00	รับประทานอาหาร
07.30	พัก/ทำกิจส่วนตัว
08.00	ธรรมบรรยาย "ทางแห่งความสำเร็จโดยใช้อิทธิบาท 4 "
09.00	กิจกรรมวิถีแห่งสติ/ฝึกอาราธนาศีล/อาราธนาธรรม
11.00	รับประทานอาหาร
11.30	พักผ่อนอริยาบถตามอัธยาศัย
12.30	บำเพ็ญบารมี "ทำความสะอาดที่พัก"
13.00	กิจกรรมเขาวชนอยากรู้ (ไขข้อข้องใจ)
15.00	ธรรมบรรยายเรื่อง "วันสำคัญทางศาสนาสำคัญอย่างไร"
16.00	ธรรมนันทนาการกับการฝึกการสื่อสาร/ฝึกความเป็นครู
16.30	เข้าที่พัก/ทำกิจส่วนตัว
17.00	ดื่มน้ำปานะ
19.00	กิจกรรมบำเพ็ญบุญภาวณา - ไหว้พระสวดมนต์เย็น - ปฏิบัติกรรมฐาน - โยคะสมาธิ
20.00	กิจกรรม"แสงเทียนส่องธรรมรำลึกคุณพ่อแม่"
21.00	กิจกรรมกระจกส่องใจ (พบพี่เลี้ยง/ประเมินกลุ่ม)
21.30	ธรรมะสุนิทรทา (กราบพระก่อนนอน - ราตรีสวัสดิ์)

* หมายเหตุ มีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการฝึกอบรมทุกกิจกรรม

วันที่ 3

เวลา	กิจกรรม
04.00	ตื่นนอน/ทำกิจส่วนตัว
04.30	กิจกรรมบำเพ็ญบุญกุศล - ไหว้พระสวดมนต์เช้า - ชरณะส่องใจ: รับวันใหม่ใจเบิกบาน - ปฏิบัติกรรมฐาน
06.00	กิจกรรม โยคะสมาธิ
06.30	บำเพ็ญประโยชน์
07.00	พักผ่อน/ทำกิจส่วนตัว
07.30	รับประทานอาหารเช้า
08.00	กิจกรรมประกวดเรียงความ เรื่อง ความประทับใจในการเป็นทูตศิลาธรรม
10.00	กิจกรรมทอดผ้าป่าความดี/เผาผีความชั่ว
11.00	รับประทานอาหารเช้า
11.30	เก็บสัมภาระ/เปลี่ยนเสื้อผ้า
12.00	บำเพ็ญบารมี "ทำความสะอาดที่พัก"
13.00	กิจกรรมทบทวนความทรงจำก่อนอำลา
14.00	พิธีปิดโครงการ - แสดงความรู้สึก - ขอขมาคณะพระอาจารย์และคณะวิทยากร - มอบประกาศนียบัตร/มอบรางวัล - อำนวยอวยพร - ถ่ายรูปหมู่ - ปิดโครงการ
15.00	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

*หมายเหตุ มีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการฝึกอบรมทุกกิจกรรม

สื่อที่ใช้ในการอบรม ได้แก่

1. พาวเวอร์พอยต์
2. ใบความรู้ จำนวน 8 ชุด ได้แก่
 - 2.1 หลักเบญจศีลศีล เบญจธรรม
 - 2.2 นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.3 หลักฆราวาสธรรม 4
 - 2.4 หลักพรหมวิหาร 4
 - 2.5 หลักภาวนา 4
 - 2.6 หลักสังคหวัตถุ 4
 - 2.7 พุทธวิธีในการสื่อสาร
 - 2.8 วัตรปฏิบัติที่ดี
3. วีซีดี
4. สื่อบุคคล/วิทยากร
5. แหล่งเรียนรู้บ้านคอนมัน

การประเมินผล

1. แบบวัดคุณสมบัตินุศิศิลาธรรมระดับชุมชน
2. แบบสังเกตพฤติกรรม
3. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจการอบรมนุศิศิลาธรรมระดับชุมชน
4. แบบสอบถามความพึงพอใจ

แผนการฝึกอบรม

เรื่อง	เนื้อหา	เวลา (ชม.)	กิจกรรมการอบรมสอน สื่อที่ใช้	วิทยากร
1. หลักเบญจ ศีล และเบญจ ธรรม	หลักเบญจศีล และ เบญจธรรม ที่ทำให้ ประสบความสำเร็จใน ชีวิต	5	เอกสารชุดความรู้เรื่อง หลักเบญจศีล และเบญจ ธรรม, บรรยาย พร้อม ยกตัวอย่างประกอบ อภิปรายกลุ่มจาก กรณีศึกษา, นำเสนอโดย Power point	พระครูสารกิจ ประยุต

แผนการฝึกอบรม

เรื่อง	เนื้อหา	เวลา (ชม.)	กิจกรรมการอบรมสอน สื่อที่ใช้	วิทยากร
2. หลัก ปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียง	ศึกษาหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว พร้อมกับ การประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน ศึกษา งานในพื้นที่ที่ประสบ ผลสำเร็จ	5	เอกสารชุดความรู้เรื่อง หลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง, บรรยาย พร้อม ยกตัวอย่างประกอบ อภิปรายกลุ่มจาก กรณีศึกษา, นำเสนอโดย Power point	ผศ.บุปผชาติ เรืองสุวรรณ
3. หลัก จรรยาบรรณ 4	ศึกษาหลักการดำเนิน ชีวิตตามหลักจรรยา บรรณ 4	5	เอกสารชุดความรู้เรื่อง หลักจรรยาบรรณ 4, บรรยาย พร้อมยกตัวอย่าง ประกอบ อภิปรายกลุ่ม จากกรณีศึกษา, นำเสนอ โดย Power point	พระพิศดา พุ่มทศศิริ
4. หลักพรหม วิหาร 4	ศึกษาหลักการดำเนิน ชีวิตตามหลักพรหม วิหาร 4	5	เอกสารชุดความรู้เรื่อง หลักพรหมวิหาร 4, บรรยาย พร้อมยกตัวอย่าง ประกอบ อภิปรายกลุ่ม จากกรณีศึกษา, นำเสนอ โดย Power point	พระมหาธัญญี รัตนรังสี
5. หลักภavana 4	ศึกษาและปฏิบัติ กรรมฐานทั้งสมถะ และวิปัสสนา กรรมฐาน ฝึกการ ปฏิบัติจริงการสอน และการสอบอารมณ์	5	เอกสารชุดความรู้เรื่อง หลักภavana 4, บรรยาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบ อภิปรายกลุ่มจาก กรณีศึกษา, นำเสนอโดย Power point	พระครูสารกิจ ประยุต
6. หลักสังคห วัตถุ 4	ศึกษาหลักการดำเนิน ชีวิตตามหลัก หลักสังคหวัตถุ 4	5	เอกสารชุดความรู้เรื่อง หลักสังคหวัตถุ 4, บรรยาย พร้อมยกตัวอย่าง ประกอบ	พระมหาธัญญี รัตนรังสี

แผนการฝึกอบรม

เรื่อง	เนื้อหา	เวลา(ชม.)	กิจกรรมการอบรมสอน สื่อที่ใช้	วิทยากร
7. พุทธวิธีในการสื่อสาร	หลักการสื่อสาร และการสอนธรรมะ รวมถึงเทคนิคและวิธีการงานพุทธศิลป์ระดับชุมชน	5	เอกสารชุดความรู้เรื่องพุทธวิธีในการสื่อสาร, บรรยาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบ อภิปรายกลุ่ม จากกรณีศึกษา, นำเสนอ โดย Power point	พระพัศดา พรหมทศศิริ
8. วัตรปฏิบัติที่ดี	ศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ถูกต้อง	5	เอกสารชุดความรู้เรื่องวัตรปฏิบัติที่ดี, บรรยาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบ อภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษา, นำเสนอ โดย Power point	ผศ.บุญผชาติ เรืองสุวรรณ
รวม		40		

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักเบญจศีล และเบญจธรรม

สาระสำคัญ

1. เบญจศีลและเบญจธรรมมีความสำคัญอย่างไร

เบญจศีลและเบญจธรรม เป็นธรรมคู่กัน คนที่มีเบญจธรรมจึงจะเป็นผู้มีเบญจศีล ซึ่งหากคนมีศีลและธรรมดังกล่าวแล้ว จะเว้นจากการทำความชั่ว รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น และประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ จะทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

เบญจศีล หมายถึง ศีล 5 ข้อ เป็นการรักษาเจตนาที่จะควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ คือ ไม่ทำบาป โดยการละเว้น 5 ประการ คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ละเว้นจากการลักขโมย ละเว้นจากการประพฤติดีกในกาม ละเว้นจากการพูดปด ละเว้นจากการเสพสุรา

เบญจศีล เป็นเครื่องรักษาเจตนาที่จะควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ คือ ไม่ทำบาป โดยการละเว้น 5 ประการ คือ

1. ปาณาติบาต คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ และการเบียดเบียนสัตว์
2. อทินนาทาน คือ ละเว้นจากการลักขโมย ปล้นจี้ ฉกชิง วิ่งราว เป็นต้น
3. กามสุมิจณาจาร คือ ละเว้นจากการประพฤติดีก ล่วงละเมิดลูกเมียผู้อื่น
4. มุสาวาท คือ ละเว้นจากการพูดปด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ พูดต่อเสียด
5. สุราเมรัย คือ ละเว้นจากการเสพสุรา เพราะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผิดศีลข้ออื่น

2. อานิสงส์ของการรักษาศีล

- 2.1 ทำให้มีความสุขกายสุขใจ ทำให้ไม่เป็นคนหลงลืมสติ
- 2.2 ทำให้เกิดทรัพย์สมบัติมากขึ้นได้
- 2.3 ทำให้สามารถใช้สอยทรัพย์นั้นได้เต็มที่ โดยไม่ต้องหวาดระแวงภัย
- 2.4 ทำให้ไม่ต้องหวาดระแวงว่าจะมีใครมาทวงทรัพย์คืน
- 2.5 ทำให้เกียรติคุณพุ่งขจรขยายไป ทำให้ผู้อื่นเกิดความเคารพเชื่อถือ
- 2.6 ตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติภูมิ

3. เบญจธรรม

เบญจธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรปฏิบัติ มี 5 ประการ ได้แก่

3.1 เมตตากฎณา คือ บุคคลใดที่มีเมตตาต่อมไม่มา หรือเบียดเบียนสัตว์ ด้วยรู้ว่า
ว่าทุกชีวิตย่อมมี ความรักตัวกลัวตายเช่นเดียวกับเรา ทำให้ไม่ผิดศีลในข้อที่ 1

3.2 สัมมาอาชีพ คือ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย และที่สำคัญ
รู้จักคำว่าพอดี และมีhiri โอตตปปะ คือ ความละเอียด และเกรงกลัวต่อผลของบาป จึงทำให้ไม่ผิด
ศีลข้อที่ 2

3.3 ความสำรวมอินทรีย คือ ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้
ความใคร่ในกามคุณ คือ การคิดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลง เมื่อความสำรวมเกิดขึ้น
จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 3

3.4 ความซื่อสัตย์ คือ การพูดความจริง เป็นสิ่งที่ทำให้ไม่เกิดการมุสาวาท ทำให้
ไม่ผิดศีลข้อที่ 4

3.5 สติ คือ การรู้สึกตัว ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายกุศล ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้
ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ทำให้ไม่เผลอกลี้กับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น สุราเมื่อกดื่มกินก็ทำ
ให้มึนเมาและขาดสติ การมีสติจึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 5

ตัวชี้วัด

• วิเคราะห์ความสำคัญและ ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ใน
พระพุทธศาสนา ตามที่กำหนด

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของหลักเบญจศีลและเบญจธรรมได้ (K ,P)
2. เห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักเบญจศีลและเบญจธรรมได้ (A)
3. แสดงออกถึงความเคารพหลักเบญจศีลและเบญจธรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (P)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้เรื่อง หลักเบญจ ศีลและเบญจธรรม 3. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรมเป็น รายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	• ประเมินพฤติกรรมในการ ทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความซื่อสัตย์สุจริต ความมี วินัย ความใฝ่เรียนรู้ ฯลฯ	• ประเมินพฤติกรรมในการ ทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็น กลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

สาระการเรียนรู้

1. เบญจศีล เป็นเครื่องรักษาเจตนาที่จะควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ คือ ไม่ทำบาป โดยการละเว้น 5 ประการ คือ

1.1 ปาณาติบาต คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ และการเบียดเบียนสัตว์

1.2 อทินนาทาน คือ ละเว้นจากการลักขโมย ปล้นจี้ ฉกชิง วิ่งราว เป็นต้น

1.3 กาเมสุมิฉาจาร คือ ละเว้นจากการประพฤติดูผิด ล่วงละเมิดลูกเมียผู้อื่น

1.4 มุสาวาท คือ ละเว้นจากการพูดปด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้อ พูดต่อเสียด

1.5 สุราเมรัยยะ คือ ละเว้นจากการเสพสุรา เพราะเป็นสาเหตุให้ทำผิดศีลข้ออื่น

2. เมตตากรรม คือ บุคคลใดที่มีเมตตาขอม ไม่ฆ่า หรือเบียดเบียนสัตว์ ด้วยรู้ว่าทุกชีวิตย่อมมีความรักตัวกลัวตายเช่นเดียวกับเรา ทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 1

3. สัมมาอาชีพ คือ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย และที่สำคัญรู้จักคำว่าพอดี และมีหิริ โอตตปปะ คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อผลของบาป จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 2

4. ความสำรวมอินทรีย์ คือ ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้ความใคร่ในกามคุณ คือ การคิดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลง เมื่อความสำรวมเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 3

5. ความซื่อสัตย์ คือ การพูดความจริง เป็นสิ่งที่ทำให้ไม่เกิดการมุสาวาท ทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 4

6. สติ คือ การรู้สึกตัว ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายกุศล ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ทำให้ไม่เผลอกกั้วกับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น สุราเมื่อคนดื่มกินก็ทำให้มีเมมา และขาดสติ การมีสติจึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 5

แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับหลักเบญจศีล และเบญจธรรม

การงานอาชีพฯ ⇨ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักเบญจศีลและเบญจธรรมจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

ภาษาต่างประเทศ ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับหลักเบญจศีลและเบญจธรรม

กระบวนการจัดการการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. วิทยากรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนั่งเรียนแบบรูปตัว U นำผู้เข้าอบรมศึกษานอกห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนให้ผู้เข้าอบรมสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ 2-3 นาที และแผ่เมตตา
2. วิทยากรชี้แจงตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เข้าอบรมทราบ
3. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยแจกแบบทดสอบให้ผู้เข้าอบรมทุกคน และอ่านให้ผู้เข้าอบรมฟัง แล้วให้ผู้เข้าอบรมเขียนเครื่องหมาย ✕ ทับตัวอักษร (ก-ง) หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จากนั้นตรวจให้คะแนน แต่ยังไม่เฉลยคำตอบ
4. วิทยากรซักถามผู้เข้าอบรมว่า รักษาศีลเพื่ออะไร ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็น
5. วิทยากรกล่าวชมเชยผู้เข้าอบรมจากนั้นสรุปให้ผู้เข้าอบรมฟังว่า เรายังรักษาศีลเพื่อวัตถุประสงค์อะไร อะไรคือความสำคัญในการรักษาศีล 5

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. วิทยากรบรรยายความรู้เรื่องหลักเบญจศีลและเบญจธรรม พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
7. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมคุณภาพเกี่ยวกับการฝึกศีลแต่ละข้อ
8. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน แต่ละกลุ่มนั่งเป็นรูปวงกลม แล้วสนทนารอบเกี่ยวกับปัญหาการขาดศีลธรรมในชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการส่งเสริมหลักเบญจศีลและเบญจธรรมในตำบลท่าสองคอน
9. วิทยากรอธิบายสรุปเกี่ยวกับหลักเบญจศีล
10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เข้าอบรม วิทยากรสังเกตพฤติกรรมในการทำงาน และการนำเสนอผลงานของผู้เข้าอบรมตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

- 1.1. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำกิจกรรมในรูปแบบฝึกทักษะ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

12. วิทยากรแนะนำให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้จากการเรียนเรื่อง หลักเบญจศีล และเบญจธรรม ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

13. วิทยากรและผู้เข้าอบรมร่วมกันสรุปเรื่อง หลักเบญจศีลและเบญจธรรม โดยให้ผู้เข้าอบรมเขียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นความเรียง แผนที่ความคิด หรือผังมโนทัศน์ พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

กิจกรรมเสนอแนะ

วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมสำรวจตนเองใน 3 วัน ว่าได้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรมหรือไม่และอย่างไรบ้าง และเขียนบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติ แล้วผลัดกันนำเสนอ
สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ภาพประกอบผู้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรม และผู้ไม่ปฏิบัติตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรม
3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล
4. แบบบันทึกความรู้
5. สื่อการเรียนรู้ชุดความรู้เรื่องหลักเบญจศีลและเบญจธรรม

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____	
แนวทางการพัฒนา _____	
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____	
แนวทางแก้ไข _____	
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____	
เหตุผล _____	
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____	
ลงชื่อ _____	วิทยากร
_____ / _____ / _____	

ชุดความรู้ที่ 1

หลักเบญจศีล และเบญจธรรม

1. หลักเบญจศีล

ศีล คือ ข้อปฏิบัติเพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจา ให้เรียบร้อย ปราศจากโทษ อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนและผู้อื่น สังคมจะอยู่ร่มเย็นเป็นสุขได้ ก็ด้วยความรักความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน เลี้ยงชีพด้วยงานที่สุจริต ไม่เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่น ศีล จึงเป็นบรรทัดฐาน หรือ กฎกติกาควบคุมความประพฤติให้ถูกต้องดีงาม ส่งเสริมให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปราศจากความหวาดระแวงเคลงใจกัน เบญจศีล ถือเป็นศีลขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จะพึงปฏิบัติ มี 5 ข้อ คือ

1. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการฆ่าสัตว์
2. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการลักขโมย
3. กามสุมิจฉารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดูในกาม
4. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ
5. สุราเมรัยเมษฆปามาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากการดื่มสุราและเสพของมีนเมา

1.1 ประเภทของเบญจศีล

1.1.1 ปาณาติบาต : ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปท สมာทียามิ เรจักถือศีล โดยเว้นจากการเบียดเบียนชีวิต

1.1.2 อทินนาทาน : อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปท สมာทียามิ เรจักถือศีล โดยเว้นจากการเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้

1.1.3 กามสุมิจฉารา : กามสุมิจฉารา เวรมณี สิกขาปท สมာทียามิ เรจักถือศีล โดยเว้นจากการประพฤตินิไม่เหมาะสมทางเพศ

1.1.4 มุสาวาทา : มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปท สมာทียามิ เรจักถือศีล โดยเว้นจากการกล่าวเท็จ

1.1.5 สุราเมรัยเมษฆปามาทัฏฐานา : สุราเมรัยเมษฆปามาทัฏฐานา เวรมณี สิกขาปท สมာทียามิ เรจักถือศีล โดยเว้นจากการบริโภคสุรายาเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

1.2 วิธีปฏิบัติตามหลักเบญจศีล

วิธีปฏิบัติตามหลักเบญจศีล ก็เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงามมีความปกติสุขเพื่อประโยชน์ขั้นพื้นฐานคือความสุขและไม่มีการเบียดเบียนกันในสังคม

1.2.1 ปาณาติปาตา เวรมณี แปลว่า เจตนางดเว้นจากการทำลายชีวิตสัตว์ รวมไปถึงการฆ่า การทำร้ายร่างกายและการทรมาน คำว่า “สัตว์” ในที่นี้ ประสงค์เอาทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานที่ยังเป็นอยู่ มนุษย์ไม่เลือกกว่าผู้ชายหรือผู้หญิง จะอยู่ในวัยใดก็ตาม จนถึงที่ยังอยู่ในครรภ์ก็ตาม จะใหญ่หรือเล็กก็ตาม ได้ชื่อว่าสัตว์ในที่นี้ทั้งหมด เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายของการฆ่า การทำร้ายร่างกาย และการทรมานจะได้อธิบายดังนี้ 2 ความหมาย คือ 1) การฆ่า หมายถึง การทำให้ตาย ไม่ว่าจะเป็มนุษย์และสัตว์เดรัจฉานก็ตาม รวมไปถึงการฆ่าเองหรือใช้ให้คนอื่นฆ่าก็ตาม ถือว่าผิดศีลทั้งสิ้นและมีโทษทางบ้านเมืองด้วย จะบาปมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับเจตนาและชนิดของมนุษย์และสัตว์ที่ฆ่า ถ้าหากว่าฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ที่มีคุณมากก็จะมีบาปมาก หากว่าฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ที่มีคุณน้อยก็มิบาปน้อย แต่ทั้งนี้แล้วแต่เจตนาของผู้กระทำด้วย และการฆ่านั้นก็มิอยู่ 2 ประเภทคือ ฆ่าโดยจงใจ และฆ่าโดยไม่จงใจ ฆ่าโดยจงใจ หมายความว่า คิดไว้ตั้งแต่แรกแล้วว่าจะฆ่า เช่น ฆ่าคู่อริเป็นต้นฆ่าโดยไม่จงใจ หมายความว่า ไม่ได้คิดไว้ก่อน แต่บังเอิญเรื่องเกิดขึ้น เช่น ฆ่าเพราะเกิดบันดาลโทสะ เป็นต้น 2) การทำร้ายร่างกาย คือการทำให้มนุษย์หรือสัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ให้ เกิดแก่ผู้ถูกทำร้ายทรมาน หมายถึงการประพฤติอย่างเหี้ยมโหดแก่สัตว์เดรัจฉานอย่างไม่มีปราณีให้ได้รับความทุกข์ยากลำบาก เช่น ใช้สัตว์เลี้ยงทำงานโดยไม่ให้พักผ่อน หรือกักขังจนสัตว์นั้นได้รับความทุกข์ หรือนำเอาสัตว์นั้น ไปด้วยวิธีการที่ทรมาณเช่นมัดเท้ามัดปีก เป็นต้น รวมไปถึงการนำสัตว์ไปทรมานเพื่อความสนุกสนาน เช่น ชนโค ชนกระบือ ตีไก่ กัดปลา กัดจิ้งหรีด เป็นต้น (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2538 : 8) หลักเกณฑ์การกระทำที่จะกำหนดว่าละเมิดศีลข้อที่ 1 ได้นั้น พระอรรถกถาจารย์ได้จัดวางองค์ประกอบการละเมิดไว้ดังนี้คือ

- 1) ปาโณ สัตว์นั้นมีชีวิต
- 2) ปาณสญฺิตา มีความเป็นผู้สำคัญว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
- 3) วรทจิตฺต มิจิตตฺติจะฆ่า
- 4) อุปกฺกโม มีความพยายามที่จะฆ่าสัตว์นั้น
- 5) เตน มรณ สัตว์นั้นตายด้วยความพยายามนั้น

การล่วงละเมิดนอกจากศีลจะขาดแล้ว ยังถือว่าเป็นบาปด้วย (ความชั่ว) ฉะนั้นจึงไม่ควรเบียดเบียนบีบบังคับกัน ควรอยู่ร่วมกันด้วยไมตรีจิต สันติภาพที่มั่นคงก็จะเกิดขึ้น

1.2.2 อทินนาทานา เวรมณี แปลว่า เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการเป็นโจร คือไม่เบียดบังดำเนินการเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของที่ผู้อื่นไม่อนุญาตด้วยทางกาย หรือว่าทางวาจาอันเจ้าของไม่ได้ยกให้เป็นสิทธิขาด เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ในที่นี้จะอธิบายกิริยาที่ห้ามทานใน ศีลข้อ 2 มีอยู่ 3 ประการคือ

1) โจรกรรม ประพฤติเป็นโจร หมายถึง กิริยาที่ถือเอาสิ่งของที่ไม่มีผู้ให้ด้วยอาการเป็นโจร 14 ลักษณะ คือ

- 1.1) ลัก ได้แก่ การขโมยเอาลับหลัง
- 1.2) ฉก ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของ ๆ ผู้อื่นในเวลาที่เขาของผล
- 1.3) กรรโชก ได้แก่ ขู่ให้เขากลับแล้วให้ทรัพย์
- 1.4) ปล้น ได้แก่ การร่วมหัวกันหลายคนตีปล้นเอาทรัพย์
- 1.5) ตู ได้แก่ การอ้างหลักฐานพยานเท็จเอาทรัพย์ของคนอื่น
- 1.6) น้อ ได้แก่ การใช้อุบายเอาทรัพย์ผู้อื่นโดยเจ้าของมิได้ให้
- 1.7) หลอก ได้แก่ การปั้นเรื่องขึ้นหลอกให้เขาหลงเชื่อ
- 1.8) ลวง ได้แก่ การใช้เครื่องมือแลกเปลี่ยนผิดมาตรฐาน
- 1.9) ปลอม ได้แก่ การทำของปลอมใช้ของปลอม
- 1.10) ตระบัด ได้แก่ บิดพลิ้วคำมั่นสัญญาเพื่อเอาทรัพย์
- 1.11) เบียดบัง ได้แก่ การปกปิดซ่อนทรัพย์
- 1.12) สับเปลี่ยน ได้แก่ การสลับทรัพย์ของตนกับของคนอื่น
- 1.13) ลักลอบ ได้แก่ การหลีกเลียงไม่จ่ายตามพิกัด เช่น เลี่ยงภาษี
- 1.14) ยักยอก ได้แก่ การใช้อำนาจหน้าที่จำหน่ายทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของ

ตนโดยมิชอบ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2538 : 9-10)

ทั้ง 14 ประการข้างต้น จะทำเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นทำ ก็ชื่อว่าประพฤติเป็นโจรทั้งสิ้น

2) อนุโลมโจรกรรม หมายถึง กิริยาที่อุดหนุนโจรกรรม หรือสมโจร หรืออุปการะแก่ผู้ประพฤติผิดศีลธรรม ซึ่งรวมไปถึงการปกกลอก ลวง โดยการคบกับผู้อื่น เพื่อผลประโยชน์ด้วยอาการไม่ซื่อสัตย์ มุ่งจะเอาแต่ประโยชน์ของเขาฝ่ายเดียว และรับสินบนของผู้อื่นเพื่อกระทำในทางที่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม

3) ฉายาโจรกรรม หมายถึงกิริยาที่ทาทรัพย์พัสดุของผู้อื่นให้สูญหรือเป็นสินใช้ตกอยู่แก่ตน ผลาญคือทำอันตรายแก่ทรัพย์พัสดุ หรือหิบบฉวยทรัพย์พัสดุของผู้อื่นมาด้วยความมั่งง่าย โดยคิดว่าเจ้าของคงไม่ว่าอะไรองค์ที่จะทำให้สิ่งของนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ 5 คือ

- 3.1) ปรปักษ์กิตติ ของนั้นมีผู้อื่นหวงแหน คือมีเจ้าของ
- 3.2) ปรปักษ์กิตติสัญญา รู้ว่าเป็นของอันผู้อื่นหวงแหน
- 3.3) เถยยจิตต มีจิตคิดจะลัก
- 3.4) อุปกุกโม มีความพยายามที่จะลัก
- 3.5) เตน หรือ ลักมาด้วยความพยายามนั้น

การดำเนินชีวิตด้วยการเบียดเบียนเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น จะมีโทษมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งของและคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ เช่น สิ่งของมีค่ามากและประกอบกับคุณความดีของเจ้าของทรัพย์มีมากย่อมมีโทษมาก ถ้าเป็นของเล็กน้อยก็มีโทษน้อย แต่ต้องประกอบด้วยกิเลสและความพยายามอีก เช่น สิ่งของมีค่าเสมอกันกับคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ ผู้ลักมีความปรารถนาอยากได้และมีความพยายามมากก็มีโทษมาก แต่ถ้าได้มาโดยง่าย มีความปรารถนาอยากได้น้อย ก็จะมีโทษน้อยเป็นต้น

4) กามสมุจฺฉาจารา เวมณี แปลว่า เจตนางดเว้นจากการประพฤติดิฉินกาม คำว่า กาม ในที่นี้หมายถึงกิริยาที่รักใคร่กันในทางประเวณี หมายความว่างดเว้นจากความประพฤตินกามที่จะล่วงละเมิดคุ้มครองของผู้อื่นมีข้อห้ามสำหรับชายและหญิงมิให้ประพฤติดิฉินดังนี้

ก. หญิงเป็นวัตถุต้องห้ามของชาย 3 จำพวกคือ

- (1) ภรรยาท่าน หรือ หญิงมีสามี (สสุสามิกา) ได้แก่หญิงที่แต่งงานกับชาย หรือไม่ได้แต่งงาน แต่อยู่กินด้วยกันกับชายอย่างเปิดเผย หรือหญิงที่รับสิ่งของมีทรัพย์เป็นต้นของชายแล้ว และยอมอยู่กับเขาหรือหญิงที่ชายเลี้ยงไว้เป็นภรรยา
- (2) หญิงที่มีญาติปกครอง (ญาตริกุกิกา) ได้แก่หญิงที่มารดาบิดา ญาติ พี่ทักษ์ รักรษาอยู่ คือยังไม่เป็นคู่ครองของใคร
- (3) หญิงมีจารีตรักษา (จาริตา ชมมรุกชิตา) ได้แก่หญิงที่มีศีลธรรมหรือจารีตประเพณีคุ้มครอง เช่น นักบวช หญิงที่กฐนหมายบ้านเมืองห้าม (คือหญิงห้ามของพระราชาในสมัยก่อน) และหญิงที่เป็นเทือกเถาเหล่ากอของตัวเอง

ข. ชายเป็นวัตถุที่ห้ามของหญิง คือ

- (1) ชายอื่นนอกจากสามีของตน
- (2) นักบวชที่ห้ามเสพเมถุน
- (3) ชายที่เป็นเทือกเถาเหล่ากอของตน

ในพระสูตรต้นตปิฎกเล่มที่ 14 ท่านจำแนกสตรีไว้ 10 จำพวกคือ สตรี โสค 10 จำพวก

- (1) มาตุรูกิจิตา สตรีที่มารดาดูแลรักษา
- (2) ปิตุรูกิจิตา สตรีที่บิดาดูแลรักษา
- (3) มาตاپิตุรูกิจิตา สตรีที่มารดาและบิดาดูแลรักษา
- (4) ภาตุรูกิจิตา สตรีที่พี่ชายน้องชายดูแลรักษา
- (5) ภคินีรูกิจิตา สตรีที่พี่สาวน้องสาวดูแลรักษา
- (6) ญาติรูกิจิตา สตรีที่ญาติดูแลรักษา
- (7) โคตตรูกิจิตา สตรีที่โคตรดูแลรักษา
- (8) รัมมรูกิจิตา สตรีที่ผู้ปฏิบัติธรรมรักษา
- (9) สารูกา สตรีที่คู่หมั้นดูแลรักษา
- (10) สปริทญฺชา สตรีที่มีผู้กำหนดอาญาสินไหมไว้

ในมังคลัตถปิฎกภาค 1 ท่านแบ่งสตรีมีสามี 10 จำพวกคือ

- (1) ธนูกิจิตา สตรีที่ซื้อมาเป็นภรรยาด้วยทรัพย์
- (2) ฉันทวาสินี สตรีที่อยู่รวมเป็นภรรยาด้วยสมัครใจ
- (3) โภควาสินี สตรีที่เป็นภรรยาด้วยได้โภคะทรัพย์
- (4) ปญฺวาสินี สตรีที่เป็นภรรยาด้วยได้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
- (5) โอทปตฺตกนิ สตรีที่เป็นภรรยาด้วยการแต่งงานรดน้ำ
- (6) โอทจุมภฏา สตรีที่เป็นภรรยาด้วยฝ่ายชายช่วย
- (7) ทาสี จ ภริยา จ สตรีที่เป็นภรรยาด้วยเป็นคนรับใช้และเป็นภรรยา
- (8) กมฺมการี จ ภริยา จ สตรีที่รับทำงานและเป็นภรรยาด้วย
- (9) ธชาหาญา สตรีที่เป็นภรรยาโดยถูกจับมาเป็นเชลย
- (10) มุหตฺติกา สตรีที่เป็นภรรยาชั่วคราว (อภิธรรมสังคห อรรถกถาฉบับ

ภาษาทไทย เล่ม 1 หน้า 1 ข้อ 290)

องค์ที่จะทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ 4 คือ

- (1) อคมนิยวตฺต วตฺตอํนั ไม้ควรถึง (หญิงชายต้องห้าม)

(2) ตสุมี เสวนจิตต มีจิตคิดจะเสพในวัตถุอันไม่ควรถึงนั้น (คือมีเจตนาจะเสพ)

(3) เสวนปโปโยโค มีความพยายามในอันเสพ

(4) มกุเคนน มกุคปปฏิบัติคือธิวาสน ร่วมสังวาสกัน

การล่วงเกินในขอบเขตของความเป็นสามี-ภรรยา ที่เป็นไปทางกาย ในการประพฤติก่อให้เกิดทางเพศ จะมีโทษมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับคุณความดีของผู้ถูกละเมิด ความแรงของกิเลส และความพยายาม เช่น ผู้ถูกละเมิดประกอบด้วยคุณความดีมาก ย่อมมีโทษมาก ถ้าประกอบด้วยคุณความดีน้อย ย่อมมีโทษน้อย ถ้ามีความพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่มีความพยายามมากก็มีโทษมาก มีความพยายามน้อยก็มีโทษน้อย

4) มุสาวาทา เวมณี แปลว่า เว้นจากการกล่าวคำเท็จ คืองดเว้นจากคำพูดที่บิดเบือนจากความจริง โดยจงใจให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าเป็นเช่นนั้นเช่นแสดงพยานหลักฐานเท็จ มีข้อห้ามดังต่อไปนี้

4.1) มุสา หมายถึง การพูดเท็จ และมีองค์ประกอบอยู่ 7 ประการคือ

(1) ปด ได้แก่การพูดตรงข้ามกับความจริง เช่นเห็นแล้ว พูดว่าไม่เห็น รู้อยู่ พูดว่าไม่รู้

(2) ทนสาบาน ได้แก่ทำผิดแล้วไม่ยอมรับว่าผิด

(3) ทำเล่ห์กระเท่ห์ ได้แก่การอวดอ้างตนว่าเป็นผู้วิเศษ ทำให้คนหลงเชื่อถือและพากันนิยม

(4) มารยา ได้แก่การเสแสร้งทำกริยาให้ตรงกันข้ามกับความจริง เช่นเป็นคนพสุศีล ทำท่าทางเป็นคนมีศีล

(5) ทำเลศ ได้แก่ การตั้งใจพูดเท็จ คือ พูดเล่นสำนวนให้คู่สนทนาผิดเอง

(6) เสริมความ ได้แก่พูดเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ให้เลดูว่าเป็นเรื่องใหญ่

(7) เอาความ ได้แก่การพูดอาศัยข้อมูลเดิม แต่ตัดหัวข้อความที่ไม่ประสงค้จะให้รู้ออกเสีย เพื่อให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องอื่นไป

4.2) อนุโลมมุสา ได้แก่การพูดไม่จริง แต่พูดไปโดยไม่หวังจะให้ผู้ฟังเชื่อตาม เช่นการพูดประชดประชัน พูดเสียดสี

4.3) ปฎิสสวะ ได้แก่การสัญญากับผู้อื่นแล้วไม่ปฏิบัติตามคำพูดนั้น หรือว่าปฏิบัติไม่ได้จนทำให้ผู้อื่นเสียผลประโยชน์ ดังมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ผิดสัญญา ได้แก่ทั้งสองฝ่ายได้ทำสัญญาแก่กันว่าจะทำเช่นนั้น ๆ แต่อีกฝ่ายหนึ่งบิดพลิ้วไม่ทำตามสัญญา

(2) เสียสัตย์ได้แก่ให้คำสัญญาแก่เขาแต่ไม่ได้ทำตาม

(3) ถิ่นคำได้แก่รับปากว่าจะทำสิ่งนั้นๆ ให้ภายหลังไม่ทำ

ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ 4 คือ

(1) อตถ วตฺถุ เรื่องไม่จริง

(2) วิส วาทนจิตฺต มีจิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน

(3) ตชฺโช วายาโม มีความพยายามพูดที่เกิดจากจิตนั้น

(4) ปรสฺส คทตฺตวิขานน ผู้รู้เรื่องนั้น

จะเห็นได้ว่าการแสดงออกทางกิริยาอาการที่แสดงให้ผู้อื่นเข้าใจผิดเช่นสร้างหลักฐานเท็จปลอมแปลงเอกสารหรือหลักฐาน การพูดให้ผู้อื่นเชื่อในถ้อยคำเท็จ สิ่งทีกล่าวนานี้จะมีโทษมากหรือน้อยนั้นก็แล้วแต่ประโยชน์ที่จะถูกตัดรอน เช่น คนที่ไม่ให้ของของตนก็พูดไปว่า ไม่มี ก็ยังมีโทษน้อย แต่ถ้าเป็นพยานเท็จก็มีโทษมาก

5) สุราเมรยมชฺชชุปมาทภูฐานา เวรมณี แปลว่า เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นสิ่งที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะไป พระพุทธเจ้าจึงตรัสโทษแห่งการดื่มสุราเมรัยไว้ 6 ประการไว้ในทีฆนิกายปาฎิกวรรค สิงคาลสูตรว่า “โทษในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งการดื่มน้ำเมาคือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท 6 ประการนี้ คือ ความเสื่อมทรัพย์อันผู้ดื่มพึงเห็นเอง 1 ก่อการทะเลาะวิวาท 1 เป็นบ่อเกิดแห่งโรค 1 เป็นเหตุเสียชื่อเสียง 1 เป็นเหตุไม่รู้จักละอาย 1 มีบทที่ 6 คือ เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา 1 โทษ 6 ประการในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งการดื่มน้ำเมาคือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเหล่านี้แล” (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2538 : 30)

องค์ที่จะทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ 4 คือ

(1) มทนีย น้ำเมา

(2) ปาตุกมฺมยตาจิตฺต มีจิตคิดจะดื่มน้ำเมานั้น

(3) ตชฺโช วายาโม มีความพยายามจะดื่มน้ำเมานั้น

(4) ปิตปฺปเสวน น้ำเมานั้นล่วงล้ำคองลงไป

จะเห็นได้ว่าการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดนอกจากจะมีโทษต่อร่างกายแล้วยังบั่นทอนสติปัญญา อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การฆาตกรรม การทะเลาะวิวาท อาชญากรรมทางเพศ และอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเองและสังคมโดยรวม

ศีลทั้ง 5 ข้อนี้เป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันแควและภัยทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย หากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีล 5 แล้ว ความทุกข์เดือดร้อนก็จะกลายเป็นปัญหาของชีวิตและสังคม พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมมีความสุข สงบ มีเอกภาพ ความเสมอภาคบนหลักพื้นฐานของการดำเนินชีวิต โดยให้มีความรัก มีเมตตาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน โดยอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีปกติสุข

2. หลักเบญจธรรม

เบญจธรรม หรือ เบญจกัลยาณธรรม ธรรม 5 ธรรมอันดีงามห้าอย่าง คุณธรรมห้าประการ คู่กับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล ผู้รักษาเบญจศีลควรมีไว้ประจำใจ (the five ennobling virtues; virtues enjoined by the five precepts) (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). 2545 : 175)

- 1) เมตตาและกรุณา (loving-kindness and compassion) ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ คู่กับศีลข้อที่ 1
- 2) สัมมาอาชีพะ (right means of livelihood) การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต คู่กับศีลข้อที่ 2
- 3) กามสังวร (sexual restraint) ความสังวรในกาม ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส คู่กับศีลข้อที่ 3
- 4) สัจจะ (truthfulness, sincerity) ความสัตย์ ความซื่อตรง คู่กับศีลข้อที่ 4
- 5) สติสัมปชัญญะ (mindfulness and awareness; temperance) ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท คู่กับศีลข้อที่ 5

สรุปได้ว่า เบญจธรรม เป็นธรรมที่คู่กับเบญจศีล เบญจธรรมแปลว่า ธรรม 5 ประการ หรือธรรมที่ดีงาม 5 ประการ ได้แก่ ความรัก การประกอบอาชีพชอบ การสังวรในกาม ความสัตย์ และสติความระลึกได้ แปลได้ความว่า ดังนี้ 1) ด้านความรัก 2) ด้านการหาเลี้ยงชีพชอบ 3) ด้านการสำรวมควบคุมตน 4) ด้านการรักษาความสัตย์ และ 5) ด้านการรู้ตัวทั่วพร้อม หรือ การมีสติ

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. สาระสำคัญ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก
ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ
ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิ
วัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมี
ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายใน
ภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำ
วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้อง
เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจใน
ทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนิน
ชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อ
การรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ
วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์ความสำคัญและการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามที่

กำหนด

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ (K ,P)
2. เห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (A)
3. แสดงออกถึงการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง

เหมาะสม (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้เรื่อง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3. ตรวจสอบงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมี เงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ
2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

6. แนวทางบูรณาการ

- ภาษาไทย ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 การงานอาชีพฯ ⇨ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต
 ภาษาดังประเทศ ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

7. กระบวนการจัดการการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. วิทยากรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนั่งเรียนแบบรูปตัว U นำผู้เข้าอบรมศึกษานอกห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนให้ผู้เข้าอบรมสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ 2-3 นาที และแผ่เมตตา
2. วิทยากรชี้แจงตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เข้าอบรมทราบ
3. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยแจกแบบทดสอบให้นักเรียนทุกคน และอ่านให้ผู้เข้าอบรมฟัง แล้วให้ผู้เข้าอบรมเขียนเครื่องหมาย ✕ ทับตัวอักษร (ก-ง) หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จากนั้นตรวจให้คะแนน แต่ยังไม่เฉลยคำตอบ
4. วิทยากรซักถามผู้เข้าอบรมว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็น
5. วิทยากรกล่าวชมเชยผู้เข้าอบรมจากนั้นสรุปให้ผู้เข้าอบรมฟังว่า การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวัตถุประสงค์อะไร อะไรคือความสำคัญในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. วิทยากรบรรยายความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
7. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมคุณภาพเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

8. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน แต่ละกลุ่มนั่งเป็นรูปวงกลม แล้วสนทนารอบเกี่ยวกับปัญหาการขาดการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลท่าสองคอน

9. วิทยากรอธิบายสรุปเกี่ยวกับหลักหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เข้าอบรม วิทยากรสังเกตพฤติกรรมในการทำงาน และการนำเสนอผลงานของผู้เข้าอบรมตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

11. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำกิจกรรมในแบบฝึกทักษะ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

12. วิทยากรแนะนำให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้จากการเรียนเรื่อง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

13. วิทยากรและผู้เข้าอบรมร่วมกันสรุปเรื่อง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ผู้เข้าอบรมเขียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นความเรียง แผนที่ความคิด หรือผังมโนทัศน์ พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมสำรวจตนเองใน 3 วัน ว่าได้ปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรมหรือไม่และอย่างไรบ้าง และเขียนบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติ แล้วผลัดกันนำเสนอ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ภาพประกอบผู้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและผู้ไม่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล
4. แบบบันทึกความรู้
5. สื่อการเรียนรู้ชุดความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____

แนวทางการพัฒนา _____

2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____

แนวทางแก้ไข _____

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____

เหตุผล _____

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____

ลงชื่อ _____

วิทยากร

_____ / _____ / _____

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ชุดความรู้ที่ 2

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายใน ภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำ วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้อง เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจใน ทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนิน ชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อ การรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

2.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้อง เป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นใน อนาคต

โดยมี เงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. **เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

2. **เงื่อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ทฤษฎีใหม่

1. ความสำคัญของทฤษฎีใหม่

1.1 มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน

1.2 มีการคำนวณ โดยใช้หลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี

1.3 มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อย โดยมีถึง ๓ ขั้นตอน

2. ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:30 ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์และพืชน้ำต่างๆ พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันสำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและ

สามารถพึ่งตนเองได้ พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคนำไปจำหน่าย พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ 10% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และโรงเรียนอื่น

3. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

(1) การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ)

- เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่ม ตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การจัดหา น้ำ และอื่นๆ เพื่อการเพาะปลูก

(2) การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต)

- เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหายุ้งรวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดีและลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

(3) การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)

- ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่างๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง

(4) สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้)

- แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานีอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

(5) การศึกษา (โรงเรียน ศูนย์การศึกษา)

- ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

(6) สังคมและศาสนา

- ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวโดยกิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

4. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนา ก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกร และฝ่ายธนาคาร หรือบริษัทเอกชนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- เกษตรกรขายข้าวได้ราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
- ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือก ตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)
- เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง)
- ธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะสามารถกระจายบุคลากร เพื่อไปดำเนินการใน กิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

หลักการและแนวทางสำคัญ

1. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับ ที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำนองเดียวกับการ “ลงแขก” แบบดั้งเดิมเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานด้วย

2. เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกคนจำเป็นต้องบริโภค ดังนั้น จึงประมาณว่า ครอบครัวหนึ่งทำนาประมาณ 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง เพื่อยึดหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสรภาพ

3. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่าง พอเพียง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะ เพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์ เมตร ต่อการเพาะปลูก 1 ไร่ โดยประมาณ ฉะนั้น เมื่อทำนา 5 ไร่ ทำพืชไร่ หรือไม้ผลอีก 5 ไร่ (รวมเป็น 10 ไร่) จะต้องมีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ดังนั้น หากตั้งสมมติฐานว่า มีพื้นที่ 5 ไร่ ก็จะสามารถกำหนดสูตรคร่าวๆ ว่า แต่ละ แปลงประกอบด้วย

- นาข้าว 5 ไร่
- พืชไร่ พืชสวน 5 ไร่

- สระน้ำ 3 ไร่ จุดลึก 4 เมตร จุน้ำได้ประมาณ 19,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณน้ำที่เพียงพอที่จะสำรองไว้ใช้ยามฤดูแล้ง

- ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ 2 ไร่

รวมทั้งหมด 15 ไร่ แต่ทั้งนี้ ขนาดของสระเก็บน้ำขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม ดังนี้

- ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน สระน้ำควรมีลักษณะลึก เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระเหยได้มากเกินไป ซึ่งจะทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี

- ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทาน สระน้ำอาจมีลักษณะลึก หรือตื้น และแคบ หรือกว้างก็ได้ โดยพิจารณาตามความเหมาะสม เพราะสามารถมีน้ำมาเติมอยู่เรื่อยๆ การมีสระเก็บน้ำก็เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอทั้งปี (ทรงเรียกว่า Regulator หมายถึง การควบคุมให้ดี มีระบบน้ำหมุนเวียนใช้เพื่อการเกษตรได้โดยตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้งและระยะฝนทิ้งช่วง แต่มิได้หมายความว่า เกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรังได้ เพราะหากน้ำในสระเก็บน้ำไม่พอ ในกรณีมีเขื่อนอยู่บริเวณใกล้เคียงก็อาจจะต้องสูบน้ำมาจากเขื่อน ซึ่งจะทำให้หน้าในเขื่อนหมดได้ แต่เกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้ง หรือฝนทิ้งช่วงให้เกษตรกรใช้น้ำที่เก็บคูนนั้น ให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชที่เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อจะได้มีผลผลิตอื่นๆ ไว้บริโภคและสามารถนำไปขายได้ตลอดทั้งปี

4. การจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงคำนวนและคำนึงจากอัตราการใช้ที่ดินถาวรเฉลี่ยครัวเรือนละ 15 ไร่ อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่านี้ หรือมากกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน 30:30:30:10 เป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้ กล่าวคือ ไร่ละ 30 ส่วนแรก ขุดสระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชไร่ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯลฯ ได้ด้วย) บนสระอาจสร้างเล้าไก่และบนขอบสระน้ำอาจปลูกไม้ยืนต้นที่ไม่ใช้น้ำมากโดยรอบได้ ไร่ละ 30 ส่วนที่สอง ทำนา ไร่ละ 30 ส่วนที่สาม ปลูกพืชไร่ พืชสวน (ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้เพื่อเป็นเชื้อฟืน ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผัก สมุนไพร เป็นต้น) ไร่ละ 10 ส่วนสุดท้าย เป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ (ทางเดิน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตร หรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ดิน ปริมาณน้ำฝน และ

สภาพแวดล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุก หรือพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำมาเติมสระได้ต่อเนื่อง ก็อาจลดขนาดของบ่อ หรือสระเก็บน้ำให้เล็กลง เพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์อื่นต่อไปได้

5. การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ มีปัจจัยประกอบหลายประการ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น เกษตรกรควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย และที่สำคัญ คือ ราคาการลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขุดสระน้ำ เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากส่วนราชการ มูลนิธิ และเอกชน

6. ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็นดินดีควรนำไปกองไว้ต่างหากเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่างๆ ในภายหลัง โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี หรืออาจนำมาถมทำขอบสระน้ำ หรือยกทรงสำหรับปลูกไม้ผลก็ได้ประโยชน์อีกทางหนึ่ง

ตัวอย่างพืชที่ควรปลูกและสัตว์ที่ควรเลี้ยง

ไม้ผลและผักยืนต้น : มะม่วง มะพร้าว มะขาม ขนุน ละมุด ส้ม กล้วย น้อยหน่า มะละกอ กะท้อน แคบ้าน มะรุม สะเดา ขี้เหล็ก กระจิน ฯลฯ

ผักล้มลุกและดอกไม้ : มันเทศ เผือก ถั่วฝักยาว มะเขือ มะลิ ดาวเรือง บานไม่รู้โรย กุหลาบ รัก และช่อนกลิ่น เป็นต้น

เห็ด : เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง เห็ดเป่าฮื้อ เป็นต้น สมุนไพรและเครื่องเทศ : หมากรุก พริกไทย บวก บัวบก มะเกลือ ชุมเห็ด หญ้าแฝก และพืชผักบางชนิด เช่น กะเพรา โหระพา สะระแหน่ แมงลัก และตะไคร้ เป็นต้น

ไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง : ไม้ มะพร้าว ตาล กระจินณรงค์ มะขามเทศ สะแก ทองหลาง จามจุรี กระจิน สะเดา ขี้เหล็ก ประคู้ ชิงชัน และยางนา เป็นต้น

พืชไร่ : ข้าว โปด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย มันสำปะหลัง ละหุ่ง นุ่น เป็นต้น พืชไร่หลายชนิดอาจเก็บเกี่ยวเมื่อผลผลิตยังสดอยู่ และจำหน่ายเป็นพืชประเภทผักได้ และมีราคาดีกว่าเก็บเมื่อแก่ ได้แก่ ข้าว โปด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย และมันสำปะหลัง

พืชบำรุงดินและพืชคลุมดิน : ถั่วมะแฮะ ถั่วฮามาต้า โสนแอฟริกัน โสนพื้นเมือง ปอเทือง ถั่วพริ้ว ขี้เหล็ก กระจิน รวมทั้งถั่วเขียวและถั่วพุ่ม เป็นต้น และเมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว ไถกลบลงไปเพื่อบำรุงดินได้

สัตว์น้ำ : ปลาไน ปลานิล ปลาดุก เพื่อเป็นอาหารเสริมประเภท
โปรตีน และยังสามารถนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย ในบางพื้นที่สามารถเลี้ยงกบ
ได้สุกร หรือ ไก่ เลี้ยงบนขอบสระน้ำ ทั้งนี้ มูลสุกรและไก่สามารถนำมาเป็นอาหารปลา บาง
แห่งอาจเลี้ยงเป็ดได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักภavana 4

1. สาระสำคัญ

ภavana 4 เป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนา ฝึกฝน อบรมมนุษย์ที่มีชีวิตระคนอยู่ด้วยความอยากได้ อยากดี อยากมี อยากเป็น ให้มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีสัมมาชีพ รู้จักการดำเนินชีวิตตามมรรควิธี ก็ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์ความสำคัญและการปฏิบัติตนตามหลักภavana 4 ตามที่กำหนด

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของหลักภavana 4 (K ,P)
2. เห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักภavana 4 (A)
3. แสดงออกถึงการปฏิบัติตนตามหลักภavana 4 ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้หลักภavana 4 3. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ฯลฯ	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

หลักภavana 4 ได้แก่

1) กายภavana คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมกาย หมายถึง พัฒนาอินทรีย์ทั้งห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ให้มีอินทรีย์สังวร ความสำรวมในอินทรีย์ รู้จักระมัดระวังรักษาตนไม่ให้ก่อโทษทางกาย และต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม

2) สីลภavana คือ การพัฒนาศีล ความประพฤติเรียบร้อยดีงาม มีระเบียบวินัยมีกตिकाทางสังคัมร่วมกัน อย่างน้อยที่สุดในระดับชาวบ้านก็คือศีลห้าข้อ เพื่อป้องกันความเดือดร้อนเสียหายแก่คนอื่น การไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของผู้อื่น และให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ประเทศชาติไว้ได้

3) จิตตภavana คือ การฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีความมั่นคง เข้มแข็ง มีความเจริญไพบุลย์ด้วยคุณธรรมทั้งปวง เช่น ฝึกฝนตนให้มีความรัก ความเมตตาต่อสรรพสัตว์ พัฒนาจิตใจของตนให้มีความสงสารอยากจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ลำบาก กำลังประสบกับความทุกข์ นานาประการอยู่ในสังคัมยุคปัจจุบัน และฝึกฝนจิตใจของตนให้มีความผ่อนคลาย เบิกบาน ดำเนินชีวิตด้วยความสุขใจ

4) ปัญญาภavana คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมตน จากการได้ศึกษาเล่าเรียนการสดับรับฟังมามาก และการลงมือปฏิบัติตามทฤษฎีที่ศึกษามาแล้วนั้น ให้เกิดประโยชน์ต่อตนและคนอื่นส่วนปัญญาในระดับสูง หมายถึง การรู้ตามสภาพของสังขารทั้งหลายที่มาปรุงแต่งกันเข้า แล้วรู้จักละปล่อยวางสังขารเหล่านั้นเสียด้วยปัญญา คือ สัมมาทิฎฐิ (ความเห็นชอบ) และสัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) โดยมีเหตุปัจจัยให้เกิด 2 ทางคือ ปัญญาที่เกิดจากผู้อื่นชักจูงการรับฟังจากสื่อต่าง ๆ บุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร และการใคร่ครวญด้วยปัญญาของ ตนเอง

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับหลักภavana 4

การงานอาชีพฯ ⇨ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักภavana 4 จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

ภาษาต่างประเทศ ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับหลักภavana 4

7. กระบวนการจัดการการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. วิทยากรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนั่งเรียนแบบรูปตัว U นำผู้เข้าอบรมศึกษานอกห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนให้ผู้เข้าอบรมสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ 2-3 นาที และแผ่เมตตา

2. วิทยากรชี้แจงตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เข้าอบรมทราบ

3. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบก่อนอบรม โดยแจกแบบทดสอบให้ผู้เข้าอบรมทุกคน และอ่านให้ผู้เข้าอบรมฟัง แล้วให้ผู้เข้าอบรมเขียนเครื่องหมาย ✕ ทับตัวอักษร (ก-ง) หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จากนั้นตรวจให้คะแนน แต่ยังไม่เฉลยคำตอบ

4. วิทยากรซักถามผู้เข้าอบรมว่า หลักภavana 4 คืออะไร ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็น

5. วิทยากรกล่าวชมเชยผู้เข้าอบรมจากนั้นสรุปให้ผู้เข้าอบรมฟังว่าเราปฏิบัติตน หลักภavana 4 เพื่อวัตถุประสงค์อะไร อะไรคือความสำคัญของหลักภavana 4

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. วิทยากรบรรยายความรู้เรื่องหลักภavana 4 พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

7. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมคุณภาพเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตนตามหลักภavana 4

8. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน แต่ละกลุ่มนั่งเป็นรูปวงกลม แล้วสนทนารอบเกี่ยวกับปัญหาการขาดการปฏิบัติตนตามหลักภavana 4 ในชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักภavana 4 ในตำบลท่าสองคอน

9. วิทยากรอธิบายสรุปเกี่ยวกับหลักภavana 4

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เข้าอบรม วิทยากรสังเกตพฤติกรรมในการทำงาน และการนำเสนอผลงานของผู้เข้าอบรมตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

11. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำกิจกรรมในแบบฝึกทักษะ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

12. วิทยากรแนะนำให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้จากการเรียนหลักภavana 4 ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

13. วิทยากรและผู้เข้าอบรมร่วมกันสรุปเรื่อง หลักภavana 4 โดยให้ผู้เข้าอบรมเขียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นความเรียง แผนที่ความคิด หรือผังมโนทัศน์ พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมสำรวจตนเองใน 3 วัน ว่าได้ปฏิบัติตามหลักภavana 4 หรือไม่ และอย่างไรบ้าง และเขียนบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติ แล้วผลัดกันนำเสนอ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ภาพประกอบผู้ปฏิบัติตามหลักภavana 4 และผู้ไม่ปฏิบัติตามหลักภavana 4
3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล
4. แบบบันทึกความรู้
5. สื่อการเรียนรู้ชุดความรู้เรื่องหลักภavana 4

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____	
แนวทางการพัฒนา _____	
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____	
แนวทางแก้ไข _____	
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____	
เหตุผล _____	
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____	
ลงชื่อ _____	วิทยากร
_____ / _____ / _____	

ภาวนา 4 เป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนา ฝึกฝน อบรมมนุษย์ที่มีชีวิตระคนอยู่ด้วยความ
อยากได้ อยากดี อยากมี อยากเป็น ให้มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มี
สัมมาชีพ รู้จักการดำเนินชีวิตตามมรรควิธี ก็ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนตามแนวทาง
พระพุทธศาสนา 4 ประการ ได้แก่

1) กายภาวนา คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมกาย หมายถึง พัฒนาอินทรีย์ทั้งห้า ได้แก่ ตา หู
จมูก ลิ้น กาย ให้มีอินทรีย์สังวร ความสำรวมในอินทรีย์ รู้จักระมัดระวังรักษาดนไม่ให้ก่อโทษ
ทางกาย และต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม

2) สីลภาวนา คือ การพัฒนาด้านศีล ความประพฤติเรียบร้อยดีงาม มีระเบียบวินัยมี
กตีกาทางสังคมร่วมกัน อย่างน้อยที่สุดในระดับชาวบ้านก็คือศีลห้าข้อ เพื่อป้องกันความ
เดือดร้อนเสียหายแก่คนอื่น การไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของคนอื่น และให้สามารถอยู่ร่วมกัน
อย่างเกื้อกูล รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ประเทศชาติไว้ได้

3) จิตตภาวนา คือ การฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีความมั่นคง เข้มแข็ง มีความเจริญไพบุลย์
ด้วยคุณธรรมทั้งปวง เช่น ฝึกฝนตนให้มีความรัก ความเมตตาต่อสรรพสัตว์ พัฒนาจิตใจของตน
ให้มีความสงสารอยากจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ลำบาก กำลังประสบกับความทุกข์
นานาประการอยู่ในสังคมยุคปัจจุบัน และฝึกฝนจิตใจของตนให้มีความผ่องใส เบิกบาน ดำเนิน
ชีวิตด้วยความสุขใจ

4) ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมตน จากการได้ศึกษาเล่าเรียนการสดับ
ตรับฟังมามาก และการลงมือปฏิบัติตามทฤษฎีที่ศึกษามาแล้วนั้น ให้เกิดประโยชน์ต่อตนและ
คนอื่นส่วนปัญญาในระดับสูง หมายถึง การรู้ตามสภาพของสังขารทั้งหลายที่มาปรุงแต่งกันเข้า
แล้วรู้จักละปล่อยวางสังขารเหล่านั้นเสียด้วยปัญญา คือ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) และสัมมา
สังกัปปะ (ความดำริชอบ) โดยมีเหตุปัจจัยให้เกิด 2 ทางคือ ปัญญาที่เกิดจากผู้อื่นชักจูงการรับ
ฟังจากสื่อต่าง ๆ บุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร และการใคร่ครวญด้วยปัญญาของ ตนเอง

แผนการจัดการเรียนรู้
เรื่อง หลักพรหมวิหาร 4

1. สาระสำคัญ

หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจที่ประเสริฐ ที่จะเป็นตัวช่วยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านจิตใจได้เป็นอย่างดี

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์ความสำคัญและการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 ตามที่กำหนด

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของหลักพรหมวิหาร 4 (K ,P)
2. เห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักพรหมวิหาร 4 (A)
3. แสดงออกถึงการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้หลักพรหม วิหาร 4 3. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรมเป็น รายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการ ทำงานเป็นรายบุคคลในด้าน ความซื่อสัตย์สุจริต ความมี วินัย ความใฝ่เรียนรู้ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการ ทำงานเป็นรายบุคคลหรือ เป็น กลุ่มในด้านการสื่อสาร การ คิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจที่ประเสริฐ คือ

- 1) เมตตา ความรัก ความปรารถนาดี การแสดงออกซึ่งมิตรภาพไมตรีทางสังคมมนุษย์ โดยปรารถนาแผ่เมตตาจิตให้ทุกคนมีความสุขกาย สุขใจ
- 2) กรุณา ความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ ปัญหาหรืออุปสรรคทั้งหลาย บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของสรรพากรมมนุษย์ให้ประสบผลสำเร็จความเจริญรุ่งเรือง สิ่งสำคัญอย่างกรุณาจนเกินประมาณ ต้องรู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมในการทำการสงเคราะห์ ควรประกอบด้วยอุเบกขากำกับ
- 3) มุทิตา ความรู้สึกยินดีด้วยเมื่อเห็นบุคคลอื่นได้ดีมีความสุข ตัวเองก็มีจิตใจแช่มชื่นเบิกบาน พลอยยินดีปลาบปลื้มใจไปด้วย เมื่อเห็นเขาเหล่านั้นประสบผลสำเร็จ มีความเจริญงอกงามในตำแหน่งหน้าที่การงานยิ่งขึ้นไป
- 4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ต้องรักษาความยุติธรรมถูกต้อง สมควรแก่เหตุที่ตนได้กระทำไว้ และปฏิบัติตามความเที่ยงธรรม โดยไม่เห็นแก่ห่มู่พวกพ้องหลักพรหมวิหารธรรมนี้จะต้องใช้ให้ถูกต้องตามความหมายขององค์ธรรมแต่ละข้อจึงจะไม่เกิดความเสียหายเป็นอคติ อันจะมีผลร้ายต่อสังคมและสรรพากรมมนุษย์ได้ จึงควรนำหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติให้ถูกต้อง และเหมาะสม ถึงจะเรียกได้ว่า มีร่างกายเป็นมนุษย์ แต่มีจิตใจเป็นพรหม

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4

การงานอาชีพฯ ⇨ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4 จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

ภาษาต่างประเทศ ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4

7. กระบวนการจัดการการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. วิทยากรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนั่งเรียนแบบรูปตัว U นำผู้เข้าอบรมศึกษานอกห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนให้ผู้เข้าอบรมสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ 2-3 นาที และแผ่เมตตา

2. วิทยากรชี้แจงตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เข้าอบรมทราบ

3. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยแจกแบบทดสอบให้นักเรียนทุกคน และอ่านให้ผู้เข้าอบรมฟัง แล้วให้ผู้เข้าอบรมเขียนเครื่องหมาย ✕ ทับตัวอักษร (ก-ง) หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จากนั้นตรวจให้คะแนน แต่ยังไม่เฉลยคำตอบ

4. วิทยากรซักถามผู้เข้าอบรมว่า หลักพรหมวิหาร 4 คืออะไร ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็น

5. วิทยากรกล่าวชมเชยผู้เข้าอบรมจากนั้นสรุปให้ผู้เข้าอบรมฟังว่าเราปฏิบัติตน หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อวัตถุประสงค์อะไร อะไรคือความสำคัญของหลักพรหมวิหาร 4

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. วิทยากรบรรยายความรู้เรื่องหลักพรหมวิหาร 4 พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

7. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมคุณภาพเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร 4

8. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน แต่ละกลุ่มนั่งเป็นรูปวงกลม แล้วสนทนารอบเกี่ยวกับปัญหาการขาดการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร 4 ในชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร 4 ในตำบลท่าสองคอน

9. วิทยากรอธิบายสรุปเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เข้าอบรม วิทยากรสังเกตพฤติกรรมในการทำงาน และการนำเสนอผลงานของผู้เข้าอบรมตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

11. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำกิจกรรมในรูปแบบฝึกทักษะ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

12. วิทยากรแนะนำให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้จากการเรียนหลักพรหมวิหาร 4 ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

13. วิทยากรและผู้เข้าอบรมร่วมกันสรุปเรื่อง หลักพรหมวิหาร 4 โดยให้ผู้เข้าอบรมเขียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นความเรียง แผนที่ความคิด หรือผังมโนทัศน์ พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมสำรวจตนเองใน 3 วัน ว่าได้ปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 หรือไม่และอย่างไรบ้าง และเขียนบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติ แล้วผลัดกันนำเสนอ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ภาพประกอบผู้ปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 และผู้ไม่ปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4
3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล
4. แบบบันทึกความรู้
5. สื่อการเรียนรู้ชุดความรู้เรื่องหลักพรหมวิหาร 4

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____

แนวทางการพัฒนา _____

2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____

แนวทางแก้ไข _____

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____

เหตุผล _____

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____

ลงชื่อ _____ วิทยากร

_____ / _____ / _____

1) เมตตา ความรัก ความปรารถนาดี การแสดงออกซึ่งมิตรภาพไมตรีทางสังคม มนุษย์ โดยปรารถนาแผ่เมตตาจิตให้ทุกคนมีความสุขกาย สุขใจ

2) กรุณา ความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ ปัญหาหรืออุปสรรคทั้งหลาย บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของสรรพสัตว์ให้ประสบผลสำเร็จความเจริญรุ่งเรือง สิ่งสำคัญอย่ากรุณาจนเกินประมาณ ต้องรู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมในการทำการสงเคราะห์ ควรประกอบด้วยอุเบกขากำกับ

3) มุทิตา ความรู้สึกยินดีด้วยเมื่อเห็นบุคคลอื่นได้ดีมีความสุข ตัวเองก็มีจิตใจเข้มแข็งเบิกบาน พลอยยินดีปลาบปลื้มใจไปด้วย เมื่อเห็นเขาเหล่านั้นประสบผลสำเร็จ มีความเจริญงอกงามในตำแหน่งหน้าที่การงานยิ่งขึ้นไป

4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ต้องรักษาความยุติธรรมถูกต้อง สมควรแก่เหตุที่ตนได้กระทำไว้ และปฏิบัติตามความเที่ยงธรรม โดยไม่เห็นแก่หมู่พวกพี่น้องหลักพรหมวิหารธรรมนี้ จะต้องใช้ให้ถูกต้องตามความหมายขององค์ธรรมแต่ละข้อจึงจะไม่เกิดความเสียหายเป็นอคติ อันจะมีผลร้ายต่อสังคมและสรรพสัตว์ได้ จึงควรนำหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติให้ถูกต้อง และเหมาะสม ถึงจะเรียกได้ว่า มีร่างกายเป็นมนุษย์ แต่มีจิตใจเป็นพรหมดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า

“...คุณกรโทณะ ก็พราหมณ์เป็นผู้เสมอด้วยพรหมอย่างไร พราหมณ์ในโลกนี้เป็นอุกโตสุชาติทั้งฝ่ายมารดาและบิดา มีกรรมเป็นที่ถือปฏิสนธิมดจตติตลอด 7 ชั่วโมงพรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านติเตียนได้โดยอ้างถึงชาติ เขาประพฤติโกมารพรหมจรรย์เรียนมนต์อยู่ตลอด 48 ปีครั้งแล้ว ย่อมแสวงหาทรัพย์สำหรับบูชาอาจารย์เพื่ออาจารย์โดยธรรมอย่างเดียว ไม่แสวงหาโดยไม่เป็นธรรม ก็กรรมในการแสวงหาอันอย่างไร คือ ไม่ใช่แสวงหาด้วยกลกรรม พานิชยกรรม โครักขกรรม การเป็นนักรบ การรับราชการ ศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาถือกระเบื้องเที่ยวภิกขาจารอย่างเดียว มอบทรัพย์สำหรับบูชาอาจารย์แก่อาจารย์แล้ว ปลงผมและหนวดนุ่งห่มผ้ากาสาเย ออกบวชเป็นบรรพชิต เขาบวชแล้วอย่างนี้ มีใจประกอบด้วยเมตตาแผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่ 2 ที่ 3 ที่ 4 ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลกทั่วสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยเมตตา อันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ ไม่มีเวร ไม่มีคามเบียดเบียนอยู่ ๆ มีใจประกอบด้วยกรุณา ... ระกอบด้วยมุทิตา

ประกอบด้วยอุเบกขา แผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่ 2 ที่ 3 ที่ 4 ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ ทั้งเบื้องบน เบื้องล่างเบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลกทั่วสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถานด้วยใจประกอบด้วยอุเบกขาอันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ไม่มีเวร ไม่มีคาม

เบียดเบียนอยู่ เธอเจริญพรหมวิหาร 4 ประการนี้แล้ว เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติพรหมโลก
คุณกร โทณะ พรหมณ์เป็นผู้เชื่อว่าเสมอด้วยพรหมอย่างนี้แล” (สุดตันปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวาร
วรรค (ภาษาไทย) เล่มที่ 22 ข้อที่ 192 หน้า 232)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนการจัดการเรียนรู้
เรื่อง หลักฆราวาสธรรม 4

1. สาระสำคัญ

ฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมสำหรับการครองชีวิตที่ดีของมนุษย์ คือ คนที่มีเหย้าเรือน มีครอบครัว หรือที่เรียกว่า คฤหัสถ์ ซึ่งจะเป็นคนที่มีฐานะมั่นคง มีครอบครัวเป็นปีกแผ่นมั่นคง มีความสุขตามวิสัยของชาวบ้านทั่วไป จะต้องรู้จักปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้ารู้จักปลูกฝังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นในใจ ยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับการอยู่ครองเรือน

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์ความสำคัญและการปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม 4 ตามที่กำหนด

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม 4 (K ,P)
2. เห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม 4 (A)
3. แสดงออกถึงการปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม 4 ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้หลักฆราวาสธรรม 4 3. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ฯลฯ	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

หลักมรณวาสธรรม 4 คือ การอยู่ครองเรือน 4 ประการ คือ

1) สัจจะ สัตย์ซื่อต่อกัน การดำรงมั่นในสัจจะ คือ การมีความจริง ความซื่อตรงซื่อสัตย์จริงใจ พุคจริง ทำจริง โดยจะทำอะไรก็ให้เป็นที่ยึดถือไว้วางใจกัน ความสัตย์ซื่อต่อกันนี้เป็นคุณธรรมที่สำคัญของคนผู้อยู่เรือนเดียวกัน เช่น สามภรรยาต้องมีความซื่อตรงจริงใจต่อกัน โดยมีปัญหาอะไรก็ปรึกษากันด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่ปิดบังอำพรางกัน และข้อสำคัญคือไม่คิดนอกใจกัน เช่นนี้ก็จะทำให้ชีวิตครอบครัวดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การทำงานต้องมีความซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย หรือผู้บังคับบัญชา และต่อหน้าที่ของตน

2) ทมะ รู้จักข่มจิตของตน การรู้จักฝึกฝนตนเอง บังคับควบคุมตนเองได้ หรือข่มใจ รู้จักควบคุมจิตใจ แก้ไขข้อบกพร่อง ฝึกนิสัย ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญาโดยข่มอารมณ์ของตนเองได้ สามารถระงับยับยั้งใจตนเองได้ทุกกรณี ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ ไร้เหตุผลไม่โกรธง่าย เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งทำ หรือพูดไม่ถูกใจ ต้องให้อภัยกัน ในขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องหาวิธีปรับปรุงตนให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปในทุกๆ ด้าน

3) ขันติ ความอดทนมุ่งทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง มั่นในจุดหมาย ไม่หวั่นไหวระย่อต่ออุปสรรคแห่งชีวิต โดยคนเราต้องมีความอดทนได้เสมอเมื่อเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ ต้องมีใจหนักแน่น ทนต่อความล่อลวงล้าเกินกัน ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคต่างๆ ไม่ใจเสาะเกินไป ไม่แสดงอาการอ่อนแอออกมา เป็นต้น ความอดทนได้นี้เป็นเหตุให้คนเรากล้าทำงาน ไม่หลบเลี่ยงงาน

4) จาคะ สละให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน คือ น้ำใจ มีความเสียสละ สามารถเสียสละความสุขสบาย และประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลพร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น ไม่คับแค้น เห็นแก่ตน หรือเอาแต่ใจตัวเอง (สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค (ภาษาไทย) เล่ม 15 ข้อที่ 845 หน้า 316)

มรณวาสธรรมทั้ง 4 ประการนี้ สรุปเป็นคำคล้องจองเพื่อจำง่ายว่า “จริงใจ ฝึกฝน ทนได้ ให้ปัน” เป็นหลักธรรมโดยตรงของมรณวาส เป็นหลักธรรมช่วยควบคุมให้บุคคลมีความสามานสามัคคีกลมเกลียวกัน

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับหลักมรณวาสธรรม 4

การงานอาชีพฯ ⇨ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักมรณวาสธรรม 4 จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

ภาษาต่างประเทศ ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับหลักมรณวาสธรรม 4

7. กระบวนการจัดการการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. วิทยากรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนั่งเรียนแบบรูปตัว B นำผู้เข้าอบรมศึกษานอกห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนให้ผู้เข้าอบรมสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ 2-3 นาที และแผ่เมตตา

2. วิทยากรชี้แจงตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เข้าอบรมทราบ

3. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยแจกแบบทดสอบให้นักเรียนทุกคน และอ่านให้ผู้เข้าอบรมฟัง แล้วให้ผู้เข้าอบรมเขียนเครื่องหมาย ✕ ทับตัวอักษร (ก-ง) หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จากนั้นตรวจให้คะแนน แต่ยังไม่ต้องเฉลยคำตอบ

4. วิทยากรซักถามผู้เข้าอบรมว่า หลักมรณวาสธรรม 4 คืออะไร ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็น

5. วิทยากรกล่าวชมเชยผู้เข้าอบรมจากนั้นสรุปให้ผู้เข้าอบรมฟังว่าเราปฏิบัติตน หลักมรณวาสธรรม 4 เพื่อวัตถุประสงค์อะไร อะไรคือความสำคัญของหลักมรณวาสธรรม 4

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. วิทยากรบรรยายความรู้เรื่องหลักมรณวาสธรรม 4 พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

7. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมดูภาพเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตนตามหลักมรณวาสธรรม 4

8. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน แต่ละกลุ่มนั่งเป็นรูปวงกลม แล้วสนทนารอบเกี่ยวกับปัญหาการขาดการปฏิบัติตนตามหลักมรณวาสธรรม 4 ในชุมชนตำบลทำสองคอน และแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักมรณวาสธรรม 4 ในตำบลทำสองคอน

9. วิทยากรอธิบายสรุปเกี่ยวกับหลักมรณวาสธรรม 4

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เข้าอบรม วิทยากรสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและ
การนำเสนอผลงานของผู้เข้าอบรมตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

1.1 วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำกิจกรรมในรูปแบบฝึกทักษะ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่
ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

12. วิทยากรแนะนำให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้จากการเรียนหลักทวารวาสธรรม 4
ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

13. วิทยากรและผู้เข้าอบรมร่วมกันสรุปเรื่อง หลักทวารวาสธรรม 4 โดยให้ผู้เข้า
อบรมเขียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นความเรียง แผนที่ความคิด หรือผังมโน
ทัศน์ พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมสำรวจตนเองใน 3 วัน ว่าได้ปฏิบัติตามหลักทวารวาสธรรม 4
หรือไม่และอย่างไรบ้าง และเขียนบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติ แล้วผลัดกันนำเสนอ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน

2. ภาพประกอบผู้ปฏิบัติตามหลักทวารวาสธรรม 4 และผู้ไม่ปฏิบัติตามหลักทวารวาสธรรม

4

3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

4. แบบบันทึกความรู้

5. สื่อการเรียนรู้ชุดความรู้เรื่องหลักทวารวาสธรรม 4

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____
 แนวทางการพัฒนา _____

2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____
 แนวทางแก้ไข _____

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____
 เหตุผล _____

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____
 ลงชื่อ _____ วิทยากร
 _____ / _____ / _____

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ชุดความรู้ที่ 5

หลักธรรมาธรรม 4

5. ฆราวาธรรม 4

ฆราวาธรรม 4 เป็นหลักธรรมสำหรับการครองชีวิตที่ดีของมนุษย์ คือ คนที่มีเหย้าเรือน มีครอบครัว หรือที่เรียกว่า คฤหัสถ์ ซึ่งเป็นคนที่มีฐานะมั่นคง มีครอบครัวเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีความสุขตามวิสัยของชาวบ้านทั่วไป จะต้องรู้จักปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้ารู้จักปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นในใจ ยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับการอยู่ครองเรือน 4 ประการ คือ

1) สัจจะ สัตย์ซื่อต่อกัน การดำรงมั่นในสัจจะ คือ การมีความจริง ความซื่อตรงซื่อสัตย์จริงใจ พูดจริง ทำจริง โดยจะทำอะไรก็ให้เป็นที่ยึดถือไว้วางใจกัน ความสัตย์ซื่อต่อกันนี้เป็นคุณธรรมที่สำคัญของคนที่อยู่เรือนเดียวกัน เช่น สามภรรยาต้องมีความซื่อตรงจริงใจต่อกัน โดยมิปัญหาอะไรก็ปรึกษากันด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่ปิดบังอำพรางกัน และข้อสำคัญคือไม่คิดนอกใจกัน เช่นนี้ก็จะทำให้ชีวิตครอบครัวดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การทำงานต้องมีความซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย หรือผู้บังคับบัญชา และต่อหน้าที่ของตน

2) ทมะ รู้จักข่มจิตของตน การรู้จักฝึกฝนตนเอง บังคับควบคุมตนเองได้ หรือข่มใจรู้จักควบคุมจิตใจ แก้ไขข้อบกพร่อง ผิกลินสัย ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญาโดยข่มอารมณ์ของตนเองได้ สามารถระงับยับยั้งใจตนเองได้ทุกกรณี ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ ไร้เหตุผลไม่โกรธง่าย เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งทำ หรือพูดไม่ถูกใจ ต้องให้อภัยกัน ในขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องหาวิธีปรับปรุงตนให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปในทุกๆ ด้าน

3) ขันติ ความอดทนมุ่งทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง มั่นในจุดหมาย ไม่หวั่นไหวระย่อต่ออุปสรรคแห่งชีวิต โดยคนเราต้องมีความอดทนได้เสมอเมื่อเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ ต้องมีใจหนักแน่น ทนต่อความล่อล้าเกินทน ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคต่างๆ ไม่ใจเสาะเกินไป ไม่แสดงอาการอ่อนแอออกมา เป็นต้น ความอดทนได้นี้เป็นเหตุให้คนเรากล้าทำงาน ไม่หลบเลี่ยงงาน

4) จาคะ สละให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน คือ น้ำใจ มีความเสียสละ สามารถเสียสละความสุขสบาย และประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลพร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น ไม่คับแค้น เห็นแก่ตน หรือเอาแต่ใจตัวเอง (สุดตันปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค (ภาษาไทย) เล่ม 15 ข้อที่ 845 หน้า 316)

แผนการจัดการเรียนรู้

เรื่อง สังคหวัตถุ 4

1. สาระสำคัญ

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันเพื่อให้นุชนุชยมีการช่วยเหลือกัน

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์ความสำคัญและการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตามที่กำหนด

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของหลักสังคหวัตถุ 4 (K ,P)
2. เห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักสังคหวัตถุ 4 (A)
3. แสดงออกถึงการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้หลักสังคหวัตถุ 4 3. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ฯลฯ	• ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. สาระการเรียนรู้

หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่

1) ทาน การให้ เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนความรู้และแนะนำสั่งสอน ทานในสังคหวัตถุนี้ มุ่งเพื่อให้สงเคราะห์ผู้รับ มีความมุ่งหมายอยู่ที่

ผู้รับเป็นสำคัญ เช่น ช่วยเหลือสงเคราะห์กันด้วยปัจจัย 4 คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัยและ ยารักษาโรค ฉะนั้น การให้ทานจึงควรให้ด้วยเมตตาเป็นที่ตั้ง เพื่อแสดงน้ำใจไมตรี สร้างเสริม มิตรภาพ ให้ด้วยกรุณา ต้องการช่วยปลดเปลื้องความทุกข์ ความเดือดร้อนแก่กัน ให้ด้วยมุทิตา ส่งเสริมสนับสนุนให้แก่ผู้ทำความดี มีความเจริญก้าวหน้า เพราะฉะนั้น การให้ด้วยวัตถุประสงค์ของ จินมุงประโยชน์แก่ผู้รับ

2) ปิยวาจา หรือ เปยวชชะ วาจาเป็นที่รัก กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานฉันท์ สามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักไคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดีการพูดดีมีคุณค่า เป็นสื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจอันดีคนที่พูดดี จะช่วยให้การทำงานสำเร็จ การสื่อสารสัมพันธ์อันดีต่อกันของมนุษย์ เมื่อมีการพูดคุยกันอย่างเป็น มิตรก็เกิดสัมพันธ์ไมตรีอย่างดีของมนุษย์ ปิยวาจา คือ คำพูดที่กล่าวออกมาจากใจจริงใจ จับใจ และจูงใจ การพูดควรประกอบด้วยหลักการ 4 ประการ (สุดตันปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย) เล่มที่ 11 ข้อที่ 40 หน้า 167) คือ

- ก) แจ่มแจ้ง คือ ข้อความที่กล่าวมีความชัดเจน
- ข) จูงใจ คือ พูดแล้ว จูงใจให้คนทำดี มีกำลังใจ
- ค) แก่ล้าวกล้า คือ ทำให้ผู้ฟังมีความสุข ร่าเริง บันเทิงใจ
- ง) ร่าเริง คือ ทำให้ผู้ฟังมีความสุข ร่าเริง บันเทิงใจ

3) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณะ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือด้วย แรงกาย และขวนขวายช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยเหลือแก้ไข สามารถรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ ชุมชน สังคม และประเทศชาติไว้ได้ ความเป็นผู้มีใน เอื้อเพื่อเอารุระของคนอื่น หรือสังคมด้วยแรงกาย ด้วยปัญญาหรือด้วยทรัพย์ จนเต็ม ความสามารถที่จะช่วยได้ เป็นเหตุให้รัก นับถือกันอย่างมั่นคง ช่วยให้การพัฒนาที่มั่นคงและ เจริญแข็งต่อไป

4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชน ทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้แก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมเนียมในแต่ละกรณี การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อมนุษย์ด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ด้วยการร่วมสุขร่วมทุกข์ไม่ ถือตัวมีความเสมอภาค วางตนเหมาะสม สามารถผูกพันรักษาความสามัคคีในสังคมมนุษย์ไว้ได้ เป็นอย่างดี เพราะมนุษย์ทั้งหลาย รักนับถือความวางตนสม่ำเสมอไม่ถือตัว เป็นธรรมประจำ

โลกที่มนุษย์ทั้งหลายย่อมไม่เสมอกัน ด้วยทรัพย์ ยศศักดิ์ บริวาร ศิลปวิทยา และปัญญา ที่ยิ่ง
 หย่อนกันกว่ากัน หากเราเคารพในความเป็นมนุษย์ ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรี
 เสมอกันในฐานะมนุษย์เหมือนกันกับเรา

6. แนวทางบูรณาการ

ภาษาไทย ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4

การงานอาชีพฯ ⇨ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ
 เช่น อินเทอร์เน็ต

ภาษาต่างประเทศ ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ

7. กระบวนการจัดการการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. วิทยากรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดศรัทธา
 เลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จดนั่งเรียนแบบรูปตัว U นำผู้เข้าอบรมศึกษานอก
 ห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนให้ผู้เข้าอบรมสวด
 มนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ 2-3 นาที และแผ่เมตตา

2. วิทยากรชี้แจงตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เข้าอบรมทราบ

3. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบก่อนอบรม โดยแจกแบบทดสอบให้ผู้เข้า
 อบรมทุกคน และอ่านให้ผู้เข้าอบรมฟัง แล้วให้ผู้เข้าอบรมเขียนเครื่องหมาย ✕ ทับตัวอักษร
 (ก-ง) หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จากนั้นตรวจให้คะแนน แต่ยังไม่เฉลย
 คำตอบ

4. วิทยากรซักถามผู้เข้าอบรมว่า หลักสังคหวัตถุ 4 คืออะไร ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกัน
 แสดงความคิดเห็น

5. วิทยากรกล่าวชมเชยผู้เข้าอบรมจากนั้นสรุปให้ผู้เข้าอบรมฟังว่าเราปฏิบัติตน
 หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อวัตถุประสงค์อะไร อะไรคือความสำคัญของหลักสังคหวัตถุ 4

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. วิทยากรบรรยายความรู้เรื่องหลักสังคหวัตถุ 4 พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

7. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมดูภาพเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ 4

8. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน แต่ละกลุ่มนี้เป็นรูปวงกลม แล้วสนทนารอบเกี่ยวกับปัญหาการขาดการปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักภาวนา 4 ในตำบลท่าสองคอน

9. วิทยากรอธิบายสรุปเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เข้าอบรม วิทยากรสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของผู้เข้าอบรมตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

11. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำกิจกรรมในรูปแบบฝึกทักษะ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

12. วิทยากรแนะนำให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้จากการเรียนหลักสังคหวัตถุ 4 ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

13. วิทยากรและผู้เข้าอบรมร่วมกันสรุปเรื่อง หลักสังคหวัตถุ 4 โดยให้ผู้เข้าอบรมเขียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นความเรียง แผนที่ความคิด หรือผังมโนทัศน์ พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมสำรวจตนเองใน 3 วัน ว่าได้ปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ 4 หรือไม่และอย่างไรบ้าง และเขียนบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติ แล้วผลัดกันนำเสนอ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ภาพประกอบผู้ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 และผู้ไม่ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4
3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล
4. แบบบันทึกความรู้
5. สื่อการเรียนรู้ชุดความรู้เรื่องหลักสังคหวัตถุ 4

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ _____
 แนวทางการพัฒนา _____

2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ _____
 แนวทางแก้ไข _____

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน _____
 เหตุผล _____

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ _____
 ลงชื่อ _____ วิทยากร
 _____ / _____ / _____

ชุดความรู้ที่ 6

หลักสังคหัตถ์ 4

6. สังคหัตถ์ 4

สังคหัตถ์ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันเพื่อให้นุชนุชมีการช่วยเหลือกัน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

“...คุณกรณิกขุทั้งหลาย สังคหัตถ์ 4 ประการนี้ 4 ประการเป็นไฉน คือ ทาน การให้ 1 เปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก 1 อัถถจริยา ความประพฤติประโยชน์ 1 สมานัตตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ 1 คุณกรณิกขุทั้งหลาย สังคหัตถ์ 4 ประการนี้แล การให้ 1 ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก 1 ความประพฤติประโยชน์ ในโลกนี้ 1 ความเป็นผู้มีตนเสมอในธรรมนั้นๆ ตามสมควร 1 ธรรมเหล่านั้นแล เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก ประคองสลักเพลาควคมรดที่เล่นไป อยู่ไว้ได้ ฉะนั้น ถ้าธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ไม่พึงมีไซ้ มารดาหรือบิดาไม่พึงได้ความนับถือหรือบูชาเพราะเหตุแห่งบุตร ก็เพราะเหตุที่บัณฑิตพิจารณาเห็นธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ฉะนั้น พวกเขาจึงถึงความใหญ่ และเป็นที่น่าสรรเสริญ” (สุตตันปิฎก อังคุตตรนิกาย จุกกนิบาต (ภาษาไทย) เล่มที่ 21 -ข้อที่ 32 หน้า 42)

จากพุทธพจน์ดังกล่าว จึงสามารถสรุปหลักสังคหัตถ์ 1 ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้ดังนี้

1) ทาน การให้ เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดถึงความรู้และแนะนำสั่งสอน ทานในสังคหัตถ์นี้ มุ่งเพื่อให้สงเคราะห์ผู้รับ มีความมุ่งหมายอยู่ที่ผู้รับเป็นสำคัญ เช่น ช่วยเหลือสงเคราะห์กันด้วยปัจจัย 4 คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ฉะนั้น การให้ทานจึงควรให้ด้วยเมตตาเป็นที่ตั้ง เพื่อแสดงน้ำใจไมตรี สร้างเสริมมิตรภาพ ให้ด้วยกรุณา ต้องการช่วยปลดเปลื้องความทุกข์ ความเดือดร้อนแก่กัน ให้ด้วยมุทิตาส่งเสริมสนับสนุนให้แก่ผู้ทำความดี มีความเจริญก้าวหน้า เพราะฉะนั้น การให้ด้วยวัตถุประสงค์จึงมุ่งประโยชน์แก่ผู้รับ

2) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานฉันท์สามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดีการพูดดีมีคุณค่า เป็นสื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจอันดีคนที่พูดดี จะช่วยให้การทำงานสำเร็จ การสื่อสารสัมพันธ์อันดีต่อกันของมนุษย์ เมื่อมีการพูดคุยกันอย่างเป็น

มิตรก็เกิดสัมพันธ์ไมตรีอย่างดีของมนุษย์ ปิยาจา คือ คำพูดที่กล่าวออกมาจากใจจริงใจ จับใจ และจงใจ การพูดควรประกอบด้วยหลักการ 4 ประการ (สุดตันปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย) เล่มที่ 11 ข้อที่ 40 หน้า 167) คือ

- ก) แจ่มแจ้ง คือ ข้อความที่กล่าวมีความชัดเจน
- ข) จงใจ คือ พูดแล้ว จงใจให้คนทำดี มีกำลังใจ
- ค) แก่ล้า คือ ทำให้ผู้ฟังมีความสุข ร่าเริง บันเทิงใจ
- ง) ร่าเริง คือ ทำให้ผู้ฟังมีความสุข ร่าเริง บันเทิงใจ

3) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณะ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือด้วย แรงกาย และขวนขวายช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยเหลือแก้ไข สามารถรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ ชุมชน สังคม และประเทศชาติไว้ได้ ความเป็นผู้มีใน เอื้อเพื่อเอารัฐะของคนอื่น หรือสังคมด้วยแรงกาย ด้วยปัญญาหรือด้วยทรัพย์ จนเต็ม ความสามารถที่จะช่วยได้ เป็นเหตุให้รัก นับถือกันอย่างมั่นคง ช่วยให้การพัฒนาที่มั่นคงและ เข้มแข็งต่อไป

4) สมานัตตดา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชน ึ่งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้แก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมเนียมในแต่ละกรณี การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อมนุษย์ด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ด้วยการร่วมสุขร่วมทุกข์ไม่ ถือตัวมีความเสมอภาค วางตนเหมาะสม สามารถผูกพันรักษาความสามัคคีในสังคมมนุษย์ไว้ได้ เป็นอย่างดี เพราะมนุษย์ทั้งหลาย รักนับถือความวางตนสม่ำเสมอไม่ถือตัว เป็นธรรมประจำ โลกที่มนุษย์ทั้งหลายยอมไม่เสมอกัน ด้วยทรัพย์ ยศศักดิ์ บริวาร ศิลปวิทยา และปัญญา ที่ยิ่ง หย่อนกันกว่ากัน หากเราเคารพในความเป็นมนุษย์ ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรี เสมอกันในฐานะมนุษย์เหมือนกันกับเรา

จะเห็นได้ว่าหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า พระพุทธองค์ทรงมองว่ามนุษย์เป็นผู้ที่สามารถฝึกฝนได้อยู่ตลอดเวลา และ ทรงมองว่าผู้ที่ฝึกฝนตนอยู่ตลอดเวลา ย่อมชื่อว่าผู้พัฒนาตน ซึ่งคำว่า “พัฒนา” ตามความหมาย ของพระพุทธองค์นั้น หมายถึง การพัฒนาศักยภาพของตนให้เป็นผู้มีร่างกาย จิตใจ และ สติปัญญาที่เจริญยิ่งขึ้น อันจะเป็นการเพิ่มความสามารถให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง เป็นปกติสุข ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวนั้น พระพุทธองค์ได้กำหนดรูปแบบไว้ 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

- 1) หลักศีล (อริศีลสิกขา) คือหลักในการพัฒนาทางด้านความประพฤติและการแสดงออกทางกายให้มีความเรียบร้อยดีงาม
- 2) หลักสมาธิ (อริจิตตสิกขา) คือหลักในการพัฒนาด้านจิตใจให้มีความสงบร่มเย็น
- 3) หลักปัญญา (อริปัญญาสิกขา) คือหลักแห่งการพัฒนาทางด้านอารมณ์ หรือด้านปัญญาให้มีความเห็นที่ถูกต้อง และสามารถรู้สิ่งทั้งปวงได้ตามความเป็นจริง (วิชา) โดยหลักทั้ง 3 ประการนี้ พระพุทธองค์ได้ทรงวางไว้ เพื่อเป็นรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ (พุทธบริษัท 4) โดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาในขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ ความประพฤติ และเมื่อมนุษย์สามารถพัฒนาถึงขั้นสูงสุดคือปัญญาแล้ว ก็จะชื่อว่าเป็นผู้ที่พัฒนาอย่างสมบูรณ์ทั้งนี้ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามรูปแบบดังกล่าว พระพุทธองค์ทรงใช้มนุษย์เป็นจุดศูนย์กลางในการพัฒนาทุกๆ ด้าน โดยจะเห็นได้จากการที่พระพุทธองค์ทรงเลือกบุคคลที่จะพัฒนาหรืออบรมสั่งสอน ตามสมควรแก่เหตุและปัจจัยอื่น ๆ กล่าวคือทรงอบรมสั่งสอนตามอุปนิสัยและจริตของบุคคลนั้นๆ นั่นเอง ดังนั้น เมื่อมนุษย์ได้ฝึกฝนอบรมตนเองตามรูปแบบแห่งการพัฒนาที่พระพุทธองค์ได้ทรงวางไว้แล้วนั้น จนถึงที่สุดแห่งการพัฒนา มนุษย์ผู้นั้นก็ย่อมจะเป็นผู้ที่มีความสามารถยิ่งๆ ขึ้นไป กล่าวคือ ย่อมเป็นที่พึ่งของตนเองและผู้อื่นตลอดไป

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัตรปฏิบัติที่ดี

1. สาระสำคัญ

วัตรปฏิบัติที่ดีเป็นการแสดงออกที่มีแบบแผน ในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ทำให้สมาชิกในสังคม สามารถดำรงอยู่ร่วมกัน ได้อย่างดี โดยเฉพาะมารยาทชาวพุทธที่หล่อหลอมมาจาก หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา เป็นกริยาวาจาที่บุคคลในสังคมพึงปฏิบัติต่อกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม จนนับเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางศาสนา ที่มีลักษณะเฉพาะของชาวพุทธในประเทศไทย แม้จะไม่สำคัญเท่าหลักธรรมคำสอนโดยตรง แต่ก็มีส่วนในการสร้างความรัก ความสามัคคี อันเป็นเอกลักษณ์สำคัญของสังคมไทย ที่คนไทยทุกคนควรประพฤติปฏิบัติและสืบทอดต่อไป

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์ความสำคัญและการปฏิบัติตามหลักวัตรปฏิบัติที่ดีตามที่กำหนด

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของหลักวัตรปฏิบัติที่ดี (K ,P)
2. เห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักหลักวัตรปฏิบัติที่ดี (A)
3. แสดงออกถึงการปฏิบัติตามหลักวัตรปฏิบัติที่ดีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้หลักวัตรปฏิบัติที่ดี 3. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. ภาระการเรียนรู้

1. หน้าที่ชาวพุทธ

ชาวพุทธ มีหน้าที่มากมายหลายประการที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ ปฏิบัติ เพื่อที่จะรำลึกถึง พระคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และเพื่อทำนุบำรุงอุปถัมภ์ สืบทอด พระพุทธศาสนา

2. หน้าที่ชาวพุทธ

เป็นการปฏิสนธิ์การที่เหมาะสมต่อพระภิกษุในโอกาสต่างๆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสม ต่อพระสงฆ์ในที่สาธารณะเนื่องจากพระสงฆ์อยู่ในฐานะที่ควรเคารพของชาวพุทธชาวพุทธจึง ควรเรียนรู้วิธีปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์

3. มารยาทชาวพุทธ

มารยาทชาวพุทธ เป็นการแสดงออกที่มีแบบแผน ในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นแนว ปฏิบัติที่ทำให้สมาชิกในสังคม สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างดี โดยเฉพาะมารยาทชาวพุทธที่ หล่อหลอมมาจาก หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา เป็นกริยาวาจาที่บุคคลในสังคมพึงปฏิบัติ ต่อกัน

6. แนวทางบูรณาการ

- ภาษาไทย ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับหลักวัตรปฏิบัติที่ดี
 การงานอาชีพ ⇨ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักวัตรปฏิบัติที่ดี จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง
 ๗ เช่น อินเทอร์เน็ต
- ภาษาต่างประเทศ ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับหลักวัตรปฏิบัติ
 ที่ดี

7. กระบวนการจัดการการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. วิทยากรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดศรัทธา เลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนั่งเรียนแบบรูปตัว U นำผู้เข้าอบรมศึกษานอก ห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนให้ผู้เข้าอบรมสวด มนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ 2-3 นาที และแผ่เมตตา

2. วิทยากรชี้แจงตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เข้าอบรมทราบ

3. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบก่อนอบรม โดยแจกแบบทดสอบให้ผู้เข้าอบรมทุกคน และอ่านให้ผู้เข้าอบรมฟัง แล้วให้ผู้เข้าอบรมเขียนเครื่องหมาย X ทับตัวอักษร (ก-ง) หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จากนั้นตรวจให้คะแนน แต่ยังไม่เฉลยคำตอบ

4. วิทยากรซักถามผู้เข้าอบรมว่า หลักวัตรปฏิบัติที่ดี คืออะไร ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็น

5. วิทยากรกล่าวชมเชยผู้เข้าอบรมจากนั้นสรุปให้ผู้เข้าอบรมฟังว่าเราปฏิบัติตนตามหลักวัตรปฏิบัติที่ดีเพื่อวัตถุประสงค์อะไร อะไรคือความสำคัญของวัตรปฏิบัติที่ดี

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. วิทยากรบรรยายความรู้เรื่องวัตรปฏิบัติที่ดีพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

7. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมคุณภาพเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตนตามหลักวัตรปฏิบัติที่ดี

8. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน แต่ละกลุ่มนั่งเป็นรูปวงกลม แล้วสนทนารอบเกี่ยวกับปัญหาการขาดการปฏิบัติตนตามหลักวัตรปฏิบัติที่ดี ในชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักวัตรปฏิบัติที่ดีในตำบลท่าสองคอน

9. วิทยากรอธิบายสรุปเกี่ยวกับหลักวัตรปฏิบัติที่ดี

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เข้าอบรม วิทยากรสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของผู้เข้าอบรมตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

11. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำกิจกรรมในแบบฝึกทักษะ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

12. วิทยากรแนะนำให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้จากการเรียนหลักวัตรปฏิบัติที่ดี ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

13. วิทยากรและผู้เข้าอบรมร่วมกันสรุปเรื่องหลักวัตรปฏิบัติที่ดี โดยให้ผู้เข้าอบรมเขียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นความเรียง แผนที่ความคิด หรือผังมโนทัศน์ พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมสำรวจตนเองใน 3 วัน ว่าได้ปฏิบัติตามหลักวัตรปฏิบัติที่ดีหรือไม่และอย่างไรบ้าง และเขียนบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติ แล้วผลัดกันนำเสนอ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ภาพประกอบผู้ปฏิบัติตามหลักวัตรปฏิบัติที่ดีและไม่ปฏิบัติตามหลักวัตรปฏิบัติที่ดี
3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล
4. แบบบันทึกความรู้
5. สื่อการเรียนรู้ชุดความรู้เรื่องหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้	_____
แนวทางการพัฒนา	_____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้	_____
แนวทางแก้ไข	_____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน	_____
เหตุผล	_____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้	_____
ลงชื่อ _____	วิทยากร
_____ / _____ / _____	

ชุดความรู้ที่ 7

วัตรปฏิบัติที่ดี

7. วัตรปฏิบัติที่ดี

1. หน้าที่ชาวพุทธ

ชาวพุทธ มีหน้าที่มากมายหลายประการที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ ปฏิบัติ เพื่อที่จะรำลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และเพื่อทำนุบำรุงอุปถัมภ์ สืบทอดพระพุทธศาสนา

1.1 หน้าที่และบทบาทของพระภิกษุสามเณร

พระนักเทศน์ ได้แก่ พระภิกษุที่ปฏิบัติหน้าที่สอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป โดยการแสดงธรรม (เทศน์) และจะต้องผ่านการฝึกอบรมเป็นพระนักเทศน์ตามหลักสูตรของมหาเถรสมาคมแต่งตั้ง มี 2 ประเภท คือ

1. พระนักเทศน์แม่แบบ หมายถึง พระนักเทศน์ที่ผ่านการอบรมจากคณะกรรมการฝึกอบรมพระนักเทศน์ที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้ง เพื่อไปจัดอบรมพระนักเทศน์ประจำจังหวัด

2. พระนักเทศน์ประจำจังหวัด หมายถึง พระนักเทศน์ที่ผ่านการอบรมปฏิบัติหน้าที่เทศน์ภายในจังหวัดที่สังกัดหรือสถานที่ที่ทนายอรรณา นอกจากนี้ พระภิกษุทั่วไปที่มีความรู้ความสามารถ ก็สามารถเป็นพระนักเทศน์ได้ โดยให้การสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และต้องมีความรู้ทางด้านธรรมเป็นอย่างดี

พระธรรมทูต (อ่านว่า -ท่ามะทูต) พระธรรมจาริก หมายถึงภิกษุที่เดินทางไปแสดงธรรมในที่ต่างๆ ทำหน้าที่เหมือนทูตทางธรรมหรือทูตของพระศาสนา

พระธรรมทูตเริ่มมีครั้งแรกเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมจนมีพระสาวกมากรูปแล้ว จึงส่งพระสาวกเหล่านั้นไปประกาศธรรมในที่ต่างๆ โดยตรัสว่า “เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชุมชน เพื่ออนุเคราะห์แก่ประชุมชน” ดังนี้เป็นต้น

พระธรรมจาริก มีความหมายเดียวเช่นเดียวกับพระธรรมทูต แต่เป็นคำบัญญัติที่เกิดขึ้นทีหลังคำว่าพระธรรมทูต

ปัจจุบันแบ่งพระธรรมทูตออกเป็น 2 ประเภทคือ พระธรรมทูตในประเทศ กับ พระธรรมทูตต่างประเทศ

1.2 การปฏิบัติตนตามหลักทศเบ็องล่างในทศ 6

ทศเบ็องล่าง ลูกจ้าง บุคคลที่ต่ำกว่า ลูกจ้างเปรียบเสมือนทศเบ็องล่าง ที่นายจ้างต้องแสดงความกตัญญูต่อลูกจ้างเพราะลูกจ้างทำกิจการงานต่างๆให้ สำเร็จประโยชน์ ในขณะที่ด้วยกันลูกจ้างก็ต้องแสดงความกตัญญูต่อนายจ้างในฐานะของผู้อุปการคุณ ดังนี้

หน้าที่ของนายจ้างพึงมีต่อลูกจ้าง หน้าที่ลูกจ้างพึงมีต่อนายจ้าง

1. จัดงานให้ทำตามความเหมาะสม
2. ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งาน
3. จัดให้มีสวัสดิการที่ดี
4. มีอะไรได้พิเศษมาก็แบ่งปันให้
5. ให้มีวันหยุด และพักผ่อนหย่อนใจ ตามโอกาสอันควร
 1. เริ่มทำงานก่อน
 2. เลิกงานทีหลัง
 3. เอาแต่ของทีนายให้
 4. ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น
 5. นำความดีของนายงานและกิจการไปเผยแพร่

2. หน้าที่ชาวพุทธ

2.1 การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระภิกษุใน โอกาสต่างๆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ในที่สาธารณะเนื่องจากพระสงฆ์อยู่ในฐานะที่ควรเคารพของชาวพุทธ ชาวพุทธจึงควรเรียนรู้วิธีปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ดังต่อไปนี้

1) เวลาพบปะในสถานที่ต่าง ๆ เวลาพบปะพระสงฆ์ในสถานที่ต่างๆ เช่น ตามถนน บนรถโดยสาร หรือสถานที่ต่างๆ พึงปฏิบัติดังนี้

1.1) แสดงความเคารพ ด้วยการประนมมือ (อัญชลี) ไหว้ (วันทา หรือนมัสการ) กราบ (อภิวัต) หรือลุกขึ้นยืนรับ (ปัจจุคมน์) ตามสมควรแก่โอกาสและสถานที่

1.2) ไม่พืงนั่งบนอาสนะ (ที่นั่ง) เดียวกับพระภิกษุ ถ้าจำเป็นต้องนั่ง ก็พืงนั่งด้วยอาการเคารพสำรวม

1.3) สำหรับสตรี จะนั่งบนม้ายาวหรือเก้าอี้ยาว เช่น ที่นั่งในรถโดยสาร รถไฟ เป็นต้น ไม่ได้โดยเด็ดขาด แม้จะนั่งคนละมุมก็ตาม ในกรณีที่ต้องจำเป็น จะต้องมิบุรุษมานั่งคั่นกลางให้

- 1.4) ในห้องประชุมที่มีพระสงฆ์เข้าร่วมด้วย เช่น ในการฟังปาฐกถา การบรรยาย ถึงจัดให้ท่านนั่งแถวหน้า ถ้าจัดที่นั่งให้สูงกว่าคฤหัสถ์ได้ยิ่งเป็นการดี
- 1.5) บนเรือหรือบนรถโดยสาร เป็นต้น เมื่อเห็นพระภิกษุขึ้นมา ฟังลูกให้ที่นั่งแก่ท่านด้วย
- 2) การถวายภัตตาหารและปัจจัยที่สมควรแก่สมณะ การถวายภัตตาหารและปัจจัยที่สมควรแก่สมณะ ฟังปฏิบัติดังนี้
- 2.1) เวลาใส่บาตร ฟังถอดรองเท้า ตักข้าวและอาหารใส่บาตรด้วยความเคารพ แล้วย่อตัวลงไหว้
- 2.2) เมื่อถวายอาหาร หรือเครื่องอุปโภคแก่พระภิกษุ ฟังประเคน คือยกของให้ท่านภายใน “หัตถบาธ” (ระยะบ่วงมือ คือ ห่างประมาณหนึ่งศอก)
- 2.3) เมื่อนำของไปถวายพระภิกษุหลังเที่ยง ไม่ฟังประเคนให้ท่าน ถึงวางไว้เฉย ๆ หรือให้ศิษย์วัดนำไปเก็บไว้ต่างหาก (การปฏิบัติเช่นนี้เพื่อมิให้ท่านละเมิดข้อบัญญัติว่าด้วยการสะสมอาหาร)
- 2.4) เมื่อจะถวายปัจจัย (เงิน) ไม่ฟังประเคนให้ท่าน ฟังถวายเฉพาะใบปวารณา มอบเงินให้ไวยาวัจกรหรือศิษย์วัด ในกรณีที่ไม่มีไวยาวัจกรหรือศิษย์วัด ฟังเอาปัจจัยใส่ซองใส่ลงในย่ามให้ท่านเอง
- 2.5) เวลานิมนต์พระสงฆ์ไปฉันภัตตาหารที่บ้านตน ไม่ฟังระบุชื่ออาหาร
- 2.6) ถ้าจะนิมนต์พระสงฆ์ไปรับสังฆทาน ไม่ฟังเจาะจงภิกษุผู้รับ เช่น ขอนิมนต์ท่านเจ้าคุณพร้อมพระสงฆ์อีกห้ารูปไปรับสังฆทาน เป็นต้น
- 3) เวลาสนทนากับพระสงฆ์หรือฟังโอวาทการสนทนาหรือฟังโอวาทกับพระสงฆ์ ควรปฏิบัติดังนี้
- 3.1) ใช้สรรพนามให้เหมาะสม คือใช้สรรพนามแทนผู้ชายว่า “ผม, กระผม” ผู้หญิงใช้คำว่า “ดิฉัน”
- 3.2) ใช้สรรพนามแทนท่านว่า “พระคุณเจ้า, หลวงพ่อ, ท่านพระครู, ท่านเจ้าคุณ, ได้เท่า, พระเดชพระคุณ” ตามควรแก่กรณี
- 3.3) เวลารับคำ ผู้ชายใช้คำว่า “ครับ, ขอรับ” ผู้หญิงใช้คำว่า “ค่ะ, เจ้าค่ะ”
- 3.4) เวลาพระท่านพูด ฟังตั้งใจฟังด้วยความเคารพ ไม่ฟังขัดจังหวะหรือพูดแทรกขึ้นมาในระหว่างที่ท่านกำลังพูดอยู่

3.5) เวลาท่านให้อิโวาทหรืออวยพร ฟังประนมมือฟังโดยเคารพ

3.6) เวลารับไตรสรณคมน์ และรับศีล ฟังว่าตามด้วยเสียงดัง ไม่ฟังนั่งเงิบเฉย

3.7) เวลาฟังพระสวด เช่น สวดเจริญพุทธมนต์ สวดศพ เป็นต้น ฟังประนมมือ ฟังด้วยความเคารพ ไม่คุยกันหรือทำอย่างอื่นในระหว่างที่ท่านกำลังสวด

พระสงฆ์ คือผู้สละความสุขหรือวิธีการดำเนินชีวิตแบบฆราวาสเข้ารับการบรรพชา อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เป็นผู้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและศึกษา หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า นำมาเผยแผ่แสดงแก่พุทธศาสนิกชน เพราะฉะนั้น เราจึง ควรประพฤติปฏิบัติต่อพระสงฆ์ให้ถูกต้องเหมาะสมตามมารยาทที่พึงปฏิบัติ ดังนี้

1) การเดินสวนกับพระสงฆ์ เมื่อเดินสวนกับพระสงฆ์ ควรหลีกเลี่ยงข้างทางด้านซ้ายมือ ของพระสงฆ์ ยืนตรง เมื่อพระสงฆ์เดินผ่านหน้าให้โน้มตัวลงไหว้ หากท่านพูดด้วย ควร ประนมมือพูดกับท่านด้วยกิริยาอาการอันสำรวม หากท่านไม่พูดด้วยควรยกมือไหว้แล้วลคมือ ลงเมื่อท่านเดินผ่านไป

2) การเดินผ่านพระสงฆ์ หากพระสงฆ์ยืนอยู่ให้โน้มตัวลงไหว้ แล้วเดินก้มตัวหลีกเลี่ยง หากพระสงฆ์นั่งอยู่ ให้คลานลงมือทั้งสองข้างเมื่อถึงตรงหน้าพระสงฆ์ให้ก้มลงกราบหรือ ประนมมือไหว้ตามที่สถานที่จะเอื้ออำนวยแล้วคลานลงมือผ่านไป การเดินตามพระสงฆ์ ให้ เดินตามหลังพระสงฆ์โดยเอียงไปทางซ้ายของท่าน ระยะห่างประมาณ 2-3 ก้าว และเดินด้วย อาการสำรวมกิริยาให้เรียบร้อยการสนทนากับพระสงฆ์ เมื่อกำลังสนทนากับพระสงฆ์ ควร ประนมมือในขณะที่พูดกับท่าน ไม่ควรพูดล้อเล่น พูดคำหยาบและเรื่องไร้สาระรวมทั้งไม่พูด สนทนากับท่านในที่ลับตาสองต่อสองเพราะเป็นการผิดวินัยของพระสงฆ์ และก่อให้เกิดข้อ ครหาแก่บุคคลทั่วไป (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2540 : 142 - 143)

2.2 การปฏิสันถารตามหลักปฏิสันถาร 2

คำว่า “ปฏิสันถาร” ได้แก่ การต้อนรับแขกผู้มาถึงถิ่น, อาการเครื่องเพื่อแผ่, การ ต้อนรับปราศรัย มี 2 ประการ ได้แก่

1. อามิสปฏิสันถาร การปฏิสันถารด้วยอามิส ได้แก่ การต้อนรับด้วยปัจจัยสี่อย่างใด อย่างหนึ่งพอเหมาะพอควรแก่แขกผู้มาหา โดยความสุภาพเรียบร้อยสิ่งที่มนุษย์เกิดช่องว่าง ระหว่างกันและกันก็คือ เรื่องเกี่ยวกับปัจจัย 4 ได้แก่อาหารการบริโภคนิสัยเครื่องนุ่งห่ม รวม เครื่องประดับต่างๆ เข้าด้วย ที่อยู่อาศัยรวมยวดยานพาหนะต่างๆ เข้าด้วย ยารักษาโรครวม เครื่องสุขภัณฑ์ต่างๆ เข้าด้วย ความเป็นอยู่ของมนุษย์เราไม่เหมือนกัน บางคนอยู่ในสกุลหรือ ภูมิประเทศได้เปรียบอาจมีปัจจัย 4 เหล่านี้ใช้อย่างเหลือเฟือ ส่วนคนที่อยู่ในสกุลหรือภูมิ

ประเทศอินเดียเปรียบอาจมีปัจจัย 4 เหล่านี้น้อยหรือหาไม่ได้เลย ถ้ามนุษย์เราไม่มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน เข้าทำนองที่ว่า “คนรวยก็รวยเหลือล้น คนจนก็จนเหลือหลาย” ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างมนุษย์ด้วยกันอย่างมากมาจนกลายเป็นแบ่งชนชั้นแตก แยกบาดหมาง ไม่มีทางประนีประนอมกันได้ เกิดการขี้อแย้งแข่งขันเบียดเบียน ปล้นสดมภ์เข่นฆ่ากันอย่างกว้างขวาง หากความสงบสุขไม่ได้ ฉะนั้น คนรวยจึงต้องสงเคราะห์เกื้อกูลคนจนด้วยปัจจัย 4 ตามสมควร อย่าเป็นคนคับแคบเสวยสุขอยู่แต่ผู้เดียว อย่าเป็นคนเห็นแก่ตัว เอารัดเอาเปรียบคนจนอยู่ทุกท่า แบบมือโครยวสาวได้สาวเอา จะเข้าตำราที่ว่า “ยิ่งรวยก็ยิ่งคับแคบ ยิ่งรวยก็ยิ่งงก ยิ่งรวยก็ยิ่งเห็นแก่ตัว ยิ่งรวยก็ยิ่งเอาเปรียบคนอื่น” ถ้าสังคมมีบุคคลประเภทนี้มาก ความสงบสุขจะมีไม่ได้เลย รวม ความว่า อามิสสปฏิสันถาร หมายถึง การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน การต้อนรับปราศรัยด้วยใช้พัสดุสิ่งของเหมาะแก่ความต้องการ โดยควรแก่ฐานะของแขกผู้มาหา

2. ธรรมปฏิสันถาร การปฏิสันถารด้วยธรรม ได้แก่ การต้อนรับด้วยพุดจาปราศรัย ด้วยคำพูดที่สุภาพอ่อนโยน และคำพูดที่อ่อนหวาน และประกอบด้วยประโยชน์ มนุษย์เรายามประสบเคราะห์กรรมมีทุกข์โศกโรคภัยต่างๆ ย่อมต้องการที่พึ่งทางใจ หากเราไม่อยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือได้ทางปัจจัย 4 เพราะเราก็ออยู่ในสภาพเดียวกับเขา แต่เรามีกำลังใจดีกว่าเขา รู้วิธีแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าเขา เราจะนั่งเฉยดูความเดือดร้อนของเพื่อนมนุษย์โดยไม่ช่วยเหลืออะไรเลยนั้น ไม่ได้ ที่ถูกต้องใช้ธรรมเป็นเครื่องปลุกปลอบใจเขา และข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้เขาอยู่รอดปลอดภัยพ้นจากเคราะห์กรรมต่างๆ นั้น การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “ปฏิสันถาร” แปลว่า การอุดหนุนต่างๆ ระหว่างตนกับคนอื่น ก่อให้เกิดสามัคคีธรรมขึ้นระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ลบล้างรอยแตกแยกความริ้วฉานให้หมดสิ้นไป มีความคิดเห็นตรงกันแม้จะมีฐานะต่างกันก็อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

2.3 มารยาทชาวพุทธ

มารยาทชาวพุทธ เป็นการแสดงออกที่มีแบบแผน ในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ทำให้สมาชิกในสังคม สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างดี โดยเฉพาะมารยาทชาวพุทธที่หล่อหลอมมาจาก หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา เป็นกริยาวาจาที่บุคคลในสังคมพึงปฏิบัติต่อกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม จนนับเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางศาสนา ที่มีลักษณะเฉพาะของชาวพุทธในประเทศไทย แม้จะไม่สำคัญเท่าหลักธรรมคำสอนโดยตรง แต่ก็มีส่วนในการสร้างความรัก ความสามัคคี อันเป็นเอกลักษณ์สำคัญของสังคมไทย ที่คนไทยทุกคนควรประพฤติปฏิบัติและสืบทอดต่อไป มารยาทชาวพุทธ ได้แก่

1. มารยาทในสังคม
2. มารยาทในการแต่งกาย
3. มารยาทในการยื่น
4. มารยาทในการเดิน
5. มารยาทในการนั่ง
6. มารยาทในการไหว้
7. มารยาทในการกราบ
8. มารยาทในการใช้กริยาวาจา (วิชัย สุธีรชานนท์. 2538 : 32)

มารยาทในสังคม

มารยาท คือ การแสดงออกที่มีแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติโดยได้รับการอบรมให้งดงามตามความนิยมแห่งสังคมมารยาท ไม่ได้ติดตัวมาแต่เกิด แต่ได้มาจากสิ่งแวดล้อม มีการศึกษา อบรมเป็นสำคัญ คุณกริยา พึงวาจาของคนแล้ว พอคาดได้ว่าผู้นั้นได้รับการศึกษาอบรมมาอย่างไรพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของมารยาท คือ ความสุภาพและสำรวม คนสุภาพจะเป็นคนที่มีจิตใจสูงเชื่อมั่นในตัวเอง เพราะคนที่มีอะไรในตัวเองแล้วจึงจะสุภาพอ่อนน้อมได้ ความสุภาพอ่อนน้อมมิได้เกิดจากความเกรงกลัวแต่ถือว่าเป็นความกล้า ส่วนความสำรวม คือ การเป็นคนมีสติ ไม่พูดไม่ทำอะไรที่เกินควร รู้จักการปฏิบัติที่พอเหมาะพองาม คิดดีแล้วจึงทำ คาดแล้วว่าการกระทำจะเป็นผลดีแก่ทุกฝ่าย มิใช่เฉพาะตัวคนเดียว

มารยาทแสดงออกมาที่กริยาท่าทางและการพูดจา อาศัยการบอกอย่างเดียวไม่ได้ ต้องฝึกฝนจนเกิดขึ้นเป็นอัตโนมัติ คนดีมารยาทดีเท่ากันแต่อาจไม่เหมือนกัน เพราะคนมีบุคลิกภาพต่างกัน การแสดงออกย่อมต่างกันด้วย มีตัวร่วม คือ แสดงออกมาแล้วเป็นผลดีแก่ตัว เพราะทำให้ผู้อื่นพอใจด้วยรู้สึกว่าได้รับเกียรติ เมื่อให้เกียรติแก่ผู้อื่น ตนเองก็จะเป็นผู้มีเกียรติด้วย สังคมใดมีคนแสดงมารยาทดีต่อกัน สังคมนั้นเป็นสังคมของผู้มีเกียรติ

มารยาทในการแต่งกาย

การแต่งกายแสดงถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม แล้วยังแสดงถึงอุปนิสัยใจคอ จิตใจ รสนิยม ตลอดจนการศึกษาและฐานะของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี การแต่งกายของผู้ที่อยู่ในสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีหลักสำคัญที่ควรปฏิบัติ 2 ดังนี้

1. ความสะอาด ต้องเอาใส่เป็นพิเศษ โดยเริ่มต้นด้วยเครื่องแต่งกาย ได้แก่ เสื้อผ้า ถุงเท้า รองเท้า เครื่องประดับ กระเป๋าถือ ต้องสะอาดหมด ใช้เครื่องสำอางค์แต่พอควรและร่างกาย ก็ต้องสะอาดทุกส่วนตั้งแต่ ผม ปาก ฟัน หน้าตา มือ แขน ลำตัว ขาและเท้าตลอดจนถึงเล็บ รวม

ไปถึงกลิ่นตัวที่ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ ต้องอาบน้ำฟอกสบู่ให้หมดกลิ่นตัว ถ้าทำได้ทุกส่วน ก็ถือว่าสะอาด

2. ความสุภาพเรียบร้อย คือ เครื่องแต่งกายนั้นต้องอยู่ในลักษณะสุภาพเรียบร้อย ไม่รุ่มร่ามหรือรัดตัวจนเกินไป ไม่ใช่สีฉูดฉาด ควรแต่งให้เข้ากับสังคมนั้น ความสุภาพเรียบร้อยนั้นรวมไปถึงอุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องประดับและการแต่งหน้าแต่งผมด้วย

3. ความถูกต้องกาลเทศะ การแต่งกายให้ถูกต้องกาลเทศะ เป็นเรื่องสำคัญมาก ผู้มีมารยาดีย่อมต้องเอาใจใส่ เพราะการแต่งกายให้ถูกต้องกาลเทศะ หมายถึง การเลือกแต่งกายให้ถูกต้องเหมาะสมกับเวลายุคสมัยนิยมและสถานที่

ข้อควรปฏิบัติในการแต่งกาย

1. ให้เหมาะสมกับลักษณะงานที่จะไป เช่น งานมงคลก็ควรใส่สีสดใส งานอวมงคล ถ้าเป็นงานศพก็ควรใส่สีดำ เป็นต้น

2. ให้เหมาะสมกับความสำคัญของงาน เช่น งานระหว่างเพื่อนฝูง งานรัฐพิธี ถ้าเป็นงานศพ ก็ต้องดูว่าเป็นงานศพทั่วไปหรืองานศพพระราชพิธี

3. ให้เหมาะสมกับเวลา เช่น เป็นงานราตรีสโมสรหรืองานกลางคืนธรรมดา

4. ให้เหมาะสมกับฐานะและหน้าที่ เช่น เป็นครู เป็นนักร้อง เป็นหัวหน้า เป็นคนรับใช้

5. ให้เหมาะสมกับวัย เช่น เป็นคนมีอายุก็ไม่ควรแต่งเป็นวัยรุ่นเกินไป เป็นเด็กก็ไม่ควรแต่งให้เป็นผู้ใหญ่เกินไป

6. ให้เหมาะสมกับยุคและสมัยนิยม ไม่น่าสมัยเกินไปหรือล้าสมัยเกินไป

7. พึงแต่งกายให้สมเกียรติกับงานที่ได้รับเชิญ

มารยาทในการยืน

1. การยืนตามลำพัง

การยืนตามลำพังจะยืนแบบใดก็ได้แต่ควรอยู่ในลักษณะสุภาพ สบายโดยมีสันเท้าชิด ปลายเท้าแยกเล็กน้อยหรืออยู่ในท่าพัก ปล่อยแขนแนบลำตัว ไม่หันหน้าหรือแกว่งแขนไปมา จะยืนเอียงได้บ้างแต่ควรอยู่ในท่าที่สง่า

2. การยืนเฉพาะหน้าผู้ใหญ่

การยืนต่อหน้าผู้ใหญ่ ถ้าไม่จำเป็นไม่ควรยืนตรงหน้าผู้ใหญ่ ควรยืนเฉียงไปทางใดทางหนึ่ง ทำได้ 2 วิธี คือ

2.1 ยืนตรง ขาชิด สันเท้าชิด ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย มือสองข้างแนบลำตัวหรือประสานกันไว้เบื้องหน้าได้เข้มงวดลงไป ท่าทางสำรวม

2.2 ยืนตรงค้อมส่วนบนตั้งแต่เอวขึ้นไปเล็กน้อย มือประสานไว้ข้างหน้า ทำทาง
 สำรวมการประสานมือ ทำได้ 2 วิธี คือ คอ้ามือซ้อนกัน จะเป็นมือไหนทับมือไหนก็ได้หรือ
 หายมือทั้งสอง สอดนิ้วเข้าระหว่างร่องนิ้วของแต่ละมือ การยืนเฉพะหน้าผู้ใหญ่ว่าจะใช้งานถึง
 การยืนเฉพะหน้าที่ประทับ การค้อมตัวจะมากน้อยย่อมสุดแล้วแต่ผู้ใหญ่ ถ้ามีอาวุโสหรือเป็นที่
 เคารพสูง ก็ค้อมตัวมาก

มารยาทในการเดิน

1. การเดินตามลำพัง ควรเดินอย่างสุภาพ ไหล่ตั้ง หลังตรง ช่วงเท้าไม่ยาวหรือสั้น
 เดินไปแกว่งแขนพองาม สตรีควรระมัดระวังสะโพกให้อยู่ในลักษณะที่เป็นไปโดยธรรมชาติ
2. การเดินกับผู้ใหญ่ ควรเดินเยื้องไปทางซ้ายหลังผู้ใหญ่ ห่างกันพอประมาณตามสภาพ
 ของสถานที่แต่ให้อยู่ในลักษณะนอบน้อม
3. การเดินผ่านผู้ใหญ่ ในกรณีที่ผู้ใหญ่ยืนอยู่ ให้เดินค้อมหัวผ่านมากน้อยตามอาวุโส
 ถ้าผู้ใหญ่ทักทาย ให้หยุดยืนน้อมกายลงพูดด้วย เมื่อจบแล้วให้ไหว้ครั้งหนึ่งแล้วน้อมตัวเดิน
 ผ่านไป
 ถ้าผู้ใหญ่นั่งพื้นหรือนั่งเก้าอี้ให้เดินเข้าผ่าน เมื่อผู้ใหญ่ทักทายให้นั่งพับเพียบเก็บปลายเท้าพูด
 ด้วย เมื่อจบแล้วให้กราบ 1 ครั้ง แล้วเดินเข้าผ่านไป
4. การเดินสวนกับผู้ใหญ่ ควรน้อมตัวเมื่อผ่านใกล้ จะค้อมตัวมากน้อยก็ขึ้นอยู่กับ
 ออาวุโส ในกรณีที่เส้นทางแคบๆ ควรหยุดยืนในอาการสำรวมให้ผู้ใหญ่ผ่านไปก่อน
5. การเดินผ่านหลังผู้อื่น ควรอยู่ในกริยาสำรวม ค้อมตัวลงขณะเดินผ่าน มือสองข้าง
 แขนลำตัว ถ้าเดินผ่านอย่างใกล้ชิดและเป็นผู้อาวุโสมากให้ค้อมตัวและไหว้พร้อมกับกล่าวคำ
 ขอโทษก่อนจะเดินผ่าน
6. การเดินเข้าสู่ที่ชุมชน ควรเดินเข้าไปอย่างสุภาพ ก้มตัวตามอาวุโส อย่าให้เสื้อผ้าไป
 กระทบผู้อื่นเลือกที่นั่งตามเหมาะสม ถ้าเป็นสถานที่นั่งกับพื้น ต้องผ่านระยะใกล้มากให้ใช้เดินเข้า

มารยาทในการนั่ง

1. การนั่งเก้าอี้ ควรนั่งตัวตรงหลังพิงพนักเก้าอี้ เท้าชิด เข้าชิด มีอวางบนหน้าขาหรือ
 พาดบนที่เท้าแขนเก้าอี้ก็ได้ไม่ควรโยกเก้าอี้ไปมา ผู้หญิงควรระมัดระวังเครื่องแต่งกายไม่ให้
 ประเจิดประเจ้อ
2. การนั่งกับพื้น ควรนั่งพับเพียบในลักษณะสุภาพ ผู้หญิงถ้าเท้าแขนก็อย่าเอาท้องแขน
 ออกข้างหน้า ผู้ชายไม่ควรนั่งเท้าแขน

มารยาทในการไหว้ การไหว้ คือ อริยาบทที่มีมือทั้งสองข้างประนมนิ้วชิดกัน ปลายนิ้วจกดกัน ไม่เอาปลายนิ้วออกจากกัน การไหว้มีหลายแบบ คือ

1. การไหว้พระสงฆ์ เมื่อพนมมือแล้ว ให้ยกมือที่พนมขึ้นจรดหน้าผาก ให้ปลายนิ้วแม่มือจรดระหว่างคิ้วค้อมศีรษะ ลงให้ปลายนิ้วจรดต้นผม แขนบมือให้ชิดหน้าผาก ค้อมตัวให้มาก ผู้ชายให้ยื่นสันเท้าชิด ปลายเท้าแยกเล็กน้อย ผู้หญิงให้ก้าวขาขวาออกไปข้างหน้าเล็กน้อยแล้วย่อตัวไหว้
2. การไหว้บิดามารดา ครูอาจารย์และญาติผู้ใหญ่ ให้พนมมือยกขึ้นจนนิ้วหัวแม่มือจรดปลายจมูก ปลายนิ้วชี้จรดระหว่างคิ้ว ผู้ชายค้อมตัวลงเล็กน้อย ผู้หญิงก้าวขาขวาไปข้างหน้าเล็กน้อย แล้วย่อตัวลงแต่พองาม
3. การไหว้ผู้ที่เคารพนับถือทั่วไป ให้พนมมือเอาปลายนิ้วแม่มือจรดปลายคาง นิ้วชี้จรดปลายจมูกก้มหน้าเล็กน้อยพองาม
4. การรับไหว้ ให้พนมมือยกขึ้นมาอยู่ที่ระดับอก ปลายนิ้วอยู่ระหว่างปลายคางก้มหน้าเล็กน้อย

มารยาทในการกราบ

1. การกราบบุคคล การกราบเริ่มจากการนั่งพับเพียบเก็บปลายเท้า ค้อมตัวลงหมอบให้เข้าข้างหนึ่งอยู่ระหว่างแขนทั้งสองข้าง วางแขนทั้งสองกราบลงกับพื้นตลอดครึ่งแขนจากศอกถึงมือ พนมมือวางลงกับพื้นแล้วก้มศีรษะลงให้หน้าผากแตะสันมือทำครั้งเดียวไม่แบมือ แล้วทรงตัวขึ้นนั่ง

2. การกราบพระพุทธรูป พระสงฆ์ การกราบพระพุทธรูปและพระสงฆ์ เรียกว่า การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ ซึ่งประกอบด้วยเข้าทั้งสอง ศอกทั้งสองและหน้าผากหนึ่งรวมเป็นห้าโดยมีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

จังหวะที่ 1 ผู้ชาย นั่งท่าพรหม เข้ายันพื้นห่างกันพอควร ปลายเท้าตั้งชิดกัน นั่งทับสันผู้หญิง นั่งท่าเทพธิดา เข้ายันพื้นในลักษณะชิดปลายเท้าราบไปกับพื้น หงายฝ่าเท้า นั่งทับสันชายและหญิงประนมมือระหว่างอก เรียกว่า ทำอัญชลี

จังหวะที่ 2 ยกมือที่ประนมขึ้นพร้อมกับก้มศีรษะลงรับมือเล็กน้อย หัวแม่มือจรดตรงกลางหน้าผาก ปลายนิ้วชี้จะสูงกว่าศีรษะ เรียกว่า ทำวันทา

จังหวะที่ 3 ผู้ชายก้มลงกราบโดยทอดศอกให้แขนทั้งสองข้างลงพื้นพร้อมกับให้ข้อศอกทั้งสองข้างต่อกับหัวเข่า คอว์มือทั้งสองแนบราบกันพื้น ให้นิ้วทั้ง 5 ชิดกัน มือทั้งสองวางห่างกันเล็กน้อย หน้าผากจรดพื้นในระหว่างมือทั้งสองข้างได้ ผู้หญิงก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

แต่เวลาก็มองกราบหน้าผากจรดพื้นแล้วให้ศอกคร่อมหัวเข้า ไม่ต่อกับหัวเข้าแบบชาย ทำนี้เรียกว่า ทำกราบการกราบเบญจางคประดิษฐ์ต้องทำติดต่อกัน 3 ครั้งแล้วทรงตัวขึ้นยกมือประนมจรดหน้าผากอีกครั้งหนึ่ง เรียกว่าจบแล้วลดตัวนั่งในท่าปกติ

มารยาทในการใช้กิริยาวาจา

กิริยาวาจา คือ การแสดงออกของวาจาที่สมบูรณ์ วัฒนธรรมไทยนิยมให้คนสงบเสงี่ยม ทั้งกิริยาและวาจาจะโกรธจะเกลียด จะรักท่านไม่ให้แสดงออกนอกหน้า ดังนั้นการแสดงซึ่งกิริยาวาจา ต้องได้รับการควบคุม จึงจะสื่อความหมายตามความประสงค์ของผู้แสดงได้ดี ภาษาไทยมีลักษณะพิเศษ ที่ใช้กับบุคคลที่สูงกว่าตนก็ใช้อย่างหนึ่ง ใช้กับบุคคลเท่ากันหรือต่ำกว่าใช้อย่างหนึ่ง ความยากอยู่ตรงที่การประเมินว่าใครสูงใครต่ำกว่าตน ถ้าไม่แน่ใจควรเลือกทำที่สูงไว้ก่อนเพื่อให้เกียรติผู้ที่เราพูดด้วยเมื่อพูดกับใครควรแสดงกิริยาวาจาให้เกียรติเขา เพราะเมื่อเราให้เกียรติใครมิใช่ว่าเกียรติของเราจะหมดเปลืองไป อาจได้รับเกียรติกลับมาพร้อมกับความรู้สึกที่ดีก็ได้

มารยาทในกิริยาวาจาจำเป็นต้องใช้ในสถานการณ์ต่อไปนี้

1. การทักทาย มักนิยมกล่าวคำว่า สวัสดี พร้อมกับไหว้ ซึ่งเป็นการทักทายที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย
2. การไปพบผู้ใหญ่ ควรจะขออนุญาตเข้าพบ เมื่อพบแล้วก็ทักทายด้วยกิริยาวาจาพิณอบพิเทา สุภาพใช้คำแทนตัวเองและผู้ใหญ่ให้เหมาะสม เช่น ผม กระผม ดิฉัน ท่าน คุณ แล้วใช้คำรับให้เหมาะสมด้วย เช่น ครับ ค่ะ
3. การปฏิบัติตัวในสถานที่ทำงาน การใช้กิริยาวาจาจะมีผลต่อความรู้สึกสามัคคี การใช้วาจาสุภาพ มิใช่แค่ใช้ถ้อยคำในภาษาให้ถูกต้องเท่านั้น แต่ต้องมีน้ำเสียงที่น่าฟัง อ่อนโยน มีลีลาจังหวะในการใช้ภาษา มีคำลงท้ายที่แสดงความนับถือ รักษาน้ำใจผู้อื่น ไม่ควรพูดซุบซิบ นินทาเพราะจะทำให้แตกความสามัคคีได้
4. การปฏิบัติตนในที่ประชุม ควรใช้กิริยาวาจาที่สุภาพใช้คำพูดถูกต้องตามหลักภาษาไทยไม่เยิ่นเย้อวาทวน ไม่ส่งเสียงตะโกน ไม่พูดอวดเก่ง ไม่พูดอย่างเหน็บแนม ไม่พูดคุยกันเอง ถ้าเป็นผู้แสดงความคิดเห็นก็ควรพูดให้ตรงประเด็นรักษาเวลา เคารพกติกาของที่ประชุม นั้นๆ (วิชัย สุธีรชานนท์. 2538 : 35)

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธวิธีในการสื่อสาร

1. สาระสำคัญ

พุทธวิธีในการสื่อสารเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัท คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไปทั้งเทวดาและมนุษย์ ตามพระนามที่ได้รับยกย่องว่า สุตถา เทวมนุสสานันท์ ทรงเป็นศาสดาของมนุษย์ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าทรงมีเป้าหมายในการสอนคือ ฝึกฝนอบรมคนให้เกิดปัญญาที่แท้จริง เพื่อให้ใช้ปัญญาดำเนินชีวิต ทางใดที่จะก่อให้เกิดปัญญา พระองค์ก็จะทรงสอนหรือแนะนำ

2. ตัวชี้วัดชั้นปี

- วิเคราะห์ความสำคัญและการปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีในการสื่อสารตามที่กำหนด

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร (K ,P)
2. เห็นคุณค่าและความสำคัญของหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร (A)
3. แสดงออกถึงการปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (P)

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)	ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A)	ด้านทักษะ/กระบวนการ (P)
1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ซักถามความรู้พุทธวิธีในการสื่อสาร 3. ตรวจสอบผลงาน/กิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความใฝ่เรียนรู้ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มในด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ฯลฯ

5. มาตรการเรียนรู้

พุทธวิธีในการสื่อสารคุณลักษณะ 4 อย่างดังนี้

1. สันทัดสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา
2. สมาทปนา ชักงูใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ
3. สมุตเตชนา เร้าใจให้แกลั้วกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขันมั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่วันทันระย่อต่อความเหนื่อยยาก
4. สัมปหังสนา ชโลมใจให้เข้มแข็ง ระวัง เบิกบาน ไม่น่าเบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนพึงได้รับจากการปฏิบัติอาจถูกเป็นคำสั้นๆ ได้ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ระวัง หรือ ชี้ชัด เชิญชวนคึกคัก เบิกบาน

6. แนวทางบูรณาการ

- ภาษาไทย ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนเกี่ยวกับหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร
 ภาระงานอาชีพฯ ⇨ สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต
 ภาษาดังประเทศ ⇨ ฟัง พูด อ่าน และเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร

7. กระบวนการจัดการการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน

1. วิทยากรสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยที่เหมาะสม เช่น จัดนั่งเรียนแบบรูปตัว U นำผู้เข้าอบรมศึกษานอกห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ห้องจริยธรรม สนามหญ้าใต้ร่มไม้ ที่วัด ก่อนให้ผู้เข้าอบรมสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ 2-3 นาที และแผ่เมตตา
2. วิทยากรชี้แจงตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เข้าอบรมทราบ
3. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบก่อนอบรม โดยแจกแบบทดสอบให้ผู้เข้าอบรมทุกคน และอ่านให้ผู้เข้าอบรมฟัง แล้วให้ผู้เข้าอบรมเขียนเครื่องหมาย ✕ ทับตัวอักษร (ก-ง) หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว จากนั้นตรวจให้คะแนน แต่ยังไม่เฉลยคำตอบ

4. วิทยากรซักถามผู้เข้าอบรมว่า หลักพุทธวิธีในการสื่อสาร คืออะไร ให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันแสดงความคิดเห็น

5. วิทยากรกล่าวชมเชยผู้เข้าอบรมจากนั้นสรุปให้ผู้เข้าอบรมฟังว่าเราปฏิบัติตน หลักพุทธวิธีในการสื่อสาร เพื่อวัตถุประสงค์อะไร อะไรคือความสำคัญของหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร

ขั้นที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้

6. วิทยากรบรรยายความรู้เรื่องหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

7. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมคุณภาพเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตนตามหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร

8. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน แต่ละกลุ่มนั่งเป็นรูปวงกลม แล้วสนทนารอบเกี่ยวกับปัญหาการขาดการปฏิบัติตนตามหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร ในชุมชน ตำบลท่าสองคอน และแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร ในตำบลท่าสองคอน

9. วิทยากรอธิบายสรุปเกี่ยวกับหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร

10. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมของผู้เข้าอบรม วิทยากรสังเกตพฤติกรรมในการทำงานและการนำเสนอผลงานของผู้เข้าอบรมตามแบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ฝึกฝนผู้เรียน

11. วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมทำกิจกรรมในแบบฝึกทักษะ แล้วช่วยกันเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 4 นำไปใช้

12. วิทยากรแนะนำให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้จากการเรียนหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 5 สรุป

13. วิทยากรและผู้เข้าอบรมร่วมกันสรุปเรื่องพุทธวิธีในการสื่อสาร โดยให้ผู้เข้าอบรมเขียนสรุปลงในแบบบันทึกความรู้ หรือสรุปเป็นความเรียง แผนที่ความคิด หรือผังมโนทัศน์ พร้อมตกแต่งให้สวยงาม

8. กิจกรรมเสนอแนะ

วิทยากรให้ผู้เข้าอบรมสำรวจตนเองใน 3 วัน ว่าได้ปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร หรือไม่และอย่างไรบ้าง และเขียนบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติ แล้วผลัดกันนำเสนอ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน
2. ภาพประกอบผู้ปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร และผู้ไม่ปฏิบัติตามหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร
3. แบบประเมินพฤติกรรมในการทำงานเป็นรายบุคคล
4. แบบบันทึกความรู้
5. สื่อการเรียนรู้ชุดความรู้เรื่องหลักพุทธวิธีในการสื่อสาร

10. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้	_____
แนวทางการพัฒนา	_____
2. ปัญหา/อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้	_____
แนวทางแก้ไข	_____
3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน	_____
เหตุผล	_____
4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้	_____
ลงชื่อ _____	วิทยากร
_____ / _____ / _____	

ชุดความรู้ที่ 8 พุทธวิธีในการสื่อสาร

8. พุทธวิธีในการสื่อสาร

พุทธวิธีในการสื่อสาร (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต. 2542 : 20) คือ วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัท คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสิกา อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไปทั้งเทวดาและมนุษย์ ตามพระนามที่ได้รับการยกย่องว่า สดุดา เทวมนุสสุสานุ ทรงเป็นศาสดาของมนุษย์ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าทรงมีเป้าหมายในการสอนคือฝึกฝนอบรมคนให้เกิดปัญญาที่แท้จริง เพื่อให้ใช้ปัญญาดำเนินชีวิต ทางใดที่จะก่อให้เกิดปัญญา พระองค์ก็จะทรงสอนหรือแนะนำ (วชิรา อินทรสระ. 2545 : 3) พระอัจฉริยภาพของพระพุทธองค์ในด้านการสอนเป็นที่ปรากฏเด่นชัดว่าได้เผชิญกับนักปราชญ์ราชบัณฑิต เจ้าลัทธิมากมาย ซึ่งบางพวกก็เข้ามาดี บางพวกก็เข้ามาร้าย บางพวกเข้ามาทำลายสติปัญญาหรือมาแสวงหาความรู้ และบางพวกมาเพราะต้องการข่มปราบปราม แต่พระองค์ก็ทรงสามารถเอาชนะได้ด้วยพระอัจฉริยภาพในการสอนของพระพุทธองค์ ทำให้บุคคลในสังคมทุกระดับ นับตั้งแต่กษัตริย์ พราหมณ์ แพทย์ ศูทร ซึ่งมีความแตกต่างกันด้านความเชื่อ ความประพฤติ และทางสติปัญญา ได้หันมานับถือ พระรัตนตรัยพุทธวิธีเทศนาธรรม มีคุณลักษณะ 4 อย่างดังนี้

1. สันทสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา
 2. สมหาปนา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ
 3. สมุตเตชนา เร้าใจให้แก่วอกแวก บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขันมั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก
 4. สัมปหังสนา ชโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ไม่น่าเบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนพึงได้รับจากการปฏิบัติอาจผูกเป็นคำสั้นๆ ได้ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ร่าเริง หรือ ชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน
- ซึ่งในแนวคิดทฤษฎีนี้ได้นำมาเป็นข้อคุณสมบัติของทวดศีลธรรม เพราะทวดศีลธรรมจะต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการสื่อสารที่ดี สามารถถ่ายทอดหลักธรรมได้อย่างน่าฟัง

แบบทดสอบ

แบบทดสอบความรู้เรื่องหลักเบญจศีล-เบญจธรรม

1. ผู้ปรารถนาจะบำเพ็ญคุณธรรมทางใจ ควรเริ่มต้นที่อะไรก่อน ?

ก. สวดมนต์	ข. ถือน้ำศีล
ค. นั่งสมาธิ	ง. แผ่เมตตา
2. ศีล แปลตามรูปศัพท์ว่า ปกติ หมายถึงปกติอะไร ?

ก. กายกับใจ	ข. วาจากับใจ
ค. กายกับวาจา	ง. กาย วาจา ใจ
3. สิกขาบทที่ 1 มีข้อห้าม 3 ประการ ยกเว้นข้อใด ?

ก. ทำร้ายร่างกาย	ข. ทำร้ายจิตใจ
ค. ฆ่า	ง. ทรกรรม
4. คำว่า สัตว์ ในสิกขาบทที่ 1 หมายถึงข้อใด ?

ก. มนุษย์	ข. สัตว์
ค. เด็กในครรภ์	ง. ถูกทุกข้อ
5. สิกขาบทที่ 1 บัญญัติขึ้นเพื่อปลูกฝังให้คนมีคุณธรรมใด ?

ก. ความประหยัด	ข. ความเสียสละ
ค. ความมีเมตตา	ง. ความกตัญญู
6. ข้อใด ไม่ถือว่าเป็นการทำผิดศีล ตามสิกขาบทที่ 1 ?

ก. ตัดต้นไม้	ข. ตัดแขน
ค. กัดปลา	ง. ชนไก่
7. การทำชีวิตให้ตกลงไป ในสิกขาบทที่ 1 หมายถึงอะไร ?

ก. ทำให้บาดเจ็บ	ข. ทำให้พิการ
ค. ทำให้ทรมาณ	ง. ทำให้ตาย
8. ใช้งานสัตว์กินกำลัง ไม่ให้หยุดพัก ปล่อยให้หิวคอยากชুবผอมจัดเป็นการกระทำประเภทใด ?

ก. ใช้การ	ข. นำไป
ค. เล่นสนุก	ง. ผจญสัตว์

9. เมื่อสัตว์มีคุณสมบัติเหมือนกัน ทำไมฆ่าสัตว์ใหญ่จึงมีโทษมากกว่า ?
- ก. สัตว์นั้นมีเจ้าของหวง ข. สัตว์นั้นมีชีวิต
ค. ใช้ความพยายามมาก ง. มีจิตคิดจะฆ่า
10. สิกขาบทที่ 2 บัญญัติขึ้นเพื่อให้เว้นการเบียดเบียนกันในเรื่องใด ?
- ก. ชีวิต ข. ทรัพย์สิน
ค. คู่ครอง ง. คำพูด
11. สิกขาบทที่ 2 มีความสัมพันธ์กับเรื่องใด ?
- ก. ความรักชาติ ข. ความรักสงบ
ค. ความสามัคคี ง. ความพอเพียง
12. ผู้กระทำความผิดในสิกขาบทที่ 2 ควรเรียกว่าอะไร ?
- ก. คนเก่ง ข. คนเก๋
ค. คนโง่ ง. คนกล้า
13. การช้อนทรัพย์สินของตนที่จะต้องถูกยึด นำไปเก็บไว้เสียที่อื่นจัดเป็นการกระทำประเภทใด ?
- ก. ลักลอบ ข. เบียดบัง
ค. ตระบัด ง. กรรโชก
14. การทำลายทรัพย์สินของทางราชการให้เสียหาย เช่น ทบตู้โทรศัพท์จัดเป็นการกระทำประเภทใด ?
- ก. ทำร้าย ข. ตัดช่อง
ค. ผลาญ ง. ย่องเบา
15. สิกขาบทที่ 3 บัญญัติขึ้นเพื่อให้มีความรักในเรื่องใด ?
- ก. ชาติ ข. เพื่อน
ค. คู่ครอง ง. องค์กร
16. การปฏิบัติตนตามสิกขาบทที่ 3 ช่วยลดปัญหาสังคมด้านใด
- ก. อาชญากรรม ข. หย่าร้าง
ค. ยาเสพติด ง. หนี้สิน
17. ไม่นอกใจภรรยาตน ได้ชื่อว่า ไม่ลู่อ่านาจแก่ภริยาใด ?
- ก. มานะ ข. ราคะ
ค. โทสะ ง. โมหะ

18. สิกขาบทที่ 4 บัญญัติขึ้นเพื่อเน้นให้คนทำความดีด้านใด ?
- ก. ความเพียร ข. ความมีสัจจะ
ค. ความอดทน ง. ความมรรยาธ
19. เห็นบอกว่าไม่เห็น ไม่เห็นบอกว่าเห็น เป็นลักษณะของคำพูดใด ?
- ก. คำเท็จ ข. คำหยาบ
ค. คำล้อเลียน ง. คำเพ้อเจ้อ
20. ไม่เจ็บไม่ป่วย แต่แสดงตนทำท่าทางให้เขาเห็นว่า เป็นคนเจ็บป่วยจัดเป็นมุสาประเภทใด ?
- ก. ทำเลศ ข. มารยา
ค. ทำเล่ห์กระเท่ห์ ง. อ้าความ
21. ตกลงว่าจะให้ ภายหลังไม่ให้ตามที่พูด จัดเข้าในข้อใด ?
- ก. ผิดสัญญา ข. คินคำ
ค. เสียสัตย์ ง. ถูกทุกข้อ
22. คำพูดที่ไม่นับเข้าในข้อห้าม ที่เรียกว่ายถาสัญญา ตรงกับข้อใด ?
- ก. มารยา ข. คินคำ
ค. สาบาน ง. โวหาร
23. อวดอ้างสรรพคุณยาเกินความจริง ว่าแก้โรคได้สารพัดเพื่อหลอกให้คนหลงเชื่อ จัดเป็นมุสาประเภทใด ?
- ก. โวหาร ข. ทนสาบาน
ค. สำคัญผิด ง. เสริมความ
24. สิกขาบทที่ 5 บัญญัติขึ้นเพื่อให้คนงดเว้นในเรื่องใด ?
- ก. ก่อการร้าย ข. สิ่งมีนเมา
ค. โจรกรรม ง. การทุจริต
25. การดื่มสุรา เป็นเหตุบั่นทอนปัญญา ตรงกับข้อใด ?
- ก. ร่างกายทรุดโทรม ข. จิตใจหือถอย
ค. ความคิดเฉื่อยชา ง. พูดเลอะเลือน
26. ข้อใด ไม่ใช่โทษของการดื่มสุรา ?
- ก. คนยกย่อง ข. ก่อวิวาท
ค. เสียทรัพย์ ง. เกิดโรค

27. คนติดสุรา เลิกยาก จะต้องซื้อดื่มทุกวัน ตรงกับโทษข้อใด ?

- ก. เสียการงาน ข. เสียหน้าที่
ค. เสียชื่อเสียง ง. เสียทรัพย์

28. ไข้วายทรัพย์เพื่อของไม่จำเป็น ตรงกับข้อใด ?

- ก. ซื้อขายแดง ข. ซื้อขายสีพื้น
ค. ซื้อขายหอม ง. ซื้อขายแก้วไข

29. ความประมาทขาดสติ ตามสิกขาบทที่ 5 มีอะไรเป็นมูลเหตุ

- ก. ความยากจน ข. ความฟุ้งซ่าน
ค. ความเครียด ง. ความมีนเมา

30. วิรติ มีความเกี่ยวข้องกับกรรณสิกขา 5 อย่างไร ?

- ก. เป็นเครื่องละเว้น ข. เป็นเครื่องกำจัด ค. เป็นเครื่องป้องกัน ง. เป็นเครื่องรักษา

เฉลยเบญจศีล-เบญจธรรม

1. ข	11. ง	11. ข
2. ค	12. ค	22. ง
3. ข	13. ง	23. ง
4. ง	14. ค	24. ข
5. ค	15. ค	25. ค
6. ก	16. ข	26. ก
7. ง	17. ข	27. ง
8. ก	18. ข	28. ก
9. ค	19. ก	29. ง
10. ข	20. ข	30. ก

แบบทดสอบเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
คำสั่ง ให้ผู้เข้าอบรมทำเครื่องหมาย X ในข้อที่ถูกต้อง ลงในกระดาษคำตอบ

1. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงอะไร
 - ก. การทำเกษตรกรรม
 - ข. การดำรงชีวิตอยู่อย่างพออยู่พอกิน
 - ค. การค้าขายให้ได้เงินเพียงพอสำหรับครอบครัว
 - ง. การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อให้ครอบครัวพออยู่พอกิน

2. เป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือข้อใด
 - ก. มุ่งแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจชาติ
 - ข. เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง
 - ค. เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกในยุคโลกวิวัฒน์
 - ง. มุ่งให้เกิดความสมดุลพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

3. การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและครอบครัว ยกเว้นข้อใด
 - ก. มีความรับผิดชอบต่อสังคม
 - ข. มีความพอประมาณในการใช้จ่าย
 - ค. มีการวางแผนการบริหารจัดการประเทศ
 - ง. ทำให้รู้จักใช้เหตุผลในการวางแผนและการปฏิบัติตน

4. ดินชนิดใดเหมาะในการเพาะปลูกมากที่สุด

ก. ดินเหนียว	ข. ดินเหนียวปนตะกอน
ค. ดินร่วน	ง. ดินร่วนปนตะกอน

5. ที่ดินเป็นกรดควรแก้ไขอย่างไร

ก. ใช้ปูนขาวหว่าน	ข. ระบายน้ำเข้าที่ดิน
ค. การใส่ปุ๋ยพืชสด	ง. การปลูกพืชหมุนเวียน

12. ข้อใดคือความหมายของการพึ่งตนเอง

- ก. มีความมั่นใจว่าตนเองเก่ง
- ข. มีความเอื้อเฟื้อต่อแม่
- ค. ขอความช่วยเหลือเมื่อทำสิ่งนั้นไม่ได้
- ง. พยายามทำทุกอย่างด้วยตนเองแม้จะทำได้ไม่ดี

13. เกษตรทฤษฎีใหม่แบ่งพื้นที่ทำกินได้อย่างไร

- ก. ขุดสระน้ำ / ปลูกรubber / ปลูกลำไย / ที่อยู่
- ข. ปลูกรubber / ปลูกลำไย / ปลูกรubber / ที่อยู่
- ค. ปลูกรubber / เลี้ยงปลา / ปลูกลำไย / ที่อยู่
- ง. ขุดสระน้ำ / ปลูกลำไย / ปลูกรubber / ที่อยู่

14. ข้อใดเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อปลูกฝังแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงต่อตนเอง

- ก. การนำน้ำล้างจานไปรดต้นไม้
- ข. เปลี่ยนหลอดไฟเป็นแบบหลอดประหยัดไฟฟ้า
- ค. ไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะและแหล่งน้ำในชุมชน
- ง. ใช้ถุงผ้าแทนถุงกระดาษแทนและถุงพลาสติกในการซื้อของ

15. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ได้ัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ยกเว้นข้อใด

- ก. คนเป็นศูนย์กลางพัฒนา
- ข. การปฏิบัติบนทางสายกลาง
- ค. การพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน
- ง. การแก้ปัญหาความยากจน

16. สถานะภาพของประเทศที่สำคัญตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ยกเว้นข้อใด

- ก. สถานะด้านธรรมาภิบาล
- ข. สถานะด้านเศรษฐกิจของประเทศ

ค. สถานะด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

ง. สถานะด้านการพัฒนาบนรากฐานความหลากหลายทางสังคม

17. โครงการใดต่อไปนี้ไม่ใช่โครงการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ก. โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ข. โครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ค. โครงการส่งเสริมสินค้า OTOP

ง. โครงการส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม

18. โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีประโยชน์และความสำคัญอย่างไร

ก. สร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข. สนับสนุนการศึกษา การจัดทำหลักสูตร

ค. พัฒนาคุณภาพบุคลากรทางการศึกษา

ง. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจและตระหนักในการเรียนรู้

19. การกระจายอำนาจการบริหารจัดการประเทศสู่ภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชนมีความสำคัญอย่างไร

ก. ส่งเสริมภาคเอกชนให้มีความเข้มแข็ง

ข. สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม

ค. เสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน

ง. เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกัน

20. คุณธรรมด้านใดที่มีความสำคัญกับหลักเศรษฐกิจ พอเพียงมากที่สุด

ก. เป็นคนมีศีลธรรม

ข. มีความละเอียดรอบคอบ

ค. เป็นผู้มีคุณธรรมโอบอ้อมอารี

ง. มีความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร

เฉลยคำตอบ

1. ข	11. ก
2. ข	12. ง
3. ค	13. ง
4. ค	14. ง
5. ก	15. ง
6. ข	16. ง
7. ข	17. ค
8. ค	18. ก
9. ค	19. ง
10. ข	20. ค

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบทดสอบ หลักฆราวาสธรรม

4, หลักพรหมวิหารธรรม 4, หลักภavana 4, หลักสังคหัตถ์ 4 และพุทธรูปวิธีการสื่อสาร

1. หลักธรรมที่เป็นหนทางไปสู่ความสำเร็จตรงกับข้อใด
 - ก. ทิส 6 ข. อิทธิบาท 4
 - ค. สังคหัตถ์ 4 ง. ฆราวาสธรรม 4
2. คำรณไม่ต้องการเป็นหนี้สินกับใคร เขาจะต้องปฏิบัติตนตามหลักธรรมใด
 - ก. ชั้น 5 ข. คิหิสุข
 - ค. ปธาน 4 ง. อบายมุข 4
3. หลักธรรมในข้อใดสอนให้แก้ปัญหาด้วยปัญญาและเหตุผล
 - ก. อริยสัจ 4 ข. อิทธิบาท 4
 - ค. สังคหัตถ์ 4 ง. ฆราวาสธรรม 4
4. ประโยชน์สูงสุดของการศึกษาเรื่องกรรมคือข้อใด
 - ก. ทำให้วิเคราะห์ผู้อื่นได้ถูกต้อง
 - ข. ทำให้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต
 - ค. ทำให้ไม่ประสพกับความเดือดร้อน
 - ง. ทำให้วิเคราะห์ตนเองได้อย่างถูกต้อง
5. “ผูกสนิทชิตเชื่อนี้เหลือยาก ถึงเหล็กฟากรัดไว้ก็ไม่มันจะผูกด้วยมนต์เสกลงเลขยันต์ไม่มันเหมือนผูกไว้ด้วยไมตรี” บทกลอนข้างต้นตรงกับหลักธรรมข้อใด
 - ก. ฆราวาสธรรม ข. อิทธิบาท 4
 - ค. สังคหัตถ์ 4 ง. พรหมวิหาร 4
6. เด็กหญิงขวัญแก้วทำคะแนนสอบวิชาวิทยาศาสตร์ได้สูงสุด โดยเปิดเผยเคล็ดลับคือ การปฏิบัติสิ่งใดๆ ก็ตามต้องใช้สติปัญญาใคร่ครวญให้ดีเสียก่อนจึงลงมือปฏิบัติ แสดงว่าเด็กหญิงขวัญแก้วปฏิบัติตนตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตข้อใด
 - ก. นิสัมมะ กระระณัง เสยโย ข. ปัญญาชีวิ ชีวีตะมาหุ เสฏฐัง
 - ค. ปัญญา วะระเนนะ เสยโย ง. สันตฤตะถิ ปอระมัง ะนะงั
7. ข้อใดไม่จัดอยู่ในอบายมุข 4
 - ก. เป็นนักเลงหญิง ข. เป็นนักเลงสุรา
 - ค. เป็นนักเลงการพนัน ง. เป็นนักเที่ยวกลางคืน

8. บิดามารดาที่พูดจาไม่ไพเราะจะมีผลให้ลูกพูดจาไม่ไพเราะด้วย สอดคล้องกับข้อใด
 ก. การคบคน ข. การกล้าตัดสินใจ
 ค. การเตือนตนเอง ง. การคิดใคร่ครวญ
9. เด็กชายกลางถูกเพื่อนชักชวนให้ลองยาเสพติดจนติดงอมแงม สอดคล้องกับพุทธศาสนสุภาษิตในข้อใด
 ก. ยัง เว เสวะติ ตาทิโส ข. อัดตะนา โจทะยัตตานัง
 ค. นิสัมมะ กระระมัง เสยโย ง. ทุรวาสา ฆะรา ทุกขา
10. การกระทำในข้อใดสอดคล้องกับพุทธศาสนสุภาษิต “ คบคนเช่นใดย่อมเป็นเช่นนั้น ”
 ก. กนกขยันซ้อมฟุตบอลเพราะอยากเล่นเก่งเหมือนเบ็คแฮม
 ข. ปัญญามีบ้านอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยเลยชอบทำงานวิชาการ
 ค. สันติหันมาสนิสนมกับสัจชัยที่มีญาติเป็นนักการเมืองดัง
 ง. เพ็ญพรสอบได้คะแนนดีเพราะอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่เรียนเก่ง
11. เด็กชายน้อยไม่ยอมลงสูบบุหรี่แม้จะถูกเพื่อนชักชวนหลายครั้ง แสดงว่าเด็กชายน้อยเป็นคนอย่างไร
 ก. รู้จักเตือนตนด้วยตนเอง ข. รักและเชื่อฟังบิดามารดา
 ค. เป็นคนซื่อตรงต่อตนเอง ง. มีความกล้าหาญและมีคุณธรรม
12. นักเรียนต้องการครูที่เป็น “ กัลยาณมิตร ” ตามข้อใดมากที่สุด
 ก. เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
 ข. สอนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย
 ค. มีความน่ารัก น่าเคารพ น่ายกย่อง
 ง. คอยแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเมื่อทำผิด
13. นางสาวสมศรีประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนคิดว่าสมศรีปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาข้อใด
 ก. ศีลสิกขา ข. จิตตสิกขา
 ค. สมาธิสิกขา ง. ปัญญาสิกขา
14. การวิเคราะห์ข้อมูลจัดอยู่ในการพัฒนาปัญญาที่เรียกว่าอะไร
 ก. สุตมยปัญญา ข. จินตามยปัญญา
 ค. ภวานามยปัญญา ง. วิจารณญาณมยปัญญา

15. การพัฒนาปัญญาตามแบบใดที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางของพระพุทธศาสนา
 ก. สุตมยปัญญา ข. จิตตามยปัญญา
 ค. ภาวนามยปัญญา ง. อัปป์นามยปัญญา
16. ข้อใดไม่ใช่การเจริญปัญญาแบบโยนิโสมนสิการ
 ก. คิดแบบยึดมั่นตนเอง ข. คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
 ค. คิดแบบคุณโทษและทางออก ง. คิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม
17. บุคคลในข้อใดได้ชื่อว่าคิดแบบโยนิโสมนสิการ
 ก. วันชัยชอบบ่นว่าน้อยใจที่เพื่อนไม่รัก
 ข. เอกรัตน์ชอบโวยวายเมื่อรถประจำทางจอดไม่ตรงป้าย
 ค. วิจิตรยอมรับว่าฝึกซ้อมกีฬาน้อยไปจึงทำให้แพ้คู่แข่ง
 ง. พรพิมลรู้สึกหัวเสียที่รถติดขณะที่ต้องรีบไปให้ทันเวลาสอบ
18. สังคมต้องการพัฒนาคนเพื่อจุดมุ่งหมายในข้อใด
 ก. ต้องการพัฒนาคนให้เป็นคนดี
 ข. ต้องการพัฒนาคนให้เป็นคนเก่ง
 ค. ต้องการพัฒนาคนให้มีความสามารถ
 ง. ต้องการพัฒนาคนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี
19. คำกล่าวเกี่ยวกับหลักธรรมในข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง
 ก. อิทธิบาท 4 คือคุณธรรมที่ทำให้พ้นทุกข์
 ข. เบญจธรรมคือธรรมอันดีงาม 5 ประการ
 ค. เบญจศีลคือการรักษากายวาจาให้เรียบร้อย
 ง. พละ 5 คือหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานสำเร็จ
20. จุดมุ่งหมายสำคัญในการศึกษาพระพุทธศาสนาคืออะไร
 ก. ให้ทราบเรื่องราวอินเดียสมัยโบราณ
 ข. ชาติที่เจริญแล้วเยาวชนต้องศึกษาศาสนา
 ค. นำหลักธรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
 ง. ป้องกันมิให้ถูกวัฒนธรรมภายนอกมาครอบ

เฉลย

1. ข	2. ข	3. ข	4. ข
5. ค	6. ก	7. ง	8. ก
9. ก	10. ง	11. ก	12. ค
13. ก	14. ข	15. ง	16. ก
17. ค	18. ง	19. ก	20. ค

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบทดสอบ วัตรปฏิบัติที่ดี

1. หน้าที่สำคัญของพระภิกษุ คือข้อใด
 - ก. เทศนาสั่งสอนให้แก่ชาวพุทธ
 - ข. เป็นผู้นำทางพิธีกรรมของพระพุทธศาสนา
 - ค. ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้เข้าใจและเป็นผู้ทำพิธีกรรม
 - ง. ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ให้เข้าใจถ่องแท้แล้วนำไปเผยแผ่แก่มวลมนุษย์
2. วิธีการที่ดีที่สุดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์คือข้อใด
 - ก. เทศนาได้ถูกต้อง
 - ข. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
 - ค. มีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับบุคคล
 - ง. การชักชวนด้วยวาจาที่เฉลียวฉลาดและตรงจุดหมาย
3. ทิศเบื้องหน้า หมายถึงข้อใด
 - ก. ศิษย์ ข. นายจ้าง
 - ค. บิดา มารดา ง. ครู อาจารย์
4. บิดา มารดาควรสงเคราะห์บุตรธิดาหลายประการ ยกเว้นข้อใด
 - ก. ให้การศึกษาเล่าเรียน
 - ข. อบรมให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี
 - ค. เลือกออาชีพที่เหมาะสมให้บุตร
 - ง. มอบทรัพย์ให้เมื่อถึงโอกาสอันควร
5. คำกล่าว "ประเพณีไทยแท้แต่โบราณ ไครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ" จัดได้ว่ามีความสอดคล้องกับเรื่องใด
 - ก. การปฏิสังขรณ์ ข. วัฒนธรรมชาวพุทธ
 - ค. มารยาทของคนไทย ง. การทักทายผู้มาเยือน
6. การไปเยี่ยมเยียนผู้อื่นที่บ้าน ผู้เป็นแขกควรปฏิบัติในข้อใดเป็นลำดับแรก
 - ก. ทำความเคารพเจ้าของบ้าน ข. ทักทายด้วยน้ำต้ายิ้มแย้ม
 - ค. มอบของที่ระลึกแก่เจ้าของบ้าน ง. ให้เสียงหรือสัญญาณว่ามีแขกมาหา

7. การยื่นต่อหน้าพระภิกษุควรปฏิบัติอย่างไร
- ยื่นค้อมตัว ปลายเท้าชิด
 - ยื่นค้อมตัว มือประสานกัน
 - ยื่นตรง สันเท้าและปลายเท้าชิด มือประสานกัน
 - ยื่นตรง ขาชิด ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย มือทั้งสองประสานกัน
8. ในการประชุมที่มีพระสงฆ์ประชุมอยู่ด้วย ชาวพุทธควรปฏิบัติตนอย่างไร ในกรณีที่จำเป็นต้องนั่งเก้าอี้แถวเดียวกับพระสงฆ์
- นั่งห่างกันพอสมควร
 - สตรีเพศนั่งบนพื้นด้านล่าง
 - นั่งเก้าอี้ด้านซ้ายมือของพระสงฆ์
 - นั่งเก้าอี้ด้านขวามือของพระสงฆ์
9. การเดินสวนทางกับพระสงฆ์ ควรปฏิบัติตนอย่างไร
- นั่งลงกับพื้นทันทีที่ท่านเดินผ่าน
 - ยื่นตรง ก้มหน้าแสดงความเคารพ
 - หลีกเลี่ยงขวามือของพระสงฆ์แล้วไหว้
 - ยื่นตรงหรือนั่งตามความเหมาะสมแล้วหันหน้ามาทางท่าน มือประสานไว้ข้างหน้า
10. ในการสนทนากับพระสงฆ์ สตรีควรใช้สรรพนามแทนตัวว่าอย่างไร
- ลูกช้าง ข. ดิฉัน
 - อีนัน ง. ข้าพเจ้า
11. ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น หมายถึงอะไร
- สวดมนต์ ข. การสวดมนต์ไหว้พระเช้า เย็น
 - การเข้าไปในวัดเพื่อสวดมนต์ ง. การปฏิบัติสิ่งที่เหมาะสมภายในวัด
12. จงนำตัวเลขหน้าข้อความเกี่ยวกับการรับสิ่งของขณะพระสงฆ์นั่งเก้าอี้ไปเรียงลำดับให้ถูกต้อง
- ยื่นตรง แล้วยื่นคุกเข่าข้างซ้าย ชันเข่าขวาขึ้น
 - ผู้รับเดินเข้าไปใกล้พระสงฆ์พอสมควร
 - เดินเข้าไปด้วยอาการสำรวม
 - น้อมตัวลงยกมือไหว้
 - ยื่นมือทั้งสองออกไปรับของ

6. ลูกขึ้นหันหน้ากลับ เดินไปได้

ก. 3 2 1 4 5 6 ข. 2 3 1 5 4 6

ค. 1 2 3 4 5 6 ง. 3 2 1 5 4 6

13. เดินเข้าไปหาพระสงฆ์ด้วยอาการสำรวม

ก. 1 2 3 4 5 ข. 5 3 1 2 4

ค. 3 1 2 4 5 ง. 5 3 2 1 4

14. "จิมมี ชวน จู๊บแจง ฝ้าย และปาน ไปงานประกวดพระอภิธรรมศพบของพ่อเพื่อน จิมมีใส่กางเกงขาว เสื้อขาว จู๊บแจงนุ่งกระโปรงดำ เสื้อสีขาว ก๊วยผิงนุ่งกระโปรงดำ เสื้อสีชมพู พลอยนุ่งกระโปรงขาว เสื้อสีดำ" ใครควรปรับปรุงการแต่งกาย

ก. จิมมี ข. ก๊วยผิง

ค. จู๊บแจง ง. พลอย

15. "กานต์ เก้า ขวัญ และดาว ชวนกันไปงานแต่งงานของเพื่อน กานต์สวมชุดสากล เก้านุ่งกางเกงขายาวสีเข้ม สวมเสื้อแขนยาวสีสดใส ผูกเนคไท แป้งนุ่งกระโปรงสีชมพูทั้งชุด ปายนุ่งกางเกงสีเหลืองสวมเสื้อสีขาว" บุคคลใดควรปรับปรุงการแต่งกาย

ก. กานต์ ข. เก้า

ค. แป้ง ง. ปาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เฉลย

1.ง	6.ก	11.ข
2.ค	7.ง	12.ข
3.ค	8.ค	13.ค
4.ค	9.ค	14.ข
5.ก	10.ข	15.ก

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนพึ่งตนเอง : แนวคิดและยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง, 2541.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550 – 2554). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2550.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, [http://www.fti.or.th 4 มีนาคม 2558.
- คณาจารย์สำนักพิมพ์เชียงใหม่. หนังสือเรียนนักธรรมชั้นตรี ฉบับมาตรฐาน บูรณาการชีวิต วิชา ธรรมวิภาค. กรุงเทพฯ : เชียงเชียงใหม่, 2549.
- มาฆะ จิตตะสังคะ. องค์การเอกชนกับการพัฒนาชนบท. นนทบุรี : คณะวิชาการส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527.
- ชนิด อยู่โพธิ์. อานิสต์ศิลป์ 5 บุญยุติสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- ประดิษฐ์ อุปรมย์, รศ.ดร. สร้างทีมงานตามหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 8 กรกฎาคม 2519.
- พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2540.
- พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม 2533.
- พระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ประกาศนียบัตร และอนุปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่วันที่ 16 มกราคม 2512.
- พระบรมราโชวาทเนื่องในโอกาสที่คณะครูอาวุโสเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติและเงินช่วยเหลือประจำปี 2516 วันที่ 1 พฤศจิกายน 2517.
- พระบรมราชโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 19 กรกฎาคม 2517.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : บริษัท สี่ดาววัน จำกัด, 2545.

- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). **กรรมที่ปณี เล่ม 2**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิธรรมกาย, 2544
- พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, “**พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม**”,
 [ออนไลน์]:www.Learners.in.th./file/phannasom/.15 มี.ค. 2558.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). **นิเทศธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ชีรพงษ์การพิมพ์, 2539.
- ไพเราะ เลิศวิราม. **Sufficiency Economy เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : ไทยเคย์ดีออคคอม, 2550.
- พระราชเทวี (สมพงษ์ พรหมวโร ป.ธ.9). **สัททวิเสสวิคหะ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประดิษฐ์พัทธ์, 2536.
- พระราชวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณ โณ). **การสั่งสมบุญด้วยการรักษาศีล**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนสามัญ สุทธิสารการพิมพ์, 2536.
- มูลนิธิพัฒนาคนพิการ. **กรณีศึกษาผู้พิการจากอุบัติเหตุ** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.tddf.or.th/tddf/research/article. [25 มี.ค. 2558].
- สมพร เทพสิทธิ. **การเดินทางรอยพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนและการทุจริต**, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สภาอุทกทูตสมาคมแห่งชาติ, 2549.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพฯ : อักษรภาพิพัฒน์, 2543.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **เบญจศีลเบญจธรรม เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 29, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2535.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **เบญจศีลและเบญจธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2538.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. “**ประมวลคำสอนจากคติธรรมคำสอนขององค์ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต**” [ออนไลน์] :www.onab.go.th/index.php?option. 23 มี.ค.2558.
- สุขสรณ์ กั้นตะบุตร. **การศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.
- วสิน อินทสระ. **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมดา, 2549.
- วัดพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี. **ศีล 5 หน้าที 6**. กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, 2546.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี <http://th.wikipedia.org/wiki/>, 21 กุมภาพันธ์ 2558.
- PhraDhammapitaka (P.A.Payutto), **A Constitution for Living**, (Bangkok: Religious Affairs Press, 2544.

ภาคผนวก ข

กิจกรรมอบรมทูตศิธรระดับชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กิจกรรมอบรมทูตศีลธรรมระดับชุมชนสำหรับเยาวชน

กิจกรรมอบรมพุทธศีลธรรมระดับชุมชนสำหรับเยาวชน

กิจกรรมอบรมทูตศีลธรรมระดับชุมชนสำหรับข้าราชการเกษียณ และประชาชนทั่วไป

ภาคผนวก ข

คณะกรรมการศูนย์ฝึกอบรมทฤษฎีธรรมระดับชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะกรรมการ ศูนย์ฝึกอบรมพุทธศีลธรรมระดับชุมชน

พระเทพสิทธิจารย์ (น้อย ญาณวุฒโท)
เจ้าคณะจังหวัดมหาสารคาม (ม)
ประธานที่ปรึกษา

พระครูสารกิจประยุต (กาบ ฐานทศโต)
รองเจ้าคณะอำเภอเมืองมหาสารคาม (ม)
ประธานศูนย์ฝึกอบรมทตศีลธรรมระดับ

พระมหาธรรมาภรณ์ รตนรังสี
(ปธ.๔, พธ.ม)
กรรมการ และครูผู้สอน

พระพิศดา พรหมทศศิริ
(ปธ.๔, พธ.ม)
กรรมการ และครูผู้สอน

ผศ.บุปผชาติ เรืองสุวรรณ
กรรมการ และครูผู้สอน

นายโชคก สามารถ
กรรมการ และครูผู้สอน

นางอรนต์ วัฒนะ
พยาบาลประจำศูนย์

นางชญญาพร ขาลวงศ์
พยาบาลประจำศูนย์

นางปุนพูนช ธรรมวงษา
พยาบาลประจำศูนย์

นางจุฬาลักษณ์ ฝั้นศิริ
พยาบาลประจำศูนย์

นางสุกัญญา สมบัติตา
กรรมการ

ผศ.บุญดิน คิดไร
กรรมการ

นายแสวง สุวเจียว
เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิค

นางอุบล สรกาญจน์
เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริโภค